

INSTITUCIJA OMBUDSMENA/OMBUDSMANA
ZA LJUDSKA PRAVA BOSNE I HERCEGOVINE



ИНСТИТУЦИЈА ОМБУДСМЕНА/ОМБУДСМАНА
ЗА ЉУДСКА ПРАВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

01-12

20-04-2011

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

PRIMLJENO: 28-04-2011

Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
01-12-341-111			

5

Сарајево, 27.04.2011. године
Број: Ои-К-167/11

Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ
Трг БиХ 1
71000 САРАЈЕВО

Предмет: Достава годишњег извјештаја о резултатима активности Институције омбудсмена за људска права БиХ

Поштовани,

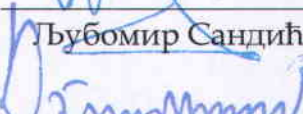
У складу са одредбама члана 34 став 1 Закона о омбудсмену за људска права БиХ, те члана 10 Закона о измјенама и допунама Закона о омбудсмену за људска права БиХ у прилогу Вам достављамо извјештај о резултатима активности Институције омбудсмена за људска права БиХ за 2010. годину.



Омбудсмени БиХ:


Нивес Јукић


Љубомир Сандић


Јасминка Џумхур



Сарајево, 27.04.2011. године
Број: Ои-К-168/11

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPSTINA BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj strana
		28-04-2011	
		02-12-341/11	

Дом народа Парламентарне скупштине БиХ
Трг БиХ 1
71000 САРАЈЕВО

Предмет: Достава годишњег извјештаја о резултатима активности Институције омбудсмена за људска права БиХ

Поштовани,

У складу са одредбама члана 34 став 1 Закона о омбудсмену за људска права БиХ, те члана 10 Закона о измјенама и допунама Закона о омбудсмену за људска права БиХ у прилогу Вам достављамо извјештај о резултатима активности Институције омбудсмена за људска права БиХ за 2010. годину.



Омбудсмени БиХ:

Нивес Јукић

Љубомир Сандић

Јасминка Џумхур



**ГОДИШЊИ ИЗВЈЕШТАЈ О
РЕЗУЛТАТИМА АКТИВНОСТИ
ОМБУДСМЕНА ЗА ЉУДСКА
ПРАВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
ЗА 2010. ГОДИНУ**

САДРЖАЈ

ПОГЛАВЉЕ I – УВОДНЕ НАПОМЕНЕ ОМБУДСМЕНА	9
ПОГЛАВЉЕ II – НАДЛЕЖНОСТ ОМБУДСМЕНА И ПРОЦЕДУРЕ	13
2.1. Правни основ за рад Омбудсмена БиХ.....	13
2.2. Мандат Омбудсмена БиХ.....	13
2.3. Право на жалбу омбудсменима.....	15
2.4. Прихватљивост и разлози за жалбу	15
2.5. Поступање омбудсмена	16
ПОГЛАВЉЕ III – СТАЊЕ ЉУДСКИХ ПРАВА У БиХ.....	21
3.1. Увод.....	21
3.2. Запримљене жалбе	21
3.2.1. Структура жалби по одјелима	22
3.2.2. Структура жалби по канцеларијама.....	23
3.2.3. Противна страна по жалбама	34
3.2.4. Поступање по жалбама	35
3.3. Препоруке омбудсмена	36
3.4. Специјални извјештаји које је Омбудсмен БиХ изradio током 2010. године	38
ПОГЛАВЉЕ IV – ГРАЂАНСКА И ПОЛИТИЧКА ПРАВА.....	41
4.1. Увод.....	41
4.2. Управа.....	42
4.3. Имовинска права	44
4.4. Полиција.....	47
4.5. Правосуђе.....	48
4.6. Јавне исправе	51
4.7. Имиграције и азил	51
4.8. Слобода приступа информацијама.....	52
4.9. Владина и друга именована	55
ПОГЛАВЉЕ V – ЕКОНОМСКА, СОЦИЈАЛНА И КУЛТУРНА ПРАВА	63
5.1. Увод.....	63
5.2. Право на пензију.....	64
5.3. Права на рад.....	65
5.4. Права на социјалну заштиту	68
5.5. Право на образовање.....	70
5.6. Право старих лица	71

ПОГЛАВЉЕ VI – ПРАВА ЛИЦА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ	75
6.1. Увод.....	75
6.2. Дискриминација лица са инвалидитетом	77
6.3. Исплата накнада по основу инвалидитета	78
6.4. Оцјењивање степена оштећења организма	79
ПОГЛАВЉЕ VII – ПРАВА НАЦИОНАЛНИХ, ВЈЕРСКИХ И ДРУГИХ МАЊИНА	83
7.1. Увод.....	83
ПОГЛАВЉЕ VIII – ПРАВА ЗАТВОРЕНИКА/ПРИТВОРЕНИКА	89
8.1. Увод.....	89
8.2. Стање у затворима.....	90
8.2.1. Запажања и забринутости омбудсмена	91
8.2.2. Препоруке	102
ПОГЛАВЉЕ IX – ПРАВА ДЈЕЦЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ	107
9.1. Увод.....	107
9.2. Поступање по жалбама.....	107
9.3. Карактеристични примјери заштите права дјецe	108
9.3.1. Проблем издавања путне исправе.....	108
9.3.2. Остваривање контакта дјецe са родитељима и сродницима.....	109
9.3.3. Насиље над дјецом.....	109
9.3.4. Образовање	109
9.4. Активности Одјела на промовисању права дјецe	110
9.4.1. Обиљежавање значајних датума	111
9.4.2. Чланство у мрежама.....	111
9.4.3. Истраживања и специјални извјештаји	112
9.4.3.1. Дјецa и просјачење.....	112
9.4.3.2. Дјецa са посебним потребама/сметњама у психофизичком развоју у БиХ.....	112
9.4.3.3. Стање у установама за збрињавање дјецe.....	114
9.4.3.4. Партиципација дјецe и одраслих у интересу дјецe у школама	116
9.4.4. Остале активности Одјела за праћење права дјецe	117
ПОГЛАВЉЕ X – ДИСКРИМИНАЦИЈА	121
10.1. Увод.....	121
10.2. Поступање по жалбама	121
10.2.1. Дискриминација на националној основи.....	122
10.2.2. Дискриминација на основу пола.....	123
10.2.3. Мобинг.....	124

10.3.	Закључак.....	125
ПОГЛАВЉЕ XI – ФУНКЦИОНИСАЊЕ ИНСТИТУЦИЈЕ.....		129
11.1.	Увод.....	129
11.2.	Особље	130
11.3.	Финансијско пословање.....	131
11.4.	Смјештај и техничка опремљеност Омбудсмена БиХ	131
11.5.	Статус Омбудсмена БиХ	132
11.6.	Достигнути резултати у руковођењу.....	133
ПОГЛАВЉЕ XII – САРАДЊА СА ДРУГИМ ИНСТИТУЦИЈАМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА		137
12.1.	Сарадња са институцијама у БиХ.....	137
12.2.	Сарадња са међународним организацијама и институцијама	138
12.3.	Сарадња са медијима.....	139
12.4.	Сарадња са цивилним друштвом.....	143
АНЕКС I – ПРЕДМЕТИ		147
АНЕКС II – ФИНАНСИЈЕ.....		177
АНЕКС III – ПЛАТФОРМА ЗА САРАДЊУ ИНСТИТУЦИЈЕ ОМБУДСМЕНА ЗА ЉУДСКА ПРАВА БиХ СА НЕВЛАДИНИМ СЕКТОРОМ		181

ПОГЛАВЉЕ I

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

ПОГЛАВЉЕ I – УВОДНЕ НАПОМЕНЕ ОМБУДСМЕНА

С циљем праћења стања људских права у БиХ, Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Омбудсмен БиХ), у складу са одредбама чл. 34. и 35. Закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Закон о омбудсмену)¹, обавезна је да сваке године достави резултате својих активности у извјештајном периоду Предсједништву БиХ, Представничком дому и Дому народа Парламентарне скупштине БиХ, Парламенту Федерације БиХ и Народној скупштини Републике Српске, наводећи број и природу примљених жалби, указујући на оне жалбе које нису узете у разматрање, као и разлоге за то, као и оне које су биле предмет истраге и налазе о томе. У свом извјештају омбудсмени могу такође истаћи оне приједлоге и препоруке које је прихватила влада.

Устав БиХ прописује да ће „Босна и Херцеговина и оба ентитета обезбиједити највиши ниво међународно признатих људских права и основних слобода...“², те да „права и слободе предвиђени у Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода и у њеним протоколима директно се примјењују у Босни и Херцеговини. Ови акти имају приоритет над свим осталим законима“.³ Устав БиХ надаље утврђује да „Босна и Херцеговина, и сви судови, установе, органи власти, те органи којима посредно руководе ентитети или који дјелују унутар ентитета подвргнути су, односно примјењују људска права и основне слободе на које је указано у ставу 2“.⁴ На сличан начин је обавеза примјене и поштовања права и слобода дефинисана у уставима ентитета и Статуту Брчко Дистрикта БиХ.

Управо извршавање обавезе примјене и поштовања људских права од правосудних органа, установа и органа власти на свим нивоима јесте предмет овог извјештаја сачињеног на основу дјеловања и интервенције омбудсмена БиХ у складу са њиховим мандатом утврђеним у Уставу БиХ и Закону о омбудсмену БиХ, те је стога Извјештај потребно посматрати у овом свјетлу. Годишњи извјештај о резултатима активности Омбудсмена БиХ (у даљем тексту: Годишњи извјештај) представља извјештај о стању људских права у БиХ, а чију су примјену и заштиту дужне обезбиједити све институције власти, те их пропуштање извршавања ове уставне одредбе чини одговорним за кршење људских права.

Структура овог извјештаја уређена је тако да читалац из логичног објашњења омбудсмена добије информацију о мандату и процедурама (Поглавље II), конкретним случајевима кршења људских права разврстаних по областима (Поглавље III-X), достигнутим активностима руковођењу, унутрашњем развоју, укључујући кадровско јачање ове институције, буџет (Поглавље XI)

¹ „Службени гласник БиХ“, број: 32/00, 19/02, 34/05 и 32/06

² Члан II ст 1. и 2. Устава БиХ - Људска права и међународни стандарди

³ Члан II ст. 1. и 2. Устава БиХ - Људска права и међународни стандарди

⁴ Члан II став 2. Устава БиХ – Међународни уговори: „Права и слободе предвиђени у Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода и њеним протоколима директно се примјењују у Босни и Херцеговини. Ови акти имају приоритет над свим осталим законима.“

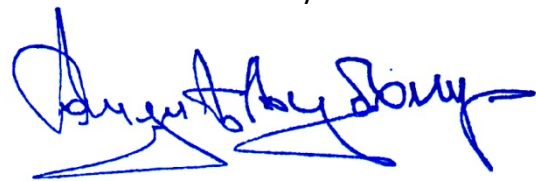
Омбудсмен у смислу овог извјештаја и Закона о омбудсмену означава три особе које чине ову институцију.⁵ Ову функцију у извјештајном периоду обављали су: Јасминка Џумхур, Љубомир Сандић и Нивес Јукић.

Март, 2011. године.

Омбудсмени БиХ:



Нивес Јукић



Љубомир Сандић



Јасминка Џумхур

⁵ Члан 1. став 2. тачка ц) Закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине

ПОГЛАВЉЕ II

НАДЛЕЖНОСТ ОМБУДСМЕНА И ПРОЦЕДУРЕ

ПОГЛАВЉЕ II – НАДЛЕЖНОСТ ОМБУДСМЕНА И ПРОЦЕДУРЕ

2.1. Правни основ за рад Омбудсмена БиХ

Основ за рад и функционисање Омбудсмена БиХ су Анекси IV и VI Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини⁶ од 14. децембра 1995. године и на основу тих докумената ова институција је 1996. године почела да функционише.

Према Анексу VI Општег оквирног споразума за мир у БиХ, Омбудсмен БиХ заједно са Домом за људска права БиХ чинио је Комисију за људска права БиХ, која полази од тога да су демократија и људска права фактори изградње друштва, претпоставке успостављања структуре и механизма државе који воде у међународне интеграције. Тренутно Омбудсмен БиХ функционише на основу Устава БиХ и Закона о омбудсмену којим су загарантовани независност и оквир инфраструктуре за заштиту и промовисање људских права и основних слобода.

Закон о омбудсмену донесен је 2000. године, а потом допуњаван и мијењан 2002, 2004. и 2006. године. Овај закон дефинише надлежност и овлашћења Омбудсмена БиХ, правила поступања у праћењу рада органа и институција у поступцима по жалбама грађана и *ex officio*, те друга значајна питања у вези са функционисањем овог државног механизма за заштиту основних људских права и слобода.

2.2. Мандат Омбудсмена БиХ

У систему заштите људских права, Омбудсмен БиХ је независна институција успостављена с циљем промовисања добре управе и владавине права, заштите права и слобода физичких и правних лица, гарантованих Уставом БиХ и међународним споразумима, који се налазе у додатку Устава.

Омбудсмен БиХ има посебна овлашћења и надлежности према одредбама Закона о забрани дискриминације,⁷ Закона о слободи приступа информацијама⁸ и Закона о министарским именованима, именованима Савјета министара и другим именованима Босне и Херцеговине⁹ и у том смислу пружа физичким и правним лицима обавјештења о њиховим правима и обавезама, могућности судске и друге заштите, поступа по појединачним и групним жалбама, предлаже покретање поступака медијације и друго.

Органи и институције имају обавезу да сарађују са омбудсменима БиХ и у том смислу су обавезни да им пружају одговарајућу помоћ у истрази и обављању контроле, да

⁶ Дејтонски мировни споразум

⁷ "Службени гласник БиХ", број 59/09

⁸ "Службени гласник БиХ", број 28/00

⁹ "Службени гласник БиХ", број 7/03

им омогуће приступ списима или документима, обављање личних разговора и разматрања потребних списа и докумената с циљем провјера навода жалби.¹⁰

Омбудсмен за људска права БиХ успостављен је 1996. године, када је ту функцију обављала једна особа, страни држављанин. Почетком 2004. године ову институцију преузимају држављани БиХ, али се број особа које обављају функцију омбудсмена повећао на три. Једна од обавеза коју је између осталих БиХ прихватила на путу ка потписивању Споразума о стабилизацији и придруживању Европској унији јесте и активнија улога у области заштите људских права, а у оквиру тога и обједињавање ентитетских институција омбудсмена са Институцијом омбудсмена за људска права БиХ. У том смислу усвојене су измјене и допуне Закона о омбудсмену за људска права БиХ, којима је предвиђено да се до 31. 12. 2006. године обави именовање омбудсмена обједињене институције, те да ће такође до тог рока ентитети донијети одговарајуће законе којима ће утврдити престанак функционисања ентитетских омбудсмена. Основни циљ обједињавања свих институција омбудсмена у БиХ јесте уједначено третирање жалби грађана на територији цијеле БиХ, обезбјеђивање једнаког нивоа заштите људских права као и економичнији и функционалнији рад тако обједињене институције. У вези са спровођењем наведених измјена и допуна Закона, крајем 2008. године именовани су нови омбудсмени, и ове активности су завршене у 2010. години.

Закон о омбудсмену је правни оквир за функционисање ове институције. Потврђујући релевантне одредбе Анекса VI Општег оквирног споразума за мир у БиХ, закон је овој институцији дао широке надлежности, које укључују надзор над радом свих органа у држави, укључујући и судство. То је свакако у складу са највишим захтјевима израженим у Париским принципима УН из 1993. године,¹¹ који представљају примарни извор међународних стандарда за успостављање и дјеловање институција за заштиту људских права.

Такође, потребно је нагласити и чињеницу да су активности и дјеловање Омбудсмена БиХ утврђени Уставом БиХ и Законом о омбудсмену, дакле актима који имају највећу правну снагу у једном демократском друштву, што треба да буде гарант њене независности.

Омбудсмен БиХ нема мандат да мијења одлуке јавних органа власти, нити да преузме улогу органа који поступа и одлучује по жалби, нити се може мијешати у процес одлучивања судова. Такође, омбудсмен не може заступати подносиоца жалбе пред јавним органима, нити писати поднеске или жалбе у њихово име, нити може додјелјивати накнаду за утврђену повреду људских права.

Оно што је важно истаћи, у контексту транзиције БиХ, Омбудсмен БиХ има специфичну улогу за разлику од развијених демократија у којима ова институција представља важан фактор у очувању и осигурању поштовања принципа и процедура демократске власти. Опредјелјење БиХ за даљи демократски развој захтијева даље

¹⁰ Поглавље VII Закона о омбудсмену за људска права БиХ – Обавеза сарадње са омбудсменом

¹¹ Париски принципи су примарни извор међународних стандарда за успостављање и дјеловање државних институција за заштиту људских права

јачање улоге Омбудсмена БиХ у изградњи и консолидацији ових принципа уз паралелно јачање демократских институција и изградњу стандарда добре управе, али и уз пуну подршку власти развоју овог независног државног механизма за заштиту људских права у БиХ. Ово је посебно значајно осигурати прихватањем и поступањем институција власти по препорукама и другим интервенцијама Омбудсмена БиХ, те јачањем сарадње са овом институцијом. С обзиром на то да одлуке и мјере омбудсмена нису правно обавезујуће, основни начин на који утичу и осигуравају усвајање њихових мјера и одлука јесте отвореност, правна утемељеност и информације о кршењима људских права, првенствено издавањем препорука, специјалних извјештаја и годишњих извјештаја о активностима омбудсмена. При томе је важно још једном указати на улогу државе која је гарант поштовања људских права свих лица која се налазе на територији државе на једнак начин и без дискриминације.

2.3. Право на жалбу омбудсменима

Према Закону о омбудсмену, „свако физичко и правно лице које тврди да има легитиман интерес може се обратити омбудсмену без икаквих ограничења.“ Националност, држављанство, мјесто боравка, пол, доб, етничко поријекло, религија, правна неспособност, лишеност слободе или затвор било које врсте и, уопште узевши, посебни односи са неким органом и зависност од неког органа државе не могу ограничавати право улагања жалбе омбудсменима.

Жалба омбудсменима или мјере и интервенције неће повући било какве кривичне, дисциплинске или друге санкције за подносиоца жалбе, као ни било какву неугодност или дискриминацију тог лица. Рад Омбудсмена БиХ је бесплатан за лица која се обрате и обраћање не захтијева помоћ савјетника или адвоката.

Преписке упућене Омбудсмену БиХ из мјеста у којима се лица налазе у притвору, у којима су затворена или лишена слободе, не могу подлијегати никаквој цензури, нити се смију отварати, а разговори између омбудсмена или лица које је омбудсмен делегирао не могу никада бити надгледани, нити се у њих неко може мијешати.

2.4. Прихватљивост и разлози за жалбу

Омбудсмен БиХ региструје све уложене жалбе подносилаца и доставља подносиоцима потврду пријема жалбе, било да сматра да их је потребно разматрати или да их није потребно разматрати.

Ако омбудсмен одлучи да не прихвати и не разматра жалбу, обавјештава жалиоца о томе писаним путем, наводећи разлоге неприхватања и упућује подносиоца жалбе на

најпогоднија средства за предузимање радњи, уколико таква средства постоје, остављајући подносиоцу жалбе да искористи она средства која сматра најпогоднијим.

Жалбе подносилаца могу бити поднесене из разлога који указују на слабо функционисање или повреде људских права и слобода које почине било који државни органи и тијела. Жалба се може поднијети и из разлога који указују на повреде људских права и слобода почињених од војних органа власти.¹²

Подносиоци жалби могу се обратити и у случају повреда људских права и у случају слабог функционисања судског система или неправилног процесуирања индивидуалних предмета. Поштујући принцип независности рада правосудних органа, омбудсмен се не може мијешати у процес одлучивања судова, али може интервенисати у току поступка који се води, кад год установи да је таква активност неопходна при обављању његових дужности, а може дати препоруку органу власти који је у судском поступку или га може консултовати страна у поступку. Ове околности су разлози за обраћање жалбом Омбудсмену БиХ.

2.5. Поступање омбудсмена

Омбудсмен дјелује по пријему жалбе или *ex officio* и у том смислу предузима опште истраге и препоручује одговарајуће појединачне и опште мјере. Уколико у било којој фази поступка Омбудсмен БиХ установи да предмет не спада у његову надлежност, просљеђује предмет одговарајућој институцији. Предмете о наводним повредама људских права Омбудсмен БиХ може прослиједити највишим судским органима БиХ, који су надлежни за питања људских права, у складу са правилима којима се регулише улагање жалбе тим органима, кад год установи да је то неопходно ради ефикасне примјене његових надлежности.

Омбудсмен може предложити надлежном органу да обустави извршење оспорене мјере у периоду не дужем од 10 дана када у току истраге установи да извршење управне одлуке може резултирати непоправљивом штетом за права подносиоца захтјева.¹³

Институције и органи обавезни су да Омбудсмену БиХ пружају помоћ у вези са омогућавањем приступа информацијама, обављањем личних разговора, разматрањем потребних списа и докумената, достављањем затражених писмених изјава о радњама у

¹² Омбудсмен може одбити да разматра и анонимне жалбе за које сматра да су злонамјерне, које су неосноване, у којима нема жалбе, које наносе штету легитимним правима трећих лица, или које су Омбудсмену предочене изван рока од 12 мјесеци, након појаве догађаја, чињеница или одлука на које се анонимна жалба односи. Омбудсмен не разматра предмете који се односе на одлуке, чињенице и догађаје који су се десили прије 15. децембра 1995. године. Против одлуке Омбудсмена није могуће уложити жалбу.

¹³ Надлежни орган може одбити да испоштује тај приједлог уз објашњење у писаном акту упућеном Омбудсмену у року од три дана, по пријему приједлога за мјеру и у сваком случају прије извршења оспорене мјере уз изношење разлога за то, а уколико све ово пропусти, приједлог Омбудсмена постаје обавезујући за надлежни орган.

вези са дужностима лица која су у служби органа и институција, затим провјером вјеродостојности тражених докумената и изјава.¹⁴

По завршетку истраге и прибављеним исправама и документима те изјашњењима подносиоца жалбе и изјашњењима органа и институција о предмету жалбе, Омбудсмен БиХ даје препоруке надлежним органима и институцијама за отклањање повреда људских права и приједлог мјера за њихово отклањање. **Органи и институције који добију такве препоруке дужне су да писмено одговоре и обавијесте Омбудсмена БиХ о учинку препорука у року који им је остављен.**¹⁵

У случају непоступања одређеног органа или институције по препоруци Омбудсмена БиХ, о томе се претходно указује вишем надлежном органу, а потом, **у специјалном и годишњем извјештају о резултатима активности Омбудсмена БиХ, који се упућује Парламентарној скупштини БиХ, Парламенту ФБиХ, Народној скупштини РС и Предсједништву БиХ.**

¹⁴ Омбудсмен може тражити да му се дају на увид или предају документи заведени као повјерљиви или тајни у складу са законом. У том случају Омбудсмен је обавезан да примијени потребну дискрецију и не може их учинити доступним јавности, а при уврштавању у извјештаје, предузимати све потребне мјере заштите тајности.

¹⁵ Све препоруке Омбудсмена су доступне јавности, а могу се и објављивати у службеним гласилима по одлуци Омбудсмена, осим ако се не ради о препорукама које се односе на повјерљива и тајна питања, или када подносилац жалбе изричито затражи да се његово име и околности случаја не објављују.

ПОГЛАВЉЕ III

СТАЊЕ ЉУДСКИХ ПРАВА У БиХ

ПОГЛАВЉЕ III – СТАЊЕ ЉУДСКИХ ПРАВА У БиХ

3.1. Увод

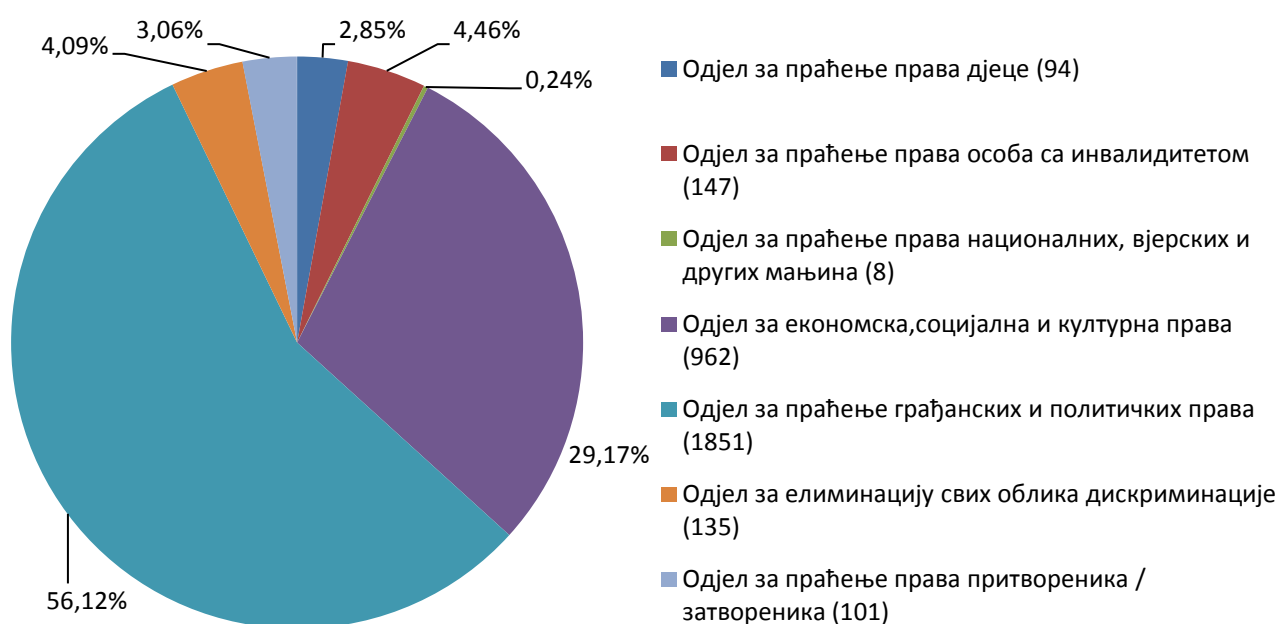
Активности омбудсмена утврђене законом у вези са заштитом људских права представљају основ за презентовање резултата активности Омбудсмена БиХ, те с циљем свеобухватног сагледавања стања људских права у овом поглављу биће презентовани резултати рада Омбудсмена БиХ, а који истовремено одражавају стање људских права у БиХ, на основу сљедећих параметара:

- Запримљене појединачне жалбе у Омбудсмену БиХ
- Препоруке које су омбудсмени издали у 2010. години
- Специјални извјештаји које су омбудсмени израдили током 2010. године.

3.2. Запримљене жалбе

У Омбудсмену БиХ у 2010. години запримљено је укупно 3.298 жалби грађана због кршења људских права, тако да се, са пренесеним предметима из претходних година (1.889 жалби), у раду укупно налазило 5.287 жалби. У односу на 2009. годину, дошло је до пораста броја жалби за 2.008 или 60,33%. Ово је резултат окончања спајања ентитетских институција омбудсмена и Омбудсмена БиХ које је окончано 1. маја 2010. године, али и повратка повјерења грађана у ову институцију. Овој тврдњи иде у прилог и чињеница да је до 30. априла 2010. године укупно запримљено 895 жалби, што је за само 425 жалбе мање у односу на број жалби који је у овој институцији запримљен за цијелу 2009. годину (1.320 предмета).

Преглед укупног броја предмета запримљених у 2010. години по одјелима (Дијаграм 1)



Како су одређена кршења права била усмјерена против више лица, **презентовани број предмета не осликава стварни број подносилаца жалби**, јер је често у једном предмету регистрован већи број жалилаца, али је због економичности, ефикасности и рационалности одлучено да се такви случајеви третирају као један предмет.

У току 2010. године у Омбудсмену БиХ успостављени су база података и систем дигиталног управљања предметима, што је у значајној мјери допринијело систематичнијем раду на предметима, те је онемогућено дуплирање предмета од истог жалиоца у различитим канцеларијама ове институције. Овако управљање предметима представља изванредну основу за праћење стања људских права у БиХ на начин да је омогућен једноставан и брз приступ жалбама, ефикасан приступ документима и евиденција додатних података у вези са жалбом, те је омогућена претрага базе жалби уз потпуну прегледност врсте кршења људских права и кршилаца људских права. Овакав приступ изради и вођењу статистичких података у Омбудсмену БиХ у крајњем даје могућност израде параметарских извјештаја груписаних по повреди права, правнику, одјелу и сл.

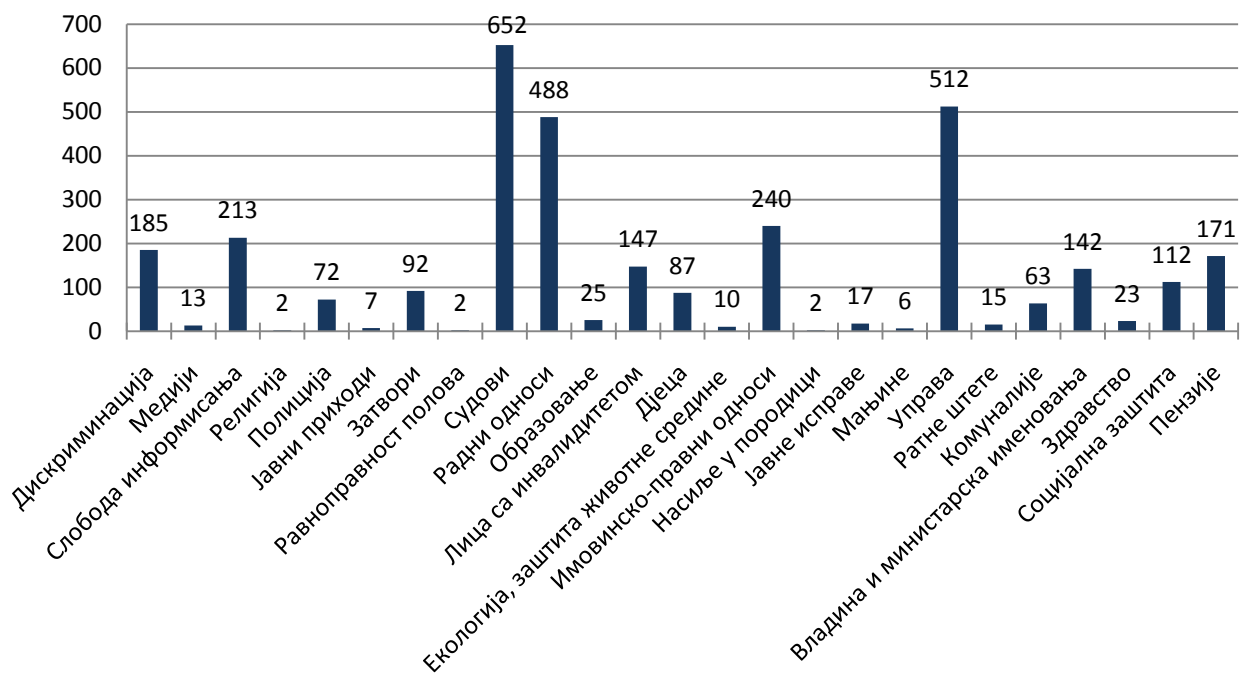
У току рада на предметима у свим канцеларијама је предузиман велики број активности (5.906) према кршиоцима права, подносиоцима жалбе, али је забиљежен и значајан број осталих активности. Тако је према кршиоцима права упућено 4.175 поднесака, и то 1.810 у поступку истраге, издата 341 препорука за отклањање повреде права и упућено 2.167 ургенција. Управо овај број ургенција, који је већи од броја дописа упућених у поступку истраге, указује да је и даље присутан висок ниво неспремности институција на сарадњу са Омбудсменом БиХ.

Поступајући по жалбама за примљеним у 2010. години, Омбудсмен БиХ је упутио и 1.731 допис према подносиоцима жалби које се углавном односе на обавјештења странака о изјашњењу и захтјеве за допуну жалби.

3.2.1. Структура жалби по одјелима

Структура Омбудсмена БиХ успостављена је на функционалном и територијалном принципу. Функционални принцип заснива се на евидентирању жалби према одјелима, а територијални према канцеларијама које су успостављене с циљем приближавања ове институције грађанима.

Функционални принцип евидентирања предмета указује да је највише жалби за примљено у одјелима за грађанско-политичка права и економско-социјална права. Истовремено, овај принцип евидентирања омогућава и праћење стања људских права у областима права којима припадају евидентирани повреде. Од укупног броја за примљених жалби највише жалби односи се на неефикасност правосуђа (652) и управе (512), права из радног односа (488), имовинска права (240), слободу приступа информацијама (213), дискриминацију (185).

Запримљени предмети у Омбудсмену БиХ у 2010. по врстама повреда (Дијаграм 2)

Поступајући по жалбама запримљеним у 2010. години, Омбудсмен БиХ ријешо је укупно 1.615 жалби, од чега је највећи број жалби ријешен у Одјелу за грађанска и политичка права (868), Одјел за економска, социјална и културна права (534), Одјелу за праћење права лица са инвалидитетом (69).

3.2.2. Структура жалби по канцеларијама

Циљ презентовања жалби по канцеларијама је утврђивање најчешћих повреда права на одређеној територији. Презентовани подаци у односу на територијални принцип евидентирања жалби морају се сагледати у укупности параметара као што су: бројност популације која гравитира канцеларији, социјална структура становништва, повратак, сједиште институција које одлучују о праву итд. Жалбе су презентоване по абecedном реду канцеларија.

Увидом у базу података Омбудсмена БиХ може се констатовати сљедећи број запримљених предмета у 2010. години по канцеларијама на дан 31.12.2010, и то:

Канцеларије	Запримљено
Главна канцеларија Бања Лука, сједиште Омбудсмена БиХ.....	880
Подручна канцеларија Брчко	339
Подручна канцеларија Мостар.....	245
Подручна канцеларија Сарајево.....	1602
Теренска канцеларија Ливно ¹⁶	232

¹⁶ Теренска канцеларија Ливно почела је радити 1. маја 2010. године

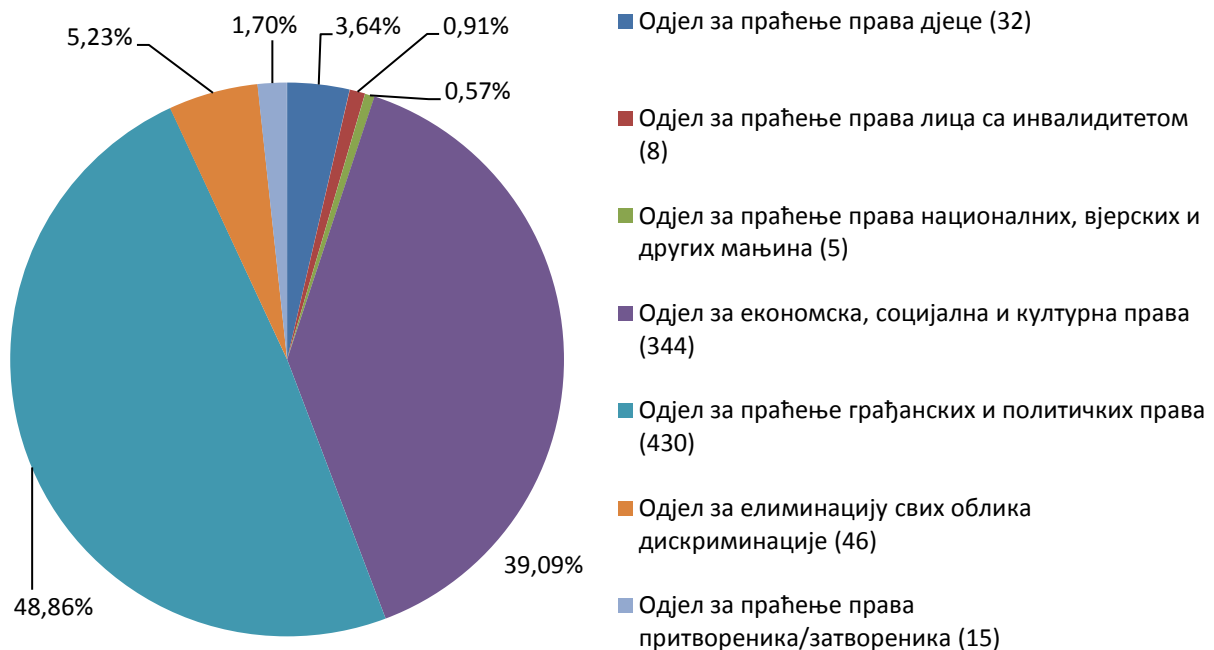
Како се из статистичких података може видјети, од укупног броја запримљених предмета у Омбудсмену БиХ половина је регистрована у Подручној канцеларији Сарајево. То се може објаснити концентрацијом становништва које покрива Подручна канцеларија Сарајево и чињеницом да значајан број институција које се појављују као кршиоци права има сједиште у Сарајеву. Провјером у бази података утврђено је да су жалбе запримљене у Канцеларији Сарајево поднијели грађани настањени на овом и подручју као и на подручју које није покривено другом канцеларијом Омбудсмена БиХ.

1. Главна канцеларија Бања Лука

У Главној канцеларији Бања Лука у извјештајном периоду регистровано је укупно **880 жалби**. Од укупног броја запримљених жалби, највећи број односи се на кршење **грађанско-политичких права** (430) и **економско-социјалних права** (344). Увидом у жалбене наводе може се закључити да се и даље највећи број жалби регистрованих у Одјелу за грађанска и политичка права односи на кршење грађанско-политичких права, и то на **рад правосудних органа** (186), **ефикасност управе** (102), **приступ информацијама** (36) и **владина и министарска именованја** (28). У сфери економско-социјалних права највише запримљених жалби у 2010. години односило се на **права из рада и у вези са радом** (206), што, статистички гледано, представља највише кршено право према броју жалби запримљених у Канцеларији Бања Лука. Даља анализа предмета из области економско-социјалних права спаде у кршења **имовинских права** (61) и **права на пензију** (55). У Канцеларији Бања Лука регистровано је укупно 46 жалби које се односе на дискриминацију, 32 жалбе које се односе на кршење права дјете, 15 жалби притвореника и затвореника, и осам жалби лица са инвалидитетом. У току рада на жалбама запримљеним у 2010. години у Канцеларији Бања Лука предузето је 1.691 различитих активност према подносиоцу жалбе, кршиоцу права, али и другим институцијама. Ове активности укључивале су усмене савјете, мониторинг поступака, ургенције, телефонске контакте са странкама, издавање препорука, дописе у вези са истражним поступком и др.

Како је у извјештајном периоду у Канцеларији Бања Лука ријешено укупно **526 жалби**, статистички највећи број ријешених жалби односи се на област економских, социјалних и културних права (243) и грађанских и политичких права (223). Од 46 жалби запримљених у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације, ријешено је укупно 29 жалби. У Одјелу за праћење права дјете у Канцеларији Бања Лука ријешено је 18 жалби, при чему је највећи број ријешен тако што је остварена заштита права дјете након интервенције Омбудсмена БиХ. Од осам запримљених жалби лица са инвалидитетом, у шест жалби рад Омбудсмена БиХ резултирао је њиховим окончањем. Укупно седам жалби притвореника/затвореника окончано је у извјештајном периоду.

Запримљени предмети по одјелима у 2010. у Канцеларији Бања Лука (Дијаграм 3)



2. Подручна канцеларија Брчко

У Канцеларији Брчко укупно је било у раду 480 предмета, од којих је у 2010. години запримљено 339, а 141 предмет пренесен је из 2009. године.¹⁷

Од укупног броја запримљених предмета у 2010. години, 46 предмета односи се на жалбе које су запримљене у току уредовних дана у Тузли који су били организовани само од 7. до 31. октобра и током прве половине децембра, због недостатка кадра.

Закључно са 31. 12. 2010. године окончано је 297 предмета, од чега је 174 предмета запримљених у 2010. години, а остали урађени предмети пренесени су из 2009. године.

Начин рјешавања предмета	2005.	2006.	2008.	2009.	2010.	Укупно
Након тражења изјашњења и најаве истраживања			5	13	27	45
Донесена препорука			3	13	30	46
Донесен специјални извјештај						
Незаинтересованост странке за даље вођење поступка		2	5	24	47	78
Уступљен другој институцији/канцеларији	1				26	27

¹⁷ Из 2009. године пренесен је 141 предмет, од чега је један предмет из 2005. године, шест предмета из 2006. године, 18 предмета из 2008, 116 предмета из 2009.

Други начин				4	8	12
Неоснованост/неприхватљивост жалбе		3	5	45	36	89
Укупно	1	5	18	99	174	297

Табела 1. Начин рјешавања предмета по годинама у Канцеларији Брчко

У 2010. години у Канцеларији Брчко највише запримљених жалби је из **домена рада Одјела за грађанска и политичка права (170)**. Даља анализа ових предмета указује да се грађани за заштиту својих права из ове области углавном обрађају због **дужине поступка пред судским органима**, а што је посебно карактеристично за основне судове у РС, Основни суд БД и општинске судове у ФБиХ. Одговори које Канцеларија у току истраге прима од правосудних органа су различити, али углавном указују да је дуготрајност поступка посљедица дугогодишњег несређеног стања у правосуђу што је резултирало стварањем великог заостатка предмета, због чега је немогуће осигурати ефикасност у поступању. Неки судови у одговорима приближно одреде датум када ће конкретни предмет по којем Канцеларија има жалбу бити узет у рад док остали углавном користе типски одговор у смислу „када предмет дође на ред“, што даље код странака појачава правну несигурност.

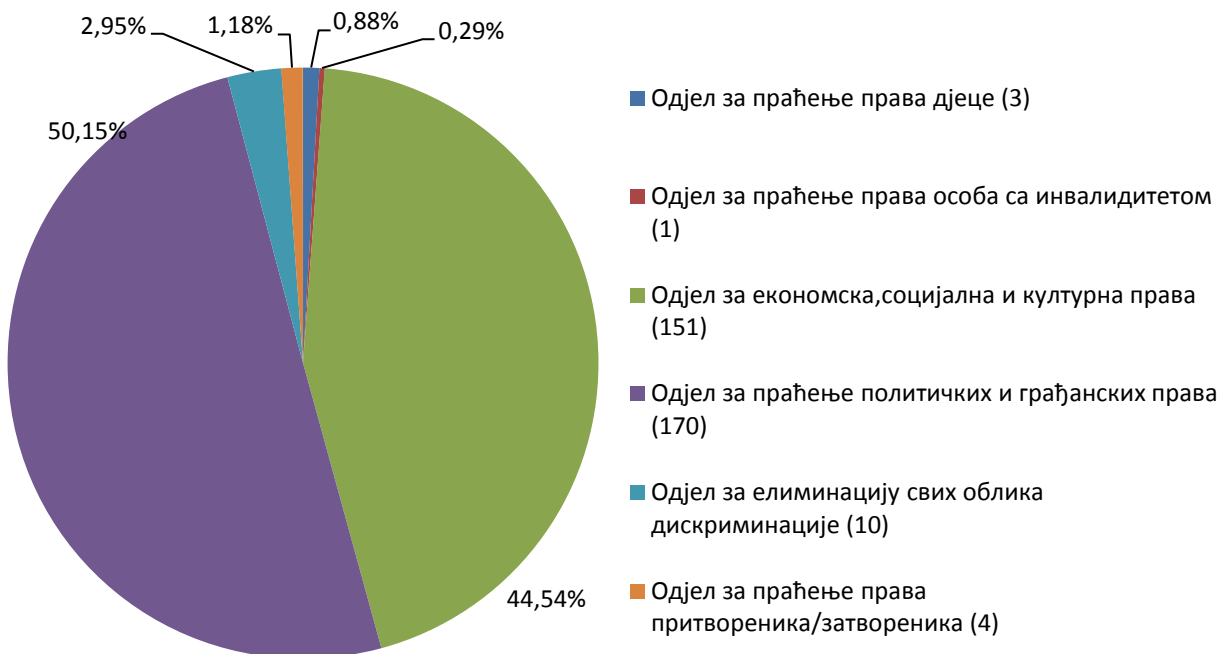
Друга област кршења људских права због којих се грађани обрађају Канцеларији Брчко представљају жалбе које се односе на **Одјел за економска, социјална и културна права (151)**. Најчешће евидентиране повреде права у овој области односе се на право на накнаду лица са инвалидитетом у ФБиХ, а што је посљедица измјена у Закону о основама социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и заштите породице са дјецом, те право на коришћење средстава за реконструкцију стамбених објеката, посебно у односу на категорију повратника у Брчко Дистрикт и по овом основу Канцеларија је у 2010. години издала највише препорука. У Канцеларији Брчко Дистрикт значајан је број регистрованих предмета у области економско-социјалних права који се односе на неуплаћене доприносе за пензијско-инвалидско и здравствено осигурање подносилаца жалбе у Републици Српској, као и спорост у поступању фондова пензијско-инвалидског осигурања.

У Канцеларији Брчко регистроване су само **четири жалбе** које се односе на рад Одјела за праћење права притвореника и затвореника, **три жалбе** који се односе на права дјете, те **једна жалба** у вези са правима лица са инвалидитетом. Како је већ истакнуто, у Одјелу за економска, социјална и културна права регистрован је значајан број жалби које се односе на право на накнаду за лица са инвалидитетом, гдје је жалба првобитно указивала на повреду економско-социјалних права, тако да ове жалбе нису регистроване у Одјелу за праћење права лица са инвалидитетом, иако се ради о правима припадника ове категорије.

У Канцеларији Брчко у 2010. години издато је укупно 46 препорука. Највећи број препорука упућен је Влади Брчко Дистрикта, и то одјељењима: Одјељење за расељена

лица, избјеглице и стамбена питања, Одјељење за просторно планирање и имовинско-правне послове, Одјељење за стручне и административне послове, те Основном суду Брчко Дистрикта БиХ, Основном суду у Бањој Луци и Општинском суду у Тузли итд.

Запримљени предмети по одјелима за 2010. у Канцеларији Брчко (Дијаграм 4)

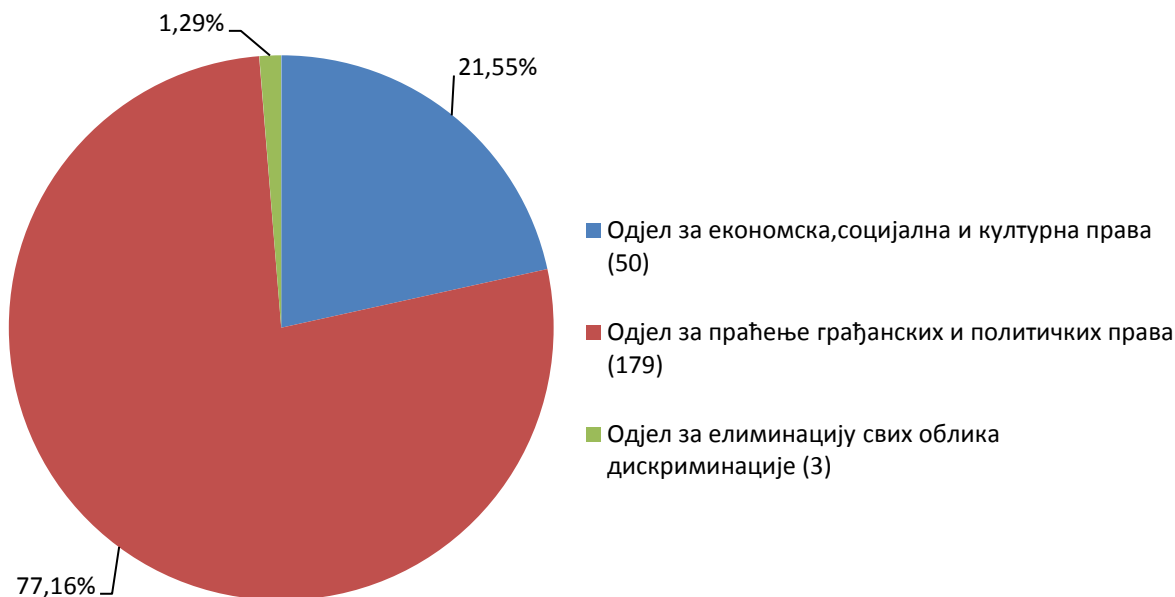


3. Теренска канцеларија Ливно

Теренска канцеларија Ливно (у даљем тексту: Канцеларија Ливно) званично је почела радити 1. маја 2010. године, а претходно је егзистирала као канцеларија Институције омбудсмена ФБиХ. За осам мјесеци рада, канцеларија је **запримила укупно 232 жалбе, од чега су 162 ријешене**. Према статистичким подацима којим располаже Омбудсмен БиХ, евидентно је да се на подручју које покрива Канцеларија Ливно¹⁸ највише крше права у области грађанских и политичких права (179 жалби), у области економских, социјалних и културних права (50 жалби), те у области дискриминације (3). Структура запримљених жалби у Канцеларији Ливно је сљедећа: неефикасно функционисање правосуђа (92), неефикасно функционисање управе (72), рад полиције (8), право на слободу приступа информацијама (6), социјална права (15), права из радних односа (14), права на пензију (10), имовинска права (5), жалбе из области комуналија (3), дискриминација (3), владина и министарска именованја (1) и здравство (1). Од укупног броја урађених предмета највише их је ријешено из надлежности Одјела за грађанска и политичка права (124), те Одјела за економска, социјална и културна права (35).

¹⁸ Теренска канцеларија Ливно је у току 2010. године поступала по жалбама грађана са подручја општина које покрива Кантон 10 (Ливно, Томиславград, Босанско Грахово, Дрвар, Гламоч, Купрес), док је регистрован незнатан број жалби грађана са подручја других општина: Требиње, Бијељина, Цазин, итд.

Запримљени предмети по одјелима за 2010. у Канцеларији Ливно (Дијаграм 5)



У току поступања по жалбама, у **одређеном броју случајева регистрован је изостанак сарадње противне стране са Канцеларијом Ливно**, али је потребно указати да се то не може посматрати генерално, већ је изостанак сарадње могуће идентификовати у односу на одређене субјекте. Тако је у односу на Општину Ливно истовремено утврђено и присуство и одсуство сарадње. У сегменту реализације препорука, Омбудсмен БиХ је регистровао **потпуну сарадњу Општине Ливно са Канцеларијом**, док је у односу на поступање према Служби за градитељство и просторно уређење и Служби за инспекцијске послове регистрован **изостанак ефикасне сарадње**. С обзиром на различите праксе, интенција Омбудсмена БиХ је да у директној сарадњи са структурама власти Општине Ливно у 2011. покуша дефинисати узроке ових различитих пракси поступања у односу на ову институцију.

Начин рјешавања предмета	2005.	2006.	2008.	2009.	2010.	Укупно
Након тражења изјашњења и најаве истраживања					73	73
Донесена препорука					6	6
Донесен специјални извјештај						
Незаинтересованост странке за даље вођење поступка					15	15
Уступљен другој институцији/канцеларији					1	1
Други начин					21	29
Неоснованост/неприхватљивост жалбе					38	39
Укупно					163	163

Табела 2. Приказ начина рјешавања жалби у Канцеларији Ливно

Начин рјешавања жалби за примљених у Канцеларији Ливно резултирао је тиме да је у **73** случаја **странка остварила право након интервенције омбудсмена**, у **шест случајева је донесена препорука**, а у **38** случајева је **утврђено постојање неоснованости** жалбе. С циљем ефикасног поступања по жалби, **предузето је 959 активности**, углавном у поступку истраге у вези са кршењем људских права.

У току поступања Канцеларија Ливно **ријешила је 60 жалби које су се односиле на кршење права у области правосуђа** на начин да су 42 жалбе ријешене интервенцијом омбудсмена, у двије жалбе странке су исказале незаинтересованост за даље поступање, а девет жалби је ријешено на други начин.

У **области управе ријешено је 48 жалби**, од којих је 21 неосновано, у 10 жалби је отклоњена повреда права интервенцијом омбудсмена, девет жалби је ријешено на други начин, те су издате четири препоруке.

Према статистичким подацима, далеко највећи број жалби у Канцеларији Ливно односи се на рад судова и управних органа, што указује на даљу тенденцију раста њихове неефикасности. У посљедње вријеме, када је у питању рад судског система, примјетан је **све већи број жалби које се односе на неизвршење судских правоснажних пресуда**, а посебно је забрињавајуће да су све чешћи случајеви у којима се **као извршеници појављују корисници буџетских средстава**.

Надаље, за примљено је 14 жалби из **области радних односа**, и 10 жалби по **основу повреде права на мировину**. У области радних односа три жалбе ријешене су у току интервенције омбудсмена, једна на други начин, једна се показала неоснованом, док је у два случаја регистрована незаинтересованост странке за даље вођење поступка у Омбудсмену БиХ. У вези с питањем права на пензију, четири жалбе су ријешене током интервенције омбудсмена, двије су биле неосноване, а двије су ријешене на други начин.

У 2010. години Канцеларија Ливно за примила **је шест жалби по основу повреде права на слободу информисања**, од чега је пет предмета окончано, а један је и даље у раду. У једном предмету издата је препорука према Општини Ливно – Служби градитељства и просторног уређења, након које је остварена заштита права. У предмету гдје је противна страна Агенција за приватизацију Кантона 10, показало се да је жалба неоснована, јер је Агенција у складу са законом учинила изузетак од давања информације. У току интервенције омбудсмена три жалбе су позитивно ријешене. Противне стране биле су Општина Босанско Грахово, Општински суд у Ливну и Основни суд у Требињу.

По основу дискриминације у 2010. години, у Канцеларији Ливно за примљене су три жалбе. Након интервенције омбудсмена отклоњена је повреда права у једном предмету, у другом предмету жалба се сматра неоснованом, док је трећи предмет затворен на други начин јер није било могуће утврдити дискриминацију, односно повреду права. Противне

стране биле су: начелник Општине Босанско Грахово, МУП-а Кантона 10 и Општина Ливно, Служба инспекцијских послова.

У **односу на рад полиције** поднесено је осам жалби од којих је за двије жалбе утврђено да су неосноване, једна је ријешена у току интервенције омбудсмена, једна на други начин, а у једном случају предмет је затворен због незаинтересованости странке.

Канцеларија Ливно је у току 2010. године **издала шест препорука** од којих су четири упућене Општини Ливно, једна препорука је поднесена Управи за инспекцијске послове Кантона 10 и једна Општинском суду у Ливну. Реализоване су све препоруке, осим оне која је упућена Општинском суду у Ливну, а односи се на извршење правоснажне судске пресуде.

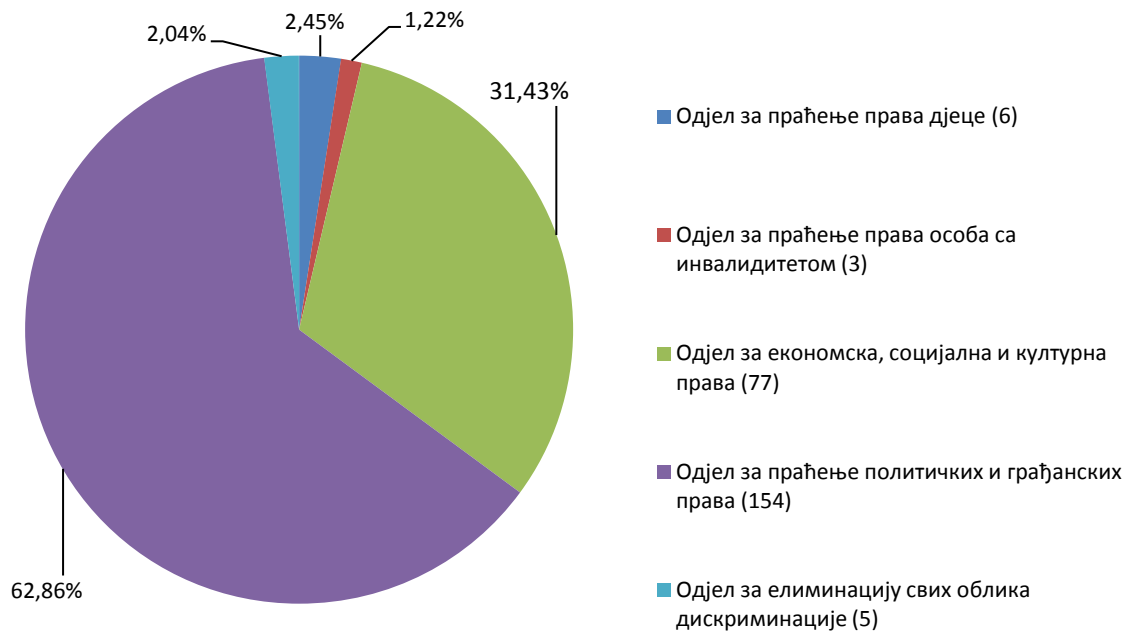
4. Подручна канцеларија Мостар

У извјештајном периоду у Канцеларији Мостар **укупно је било у раду 245 жалби** које су у значајном броју садржавале повреде права већег броја лица.¹⁹ Жалбе за примљене у Канцеларији Мостар односиле су се на кршења права, и то из надлежности Одјела за грађанска и политичка права 154, из надлежности Одјела за економска, социјална и културна права 77, из надлежности Одјела за праћење права дјете шест, из надлежности Одјела за праћење права лица са инвалидитетом три и из надлежности Одјела за елиминацију свих облика дискриминације пет жалби.

У односу на врсте повреде, а према статистичким подацима, у Канцеларији Мостар највише жалби је регистровано због повреде права у области управе (51), док је због повреда права у области правосуђа регистровано 49 жалби, 41 жалба је регистрована због повреде права из радних односа, 24 жалбе због повреде права на имовину, 19 због повреда социјалних права, 12 због повреде права на слободу приступа информацијама и по девет жалби због повреде права везаних за функционисање полиције, односно због повреде права у области владиних и министарских именовања. У Подручној канцеларији Мостар регистровано је и седам жалби због комуналија, те по шест жалби због повреде права на образовање, односно права дјете и пет жалби због дискриминације. Због кршења права на пензију регистроване су три жалбе, колико је жалби регистровано и због кршења права лица са инвалидитетом.

¹⁹ Жалба предузећа „Гранит Јабланица“ обухвата повреде права из радног односа 207 запослених; Жалба „ОТП“ Лиштица Широки Бријег садржава проблем 155 радника итд.

Запримљени предмети по одјелима за 2010. у Канцеларији Мостар (Дијаграм 6)



Закључно са 31. 12. 2010. године **ријешено је 113 предмета**, од чега је највећи број ријешен тако да је **кршење људских права отклоњено интервенцијом омбудсмена**. Остале жалбе ријешене су на начин да је жалба била неоснована (21), односно да је странка исказала незаинтересованост за даље вођење поступка пред Омбудсменом БиХ (11), или је предмет ријешен на други начин (17). У току поступања по жалбама, Канцеларија Мостар је предузела 810 активности, од којих се највећи број односи на комуникацију са супротном страном, односно са подносиоцем жалбе, а регистрован је и значајан број ургенција.

У поступку по жалбама **у области грађанских и политичких права укупно је ријешено 69 жалби**, од чега се 24 жалбе односе на функционисање управе, 21 жалба у вези са функционисањем правосуђа, девет због кршења имовинских права, те седам жалби које се односе на рад полиције. Поступајући по жалбама у вези са кршењем права на слободу приступа информацијама, ријешено је шест жалби, те двије жалбе које су поднесене због кршења Закона о владиним и министарским именованима.

Из надлежности **Одјела за економска, социјална и културна права ријешено је укупно 38 жалби**, од чега се 20 односи на повреду права из радних односа, 12 на повреду права из социјалне заштите, три на повреду права на пензију, двије на повреду права на образовање и једна жалба у вези са комуналијама.

Из надлежности Одјела за елиминацију свих облика дискриминације, Одјела за праћење права дјецe, те Одјела за праћење права лица са инвалидитетом ријешене су по двије жалбе.

Начин рјешавања предмета	2005.	2006.	2008.	2009.	2010.	Укупно
Након тражења изјашњења и најаве истраживања					62	62
Донесена препорука					10	10
Донесен специјални извјештај						
Незаинтересованост странке за даље вођење поступка					11	11
Уступљен другој институцији/канцеларији						
Други начин					17	17
Неоснованост/неприхватљивост жалбе					21	21
Укупно					113	113

Табела 3. Приказ начина рјешавања жалби у Канцеларији Мостар

Канцеларија Мостар је у току 2010. године **издала 10 препорука**, од којих је реализовано шест препорука. **Карактеристичан примјер неуважавања ставова ове институције забиљежен је од Управе за индиректно опорезивање БиХ** у предмету регистрованом под бројем Ж-МО-04-66/10 у којем је издата Препорука број: П-261/10. Управа не само да није испоштовала препоруку Омбудсмена БиХ у конкретном случају, гдје је установљено кршење права на штету подносиоца жалбе, него је против њега покренут дисциплински поступак и изречена је дисциплинска мјера због теже повреде радне дужности, те је подносилац жалбе Рјешењем првостепене Дисциплинске комисије Управе за индиректно опорезивање БиХ, Посл. бр. 01-34-5-2315-9/10 од 22. 12. 2010. године, проглашен одговорним што је „ институцији Омбудсмена за људска права БиХ изнио неистините тврдње да је дискриминиран по стручној и националној основи“. На овај начин Управа је подносиоца жалбе довела у ситуацију да трпи посљедице ради покретања поступка против дискриминације, чиме је починила дискриминацију у форми виктимизације, иако је Законом о забрани дискриминације БиХ, одредбама члана 18, утврђена строга забрана таквих радњи.

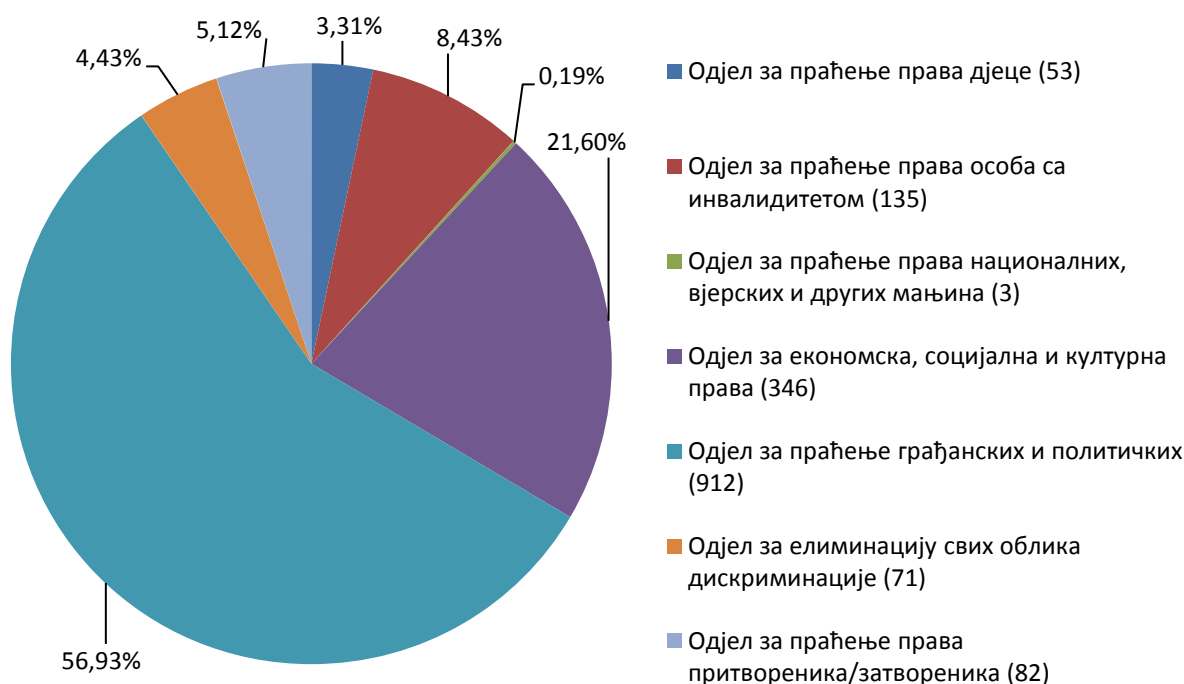
У току поступања по жалбама грађана, **сарадња са органима власти на свим нивоима је углавном била коректна**. Изузетак представља отежана комуникација са администрацијом Града Мостара, с обзиром да је у појединим предметима за добијање одговора требало ургирати у више наврата. Омбудсмен БиХ настојаће у наредном периоду остварити квалитетне контакте са релевантним представницима градске власти Мостара, с циљем превазилажења уочених тешкоћа које се односе на изостанак сарадње појединих одјела.

5. Подручна канцеларија Сарајево

Подручна канцеларија Сарајево је у 2010. години укупно запримила 1.602 жалбе. Од укупног броја запримљених предмета у Канцеларији Сарајево, највећи број се односио на повреду **политичко-грађанских права (912 жалби)** и то првенствено у области **управе (247), правосуђа (231), слободе приступа информацијама и медија (159), имовинских права (118)**. Велики број запримљених жалби у Канцеларији Сарајево односи се на **економско-социјална права (346)**, и то у радне односе (169), пензије (76), социјалну заштиту (29). У Канцеларији Сарајево 135 жалби запримљено је у рад Одјела за праћење права лица са инвалидитетом, 82 у рад Одјела за праћење права притвореника/затвореника. У погледу жалби које се тичу дискриминације, у Канцеларији Сарајево запримљена је 71 жалба.

Од запримљених 1.602 жалбе у Канцеларији Сарајево, у извјештајном периоду окончано је 675 предмета. Највећи број окончаних предмета односи се на жалбе из области **грађанских и политичких права (400)**. У поступку по жалби у Одјелу за економска, социјална и културна права урађене су **142 жалбе**. Од запримљених 135 жалби које се односе на права лица са инвалидитетом, у 2010. години окончана је **61 жалба**. Од запримљених жалби у Одјелу за праћење притвореника/затвореника, закључно са 31. 12. 2010. године, окончано је **38 жалби**. Надаље, у извјештајном периоду у Канцеларији Сарајево окончано је **18 предмета** у Одјелу за праћење права дјецe, **14 предмета** у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације, а **два предмета** у Одјелу за праћење права националних, вјерских и других мањина.

Запримљени предмети по одјелима за 2010. у Канцеларији Сарајево (Дијаграм 7)



3.2.3. Противна страна по жалбама

У бази података Омбудсмена БиХ евидентирају се и подаци о „противној страни“, тј. субјекту којег је жалилац означио као кршиоца права. Увидом у ове податке може се констатовати да се одређени субјекти појављују као кршиоци права у више индивидуалних случајева регистрованих у Омбудсмену БиХ, због чега се у овом извјештају указује на ове субјекте како би се даљом анализом могло утврдити да ли су кршења права од наведених субјеката посљедица постојања системског узрока кршења права а који захтијева ширу друштвену акцију, посебно законодавних органа. Тако су се у 2010. години као „противна страна“ између осталих појављивали сљедећи субјекти:

- Центри за социјални рад, посебно у ФБиХ (92 жалбе)
- Електродистрибуција (27 жалбе)
- Фонд пензијско-инвалидског осигурања ФБиХ (132 случаја) и Фонд пензијско-инвалидског осигурања РС (65 жалби)
- Федерално министарство рада и социјалне политике (48 жалби)
- Град Бања Лука (21 жалба) и Град Мостар (38 жалби)
- Кантон Сарајево (35 жалби)
- Кантонални судови (151 жалба) и кантонална тужилаштва (33 жалбе)
- Казнено-поправни заводи и окружни затвори (78 жалби)
- Министарство рада и борачко-инвалидске заштите РС и Комисија за имплементацију члана 182 (161 жалба)
- Окружни судови (30 жалби) и окружна тужилаштва (7 жалби)
- Општински судови (307 жалби) и основни судови (209 жалби)
- Влада Брчко Дистрикта БиХ (79 жалби)

Значајно је указати да је одређени број жалби поднесен и против полицијских управа, општина, ентитетских и кантоналних министарстава, школа, јавних предузећа, посебно оних која обављају комуналну дјелатност. У односу на институције БиХ, регистрован је незнатан број жалби у којима су као противна страна наведени: Министарство финансија и трезора БиХ (пет жалби), Министарство цивилних послова БиХ (девет жалби), Министарство иностраних послова БиХ (три жалбе), Министарство одбране БиХ (10 жалби), Министарство правде БиХ (четири жалбе), Министарство безбједности БиХ (10 жалби), Уставни суд БиХ (25 жалби), Суд БиХ (22 жалбе), Тужилаштво БиХ (четири жалбе) итд.

У вези са предметима запримљеним у Подручној канцеларији Брчко, потребно је истаћи да се у укупном броју предмета налазе и предмети који су запримљени током уредовних дана у Тузли. Захваљујући разумијевању и подршци Општине Тузла која је Омбудсмену БиХ ставила на располагање пословни простор, у октобру 2010. године успостављена је пракса одржавања уредовних дана у Тузли сваког четвртка и петка. Омбудсмени су донијели одлуку о одржавању уредовних дана, цијенећи чињеницу да у

Тузланском кантону живи више од 700.000 становника и да се на територији овог кантона још увијек налази значајан број расељених лица и повратника који нису остварили своја права. Број запримљених жалби у једном кратком временском периоду у којем су уредовни дани били организовани у Тузли указује на оправданост доношења овакве одлуке.

3.2.4. Поступање по жалбама

Како се у Омбудсмену БиХ још увијек налази велики број предмета из ранијих година које су омбудсмени након именовања у децембру 2008. године затекли и по којима углавном није поступано, утврђени су приоритети у поступању на начин да се првенствено поступа са новозапримљеним предметима, а да се са старим предметима поступа на начин да се иде унатраг од 2008. године до 2004. године. Овакав метод је показао да, иако су предмети стари по неколико година, странке често још увијек нису оствариле своје право, тако да се показала пуна оправданост оваквог дјеловања ове институције.

Омбудсмен БиХ се и у 2010. години сусрео са великим бројем неоснованих жалби, које су углавном посљедица непознавања мандата институције, посебно у сегменту дјеловања према механизмима судске заштите, гдје је, сходно одредби члана 4. Закона о омбудсмену, утврђено да ће *„надлежност Институције садржати овлашћења да спроводи истраге у свим жалбама у вези са slabим функционисањем судског система или неправилним процесуирањем индивидуалних предмета и да препоручи одговарајуће појединачне или опште мјере и да се омбудсмен неће мијешати у процес одлучивања судова, али може покренути судске поступке или интервенисати у току поступка који се води, кад год установи да је таква активност неопходна при обављању његових дужности“*. Управо обраћање грађана Омбудсмену БиХ у области функционисања правосуђа често је садржавало захтјев да ова институција улази у меритум предмета, тако да је доношење одлуке Омбудсмена БиХ о неоснованости жалбе у овим случајевима често код грађана изазивало незадовољство.

У 2010. години у Омбудсмену БиХ одбачено је укупно 336 жалби као неосновано и то највише у Одјелу за поличка и грађанска права (198) и Одјелу за економска, слоцијална и културна права (95). У пракси се често дешава да странке у току поступка искажу незаинтересованост за даље поступање Омбудсмена БиХ на начин да не одговарају на кореспонденцију коју иницира ова институција. Тако је у 2010. години по овом основу затворено 314 предмета, од чега 187 у Одјелу за грађанска и политичка права и 73 у Одјелу за економска, социјална и културна права.

Значајан број предмета у Омбудсмену БиХ затворен је и због чињенице да је странка у току интервенције омбудсмена остварила своје право/заштиту права. Према статистичким подацима доступним у бази података ове институције, на овај начин је у 2010. години завршено 334 предмета, од којих се 222 предмета односе на грађанска и политичка права, а 80 на економска, социјална и културна права.

Остали предмети у Омбудсмену БиХ ријешени су на друге начине, као што су уступање предмета Омбудсмену за потрошаче јер се не ради о кршењу људских права, уступање другим институцијама, те институцијама за заштиту људских права у сусједним државама.

Поступање омбудсмена у великој мјери зависи од комплексности предмета, али и спремности кршиоца права на сарадњу, што је посебно могуће видјети на основу параметара реализације препорука које су издали омбудсмени. Једна од значајних карактеристика у 2010. години у вези са поступањем Омбудсмена БиХ огледа се у чињеници да су предмети све комплекснији и да често за посљедицу имају системско кршење људских права које институција која је кршилац није у стању да отклони сопственим дјеловањем. Ово се посебно односи на ситуације у којима су донесени закони основ за кршење права, као што је случај са правима лица са инвалидитетом у ФБиХ, утврђивањем права на отпремнину и исплату отпремнине по основу члана 182 (152) Закона о раду РС и сл.

Сложеност предмета захтијева од Омбудсмена БиХ дуготрајнију истрагу и интензивнију кореспонденцију и са подносиоцем жалбе и са противном страном, према којој се често упућују и ургенције. Управо се број ургенција може сматрати индикатором који указује на неспремност потенцијалних кршилаца права да сарађују са овом институцијом.

3.3. Препоруке омбудсмена

У 2010. години омбудсмени су након утврђивања повреде права издали 341 препоруку, којим су наложили означеним кршиоцима права да предузму мјере с циљем отклањања узрока кршења људских права. Омбудсмени посебно желе да укажу да су препоруке које су донесене пред крај 2010. године, а које нису реализоване, уврштене у табелу само у случају када је прошао рок за њихову реализацију. Ову чињеницу треба узети у обзир у контексту праксе да се институције којима су упућене препоруке често о њима изјасне након протекла рока утврђеног у препоруци.

У 2010. години примијећена су сљедећа понашања кршилаца права према препорукама омбудсмена:

- Извршење препорука и обавјештавање омбудсмена о реализацији
- Игнорисање препорука омбудсмена и неуспостављање кореспонденције и након што омбудсмени пошаљу ургенцију
- Изјашњење да препорука неће бити реализована
- Остварена сарадња, али странке одбијају да прихвате рјешење које им понуди кршилац права.

1. Извршење препоруке и обавјештење омбудсмена о реализацији

У току 2010. године Омбудсмен БиХ запримио је велики број одговора од институција којима су упућене препоруке. У 110 одговора Омбудсмен БиХ је информисан да су препоруке у потпуности реализоване док је у девет упућена информација о дјелимичној реализацији препорука. Такође, Омбудсмен БиХ је у 38 случајева остварио сарадњу са институцијама којима је упућена препорука, али по препоруци није поступљено на начин дефинисан самом препоруком. Овдје се углавном ради о ситуацијама када због објективних разлога институција није могла реализовати препоруку, али је понудила неко друго рјешење, због чега је Омбудсмен БиХ наставио комуникацију са институцијом којој је упућена препорука. Како се ради о показатељу да ове институције не само да су спремне да сарађују са Омбудсменом БиХ него и да дјелују на отклањању утврђених кршења људских права, значајно је посебну пажњу посветити истицању ових примјера јер указују на институционално поштовање принципа владавине права.

2. Игнорисање препорука омбудсмена и неуспостављање никакве кореспонденције ни након слања ургенција омбудсмена

Ови случајеви представљају најдрастичније примјере кршења људских права који је огледају у чињеници да институције које су прекршиле право не само да нису спремне да предузму мјере за њихово отклањање него игноришу и Омбудсмен БиХ као институционални механизам, што је симптоматично с обзиром на чињеницу да ова институција није репресивни орган, него механизам превенције. Овакво понашање указује на изостанак моралне и друштвене одговорности одговорних лица у тим органима и веома често колаборира са кршењем закона, што за посљедицу има почињење прекршаја или кривичног дјела, због чега Омбудсмен БиХ тражи поступање инспекцијских органа или тужилаштва. У 2010. години забиљежено је 29 оваквих случајева.

3. Изјашњење да препорука неће бити реализована

Омбудсмен БиХ је у 2010. години запримио 145 поднесака од органа којима је упућена препорука за предузимање мјера ради отклањања кршења људских права, у којима су ти органи обавијестили Омбудсмена БиХ да нису у могућности да испоштују препоруку. Као оправдање наведени су различити разлози, тако да омбудсмени у сваком појединачном случају цијене њихову оправданост и сходно томе доносе одлуку о предузимању даљих радњи.

Генерално, неизвршење препорука омбудсмена указује на још увијек присутно друштвено неприхватање Омбудсмена БиХ као националног превентивног механизма у случајевима кршења људских права и указује на још увијек низак ниво развијености демократских процеса чији је основни дио свакако осигурање поштовања људских права и уважавања механизма за заштиту људских права. Ова појава није уочена само у Босни

и Херцеговини. На координативним састанцима и дјеловањем унутар мрежа националних институција за заштиту људских права утврђено је да постоје идентични проблеми у цијелом региону југоисточне Европе, али и шире. Питање дефинисања међусобног односа законодавних органа и националних механизма за заштиту људских права један је од приоритета регионалне сарадње, која би укључивала и размјене добрих пракси из земаља које имају дугу традицију постојања институције омбудсмена, а при томе се прије свега мисли на Шведску, Норвешку и Данску. Неоспорно је да је подршка парламената на нивоу БиХ и ентитета препорукама Омбудсмену БиХ кључни механизам за осигурање поштовања људских права и гаранција за осигурање институционалног дјеловања.

3.4. Специјални извјештаји које је Омбудсмен БиХ израдио током 2010. године

У току 2010. године Омбудсмен БиХ је израдио седам специјалних извјештаја, која су обрађивала стање људских права одређених категорија. Одлука о изради ових извјештаја донесена је с обзиром да се права обухваћена извјештајем одражавају на већи дио популације у БиХ, или да Омбудсмен БиХ има већи број запримљених жалби у односу на конкретна права, што отвара питање постојања системског кршења права грађана, а што тражи ширу акцију и низ координираних мјера. Управо су извјештаји потврдили ове чињенице на основу којих је донесена одлука о њиховој изради. Важно је истаћи да је штампање и публикување извјештаја подржала Амбасада Краљевине Норвешке у БиХ, и то: Специјални извјештај о стању права дјете са посебним потребама/сметњама у психофизичком развоју у БиХ; Специјални извјештај о праву на пензију; Специјални извјештај о правима лица са инвалидитетом и Специјални извјештај о правима старих лица док је „*Save the Children*“ Norway подржао израду Специјалног извјештаја о правима дјете смјештене у установе са посебним освртом на нормативе и стандарде, као и Специјални извјештај о партиципацији дјете и одраслих у интересу дјете у школама.

ПОГЛАВЉЕ IV

ГРАЂАНСКА И ПОЛИТИЧКА ПРАВА

ПОГЛАВЉЕ IV – ГРАЂАНСКА И ПОЛИТИЧКА ПРАВА

4.1. Увод

Одјел за грађанска и политичка права Омбудсмена БиХ у 2010. години запримио је укупно **1.861 жалбу**²⁰, од чега 895 у Канцеларији Сарајево, 439 у Канцеларији Бања Лука, 189 у Канцеларији Брчко Дистрикт, 154 у Канцеларији Мостар и 184 у Канцеларији Ливно. Из 2009. године пренесено је 160 предмета²¹, тако да је 2010. у овом одјелу **укупно у раду била 2021 жалба**. Највећи број односио се на рад правосуђа, управе, полиције, имовинска прва, издавање јавних исправа и др. Како је база података у Омбудсмену БиХ успостављена 2010. године, могуће је дати детаљан преглед жалби само за овај период, док се за претходне године подаци евидентирају искључиво у крајњем збиру окончаних предмета, без аналитичких података. Због свеобухватности области грађанско-политичких права, одјел задужен за ову област има највећи број жалби, због чега су омбудсмени одлучили да дио надлежности из овог одјела повјере запосленим у одјелима који имају знатно мањи прилив жалби.

Област	Сарајев о	Бања Лука	Брчко	Моста р	Ливн о	УКУПНО
Полиција	29	19	7	9	8	72
Имовинско-правни	118	61	32	24	5	240
Јавне исправе	10	6	1	-	-	17
Управа	247	102	40	51	72	512
Правосуђе	231	186	94	49	92	652
Слобода приступа информацијама и медији	159	37	12	12	6	226
Владина и министарска именовања	101	28	3	9	1	142
УКУПНО	895	439	189	154	184	1861

Табела 4. Приказ запримљених жалби у Одјелу за грађанска и политичка права за 2010. год.

У Одјелу за грађанска и политичка права **укупно су ријешене 882 жалбе**, од чега је у највећем броју случајева остварена заштита права након интервенције омбудсмена (213 жалби) или на други начин (204 жалби). Нажалост, у овој области и даље има велики број жалби које су с обзиром на мандат омбудсмена неприхватљиве (213), што је посебно карактеристично у случајевима када постоји сумња у повреду људских права од стране судова, управе и полиције. Ово је посљедица неразумијевања мандата омбудсмена јер, према одредбама Закона о омбудсмену за људска права БиХ, омбудсмени не могу разматрати судске и друге одлуке, а грађани се често обраћају управо омбудсменима,

²⁰ Број жалби по категоријама повреда права.

²¹ Овај број предмета односи се на период од 2004. до 2009. године, тако да је из 2004, 2005, 2006. и 2008. године пренесено 13 предмета, а из 2009. године 147 предмета. У 2010. години од укупног броја пренесених предмета из претходних година окончана су 102 предмета (95 предмета из 2009. године и 13 предмета из периода 2004-2008 година). У рад, у 2011. години пренесено је 58 предмета.

незадовољни овим одлукама. У области грађанских и политичких права донесено је и 89 препорука, од којих се највећи број односи на имовинска права и управу.

Начин рјешавања предмета	Полиција	Имовинско-правни	Јавне исправе	Управа	Правосуђе	Слобода приступа информацијама	Влада и министарска именовања	Укупно
Након тражења изјашњења и најаве истраживања	8	21	2	42	105	27	8	213
Донесена препорука	1	3	-	15	6	5	3	33
Донесен специјални извјештај	-	-	-	-	-	-	-	-
Незаинтересованост странке за даље вођење поступка	10	19	-	55	69	18	18	189
Уступљен другој институцији/канцеларији	2	8	-	7	7	1	5	30
Други начин	10	26	6	39	89	21	13	204
Неоснованост/неприхватљивост жалбе	11	30	-	68	65	31	8	213
Укупно	42	107	8	226	341	103	55	882

Табела 5. Приказ начина поступања омбудсмена по жалбама за примљеним у 2010. години у Одјелу за грађанска и политичка права

4.2. Управа

Област управног поступка у БиХ регулисана је у четири закона²² који у члану 1. дефинишу да су по одредбама наведених закона дужни поступати надлежни органи управе, предузећа и установе које врше јавна овлашћења када у управним стварима, непосредно примјењујући прописе, рјешавају о правима, обавезама и правним интересима грађана, правних лица или других странака. Ово је значајно нагласити зато што је у 2010. години регистрован значајан број жалби које се односе на ову област (512), у којима се грађани жале да се управни поступци покренути по њиховим захтјевима пред органима управе воде супротно одредбама закона о управном поступку. Посебно је изражен проблем *ћутања администрације* те, иако је сходно одредбама закона о управном поступку и закона о управном спору, као и одредбама посебних закона којима се уређују поједине управне области обезбијеђен механизам правне заштите, и даље је присутан висок степен кршења права грађана у овој области, гдје органи управе често поступају супротно принципима управног поступка, а посебно принципима ефикасности и

²² Закон о управном поступку Босне и Херцеговине, Закон о управном поступку Брчко Дистрикта, Закон о управном поступку у Федерацији Босне и Херцеговине и Закон о општем управном поступку Републике Српске.

економичности. Управо примјена ових принципа треба да обезбиједи спровођење и окончање управног поступка у роковима утврђеним законом.

Највећи број жалби које су регистроване у Омбудсмену БиХ, а односе се на управу указују на **дуго трајање управног поступка** и **ћутање администрације**. Значајан број жалби указује и на случајеве када **органи у управним поступцима захтијевају од грађана додатну документацију**, а коју су ови органи дужни или их могу прибавити по службеној дужности. Посљедица оваквог поступања надлежних органа је одуговлачење поступка, те стварање додатних финансијских трошкова и оптерећења за грађане. У оваквим случајевима омбудсмени су настојали да отклоне кршење права грађана упућивањем ургенција и препорука надлежним органима. Омбудсмени посебно желе да укажу на учесталу појаву која изазива правну несигурност грађана а везана је за поступање органа у поступку по правним лијековима. Поступајући у предметима по жалбама грађана, другостепени органи често укидају првостепену одлуку и предмет враћају првостепеном органу на поновно одлучивање, који често не поштујући инструкције другостепеног органа доноси исту одлуку која је већ била предмет жалбе, тако да се поново спроводи поступак по жалби, у којем чак и другостепени органи, иако имају законску могућност, не доносе коначну одлуку, него одлучују да предмет поново врате првостепеном органу. Посљедица оваквог поступања органа управе је одуговлачење и дуготрајност поступка, неефикасност прописаних правних лијекова и довођење грађана у стање правне неизвјесности, што у цјелини угрожава правни систем и резултира тиме да су грађани принуђени да траже заштиту на суду, чиме се повећава и број предмета на судовима и угрожава њихова ефикасност.²³

Поступајући по жалбама везаним за управу, омбудсмени су ријешили 226 жалби, на начин да је у 68 случајева донесена одлука којом се утврђује да је жалба неоснована. У 42 случаја након интервенције омбудсмена подносиоци жалбе су остварили заштиту права, док је 39 жалби ријешено на други начин, укључујући и поступак медијације. У 55 случајева поступак је окончан јер је странка изразила незаинтересованост за даље вођење поступка пред овом институцијом, док је у 15 случајева донесена препорука као посљедица утврђеног постојања кршења људског права.²⁴

Узимајући у обзир наведено, омбудсмени закључују да је систем јавне управе у БиХ оптерећен дуготрајношћу поступака, што управу у цјелини чини неефикасном и у крајњем угрожава грађане у остваривању њихових права гарантованих Уставом, због чега цијене да се морају предузети ургентне мјере за проналажење начина за рјешавање проблема спорости у поступању и неактивности управе на свим нивоима власти.

²³ Регистроване жалбе у Омбудсмену БиХ: Ж-СА-05-579/10; Ж-СА-05-742/10; Ж-СА-05-1425/10; Ж-СА-05-573/10; Ж-СА-05-1032/10; Ж-СА-05-510/10; Ж-СА-05-279/10 и др. Комисија за људска права при Уставном суду БиХ у својој одлуци о прихватљивости и меритуму број ЦХ/02/9129 истиче: "... Међутим, стално враћање на поновни поступак може учинити правне лијекове илузорним, а поступак бесконачним и беспредметним."

²⁴ Неке од препорука: препорука број: П-302/10 у предмету Ж-СА-05-879/10, препорука број: П-303/10 у предмету Ж-СА-04-274/10, препорука број: П-133/10 у предмету број: Ж-СА-05-624/10, препорука број: П-83/10 у предмету број: Ж-СА-05-459/10 и др...

4.3. Имовинска права

У Одјелу за грађанска и политичка права у 2010. години запримљено је укупно **240 жалби које се односе на повреду имовинских права.**²⁵ Карактер и правна природа поднесених жалби третирају евентуална кршења људских права и основних слобода из домена Анекса VII, те права која су регулисана законима који утврђују питања као што су реституција, власничко-правни односи, стварна права, експропријација, хартије од вриједности, наслеђивање и др.

У извјештајном периоду, од укупног броја запримљених жалби које се односе на имовинска права, омбудсмени су ријешили **107** на начин да су утврдили да је 30 жалби неосновано, док су у 19 предмета донијели одлуку о затварању предмета јер су странке изразиле незаинтересованост за даље вођење поступка пред овом институцијом. У 21 случају остварена је заштита након интервенције омбудсмена или медијацијом (посредовањем). Анализа поднесених жалби указује на кршење члана 6. *Европске конвенције о заштити основних људских права и слобода*, а у вези са чланом 1. *Протокола број 1 уз Европску конвенцију*. Специфичност повреда карактерише дужина поступка и непотребно административно одуговлачење, доношење закона и подзаконских аката без уграђених јасних процедура и др. У 11 случајева омбудсмени су донијели препоруке којима се настојала отклонити повреда имовинских права за која је истрагом утврђено да су кршена.²⁶

Одређени број жалби односио се на повреде људских права и основних слобода из домена *Анекса VII Општег оквирног споразума за мир у БиХ.*²⁷ Одредбе Анекса VII питање повратка избјеглица и расељених лица својим кућама тијесно повезују са питањем заштите приватног власништва на начин на који то предвиђа Европска конвенција. Дуги низ година спровођење имовинских закона праћено је опструкцијама и кршењем права грађана, прије свега расељених лица и избјеглица на свим нивоима власти. Истражујући случајеве покренуте на основу жалби грађана и на сопствену иницијативу, омбудсмени су долазили до сазнања о бројним кршењима права, међу којим је и кршење права на дом и имовину. Након 15 година стварно стање спровођења Анекса VII није задовољавајуће. Формално-правно имовина је враћена, док је стварни повратак праћен низом негативних појава. Питање обнове и реконструкције није до краја и на јасан начин дефинисано процедурама што оставља простор за могуће злоупотребе.

²⁵ Право на имовину, члан 1. Протокола број 1 уз ЕКЉП: „*Свако физичко или правно лице има право на мирно и несметано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим принципима међународног права.*“

„Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала коришћење имовине у складу са општим интересима или да би обезбиједила наплату пореза или других доприноса или казни.“

²⁶ Неке од донесених препорука су: П-1/10 у предмету број: Ж-СА-05-4444/10; П-3/10 у предмету број: Ж-БЛ-05-167/10; П-6/10 у предмету број: Ж-СА-04-47/10; П-10/10 у предмету број: БЛ 5141/06; П-72/10 у предмету број: Ж-БР—102/09 и др.

²⁷ Члан 1. “Све избјеглице и расељена лица имају право да се слободно врате својим кућама. Имаће право на поврат имовине која им је одузета током непријатељстава од 1991. године, као и надокнаду имовине која им се не може вратити. (...)”

Омбудсмени БиХ посебно желе да укажу на проблем у вези са функционисањем Комисије за имовинске захтјеве расељених и избјеглих лица на нивоу БиХ, чији је рад блокиран од Савјета министара БиХ, а још увијек није установљен јасан правни механизам заштите с циљем рјешавања преосталих случајева који се односе на примјену имовинских закона.²⁸

У предмету који је регистрован у Омбудсмену БиХ, жалбом се обратио Ј.Р., незадовољан радом Суда БиХ и радом Савјета министара БиХ у вези са питањем мандата и функционисањем Комисије за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица (у даљем тексту: Комисија). У поступку истраживања, као суштински проблем појавило се питање да Суд БиХ не може поступати у предмету док не добије одговор заједно са списом управне ствари од Комисије као тужене стране из разлога што је рад Суда БиХ условљен достављањем овог одговора. У поступку истраживања утврђено је да није продужен мандат Комисији, што доводи до угрожавања имовинских права расељених лица и повратника посебно имајући у виду да један значајан број поступака који су вођени пред овом Комисијом није завршен, чиме се онемогућава и коришћење механизма судске заштите. Због тога су омбудсмени својом препоруком од 08. 10. 2010. године указали Савјету министара БиХ на нужност предузимања неопходних мјера и радњи како би се ријешило проблем предмета који нису завршени пред Комисијом, као и проблем одређивања надлежног органа које би достављало списе Суду БиХ. Истовремено, омбудсмени су препоручили Суду БиХ да предузме све неопходне радње с циљем доношења одлуке по захтјеву странке. Након издате препоруке, Суд БиХ, дописом од 24. 11. 2010. године, обавјештава Омбудсмен БиХ да је Апелационо управно вијеће Суда БиХ донијело пресуду. Дакле, јасно је да је Суд БиХ испоштовао и поступио у складу са препоруком, док се Савјет министара није изјаснио поводом препоруке, због чега омбудсмени изражавају забринутост због неспремности овог органа за сарадњу са Омбудсменом БиХ и његовог игнорисања.

Овај примјер наведен је с циљем указивања на појаву да је грађанима ускраћена адекватна правна заштита, што за посљедицу има вишеструко кршење људских права и основних слобода, и то права на дом, права на имовину, права на приступ јавним службама, права на приступ суду, односно кршење одредаба *Европске конвенције*.²⁹ Иако је право на здравствену и социјалну заштиту универзално, када се говори о правима расељених лица и повратника, омбудсмени желе указати на то да ова права која су уређена ентитетским законодавством нису ријешена тако да прате стварне потребе повратничке популације. Слична је ситуација и са образовањем, гдје питање школских програма, права на употребу језика и писма није адекватно ријешено, а забиљежени су и случајеви истицања вјерских обиљежја у школама. Све наведено у великој мјери отвара питање усклађености права на образовање са међународним стандардима за заштиту људских права и основних слобода. У појединачним случајевима, омбудсмени су кршења права настојали отклонити интервенцијама и издавањем препорука, међутим **изостанак системских мјера** за посљедицу има шири контекст кршења права расељених лица и

²⁸ Препорука број:П-236/10 од 8. октобра 2010.

²⁹ Предмет број: Ж-СА-05-541/09

повратничке популације. Омбудсмени БиХ су у извјештајном периоду запримили и одређени број жалби које се односе на питање обнове и реконструкције порушених објеката.³⁰

Посебно је симптоматично кршење људских права и основних слобода у сегменту имовинских права повратничке популације, кроз рад правосудних органа. Неријетко се дешавају ситуације да **судови у истим или сличним случајевима доносе различите одлуке** или исти ниво судова у истом случају, а поступајући у предметима везаним за Анекс VII доносе дијаметрално различите одлуке, што за посљедицу има неконзистентност у њиховом раду, ствара правну несигурност и у коначници често резултира кршењем људских права. У поступцима пред судовима неријетко имовинска права, право власништва, право на дом, потврђена релевантним одлукама тијела установљених Општим оквирним споразумом за мир у БиХ (ЦРПЦ) и одлукама судова, а након вођења дуготрајних поступака, у меритуму бивају на другачији начин ријешена. Судови, противно одредбама Анекса VII, доносе одлуке којим поништавају право повратника на поврат његове имовине, у поступку реизвршења *“деложирају”* повратника, стварног власника имовине.

Надаље, присутне су и ситуације у којима се одлуком суда повратак имовине власнику условљава обештећењем привременог корисника на име његових улагања у имовину, без обзира што су ова улагања вршена без сагласности власника, а често и без одобрења надлежног органа за урбанизам када је у питању изградња новог објекта на имовини која је власништво повратника. У овим случајевима судови доносе одлуке којим прихватају тужбене наводе тужиоца (бившег привременог корисника туђе имовине) ради накнаде штете, а по основу улагања у туђу (повратничку) имовину. Судови у највећем броју случајева прихватају новчане износе постављене у тужбеним захтјевима, без обзира на чињеницу да је висина често ван сваке разумне мјере (између 100.000 КМ и 200.000 КМ). Увођење у посјед имовине за повратника је често условљено исплатом накнаде привременом кориснику на име улагања у имовину коју је користио у условима када су таква улагања вршена без било какве одлуке надлежног органа управе (*нелегална градња*).³¹

Поступање на наведени начин по оцјени омбудсмена БиХ представља наставак опструкције и кршења имовинских права повратничке популације, гарантованих домаћим законодавством и међународним стандардима за заштиту људских права и основних слобода.

³⁰ Донесене препоруке: П-301/10 у предмету број: Ж-СА-04-1185/10; П-269/10 у предмету број: Ж-СА04-1200/10; предмет број: Ж-СА-05-616/09 и др.

³¹ Изнесена запажања и оцјене посебно су видљиве у предмету који је код Омбудсмена БиХ регистрован под бројем: Ж-СА-05-350 /09 и предмет под бројем: 1070/07

4.4. Полиција

Омбудсмену БиХ у 2010. години обратио се одређени број грађана, али и припадника полицијских снага са жалбом на функционисање полиције. Жалбе су се углавном односиле на неефикасност поступања полиције у случајевима пријаве грађана, прекомјерну употребу силе полиције, рад унутрашње контроле, повреду права приликом заснивања радног односа у полицијским тијелима, те кршење конкурсних процедура. Од укупног броја запримљених жалби (72), омбудсмени су 11 жалби оцијенили као неосноване, у осам случајева остварена је заштита током интервенције омбудсмена или медијацијом, док је у једном случају донесена одлука о кршењу права. Странке су у 10 случајева изразиле незаинтересованост за даље вођење поступка пред Омбудсменом БиХ, због чега су ови предмети одлуком омбудсмена затворени.

У вези са радом полиције, омбудсмени су донијели и одређени број препорука а у вези са спровођењем конкурсних процедура приликом пријема полицијских службеника у радни однос.³²

У овом извјештају омбудсмени желе указати на случај када су се надлежни органи изјаснили да неће испоштовати препоруку омбудсмена, а који због своје специфичности заслужује додатну пажњу.

Омбудсмен БиХ запримио је жалбу странке Х.С. у којој се наводи да је његова пријава поднесена на јавни оглас за попуну упражњених радних мјеста полицијских службеника на неодређено вријеме у чину млађег инспектора у Управи полиције МУП-а Унско-санског кантона одбачена као непотпуна, јер није доставио извод из казнене евиденције. Разматрајући наводе жалбе, услове који су неопходни за учешће на конкурс и могућности прибављања неопходног, омбудсмени су уочили постојање разлика у погледу тражења и прибављања података из казнене евиденције за физичка лица рођена на територији Републике Српске и Федерације БиХ, што резултира тиме да кандидати имају различит, односно неједнак третман у могућности остваривања права из радног односа. Физичка лица рођена на територији Републике Српске, према важећем законодавству, не могу прибавити увјерење о осуђиваности или неосуђиваности, осим ако им је тај податак неопходан ради остваривања њихових права у иностранству. Дакле, у конкретном случају, жалилац као физичко лице које је рођено на територији Републике Српске не може добити тражени доказ, због чега је аутоматски другачије третиран у односу на остале кандидате. Имајући у виду наведено, омбудсмени БиХ препоручили су МУП-у Унско-санског кантона, односно Комисији за избор полицијских службеника да омогуће свим кандидатима, а самим тим и подносиоцу жалбе, право да под једнаким условима учествују на објављеном конкурс те да по службеној дужности прибаве изводе из казних евиденција за лица/кандидате рођене на територији Републике Српске, у складу са важећим законским прописима те да након прибављених података поступе у складу са Законом о полицијским службеницима Унско-санског кантона. Комисија за избор полицијских службеника и МУП Унско-санског кантона, дописима од 22. 11. 2010.

³² Предмети: Ж-СА-06-585/0; Ж-СА-06-376/10; Ж-СА-06-377/10

године и 13. 12. 2010. године, обавијестила је Омбудсмен БиХ да нису у могућности да поступи у складу са препоруком, односно сматрају да нису прекршили ниједан законски пропис који се примјењује на територији Федерацији БиХ. Омбудсмени истичу да у конкретном случају није ни установљено кршење одредаба појединих закона, него кршење права подносиоца жалбе да под једнаким условима учествује на објављеном конкурс, због чега се сматра да је жалилац дискриминиран из разлога што је рођен на територији Републике Српске и што није у могућности да прибави увјерење о својој неосуђиваности, односно осуђиваности.

Омбудсмени посебно желе указати на питање функционисања одјељења за унутрашњу контролу рада полиције, гдје одређени индикатори указују да су ово више формална тијела која нису постигла довољну ефикасност да би суштински реализовала свој мандат. Овакав став омбудсмена посебно је заснован на предмету број: Ж-СА-05-1386/10 у којем је донесена и препорука број: П-335/10.

4.5. Правосуђе

Омбудсмен БиХ је у 2010. години запримио 652 предмета који се односе на рад судова у БиХ и у односу на 2009. годину број жалби које се односе на ову област се удвостручио. Проблем евидентирања жалби у Омбудсмену БиХ које се односе на функционисање правосуђа је доста комплексан, јер се у одређеном броју жалби грађани обраћају због повреде права из надлежности других одјела, да би током истраге о кршењу права било утврђено да су у тим случајевима грађани окончали све поступке пред надлежним органима и да су се за заштиту свог права обратили судовима. Ово указује да је број жалби који се односе на функционисање правосуђа знатно већи од броја стварно регистрованих жалби у овој области.

Запримљене жалбе у Омбудсмену БиХ у вези са функционисањем правосуђа могу се разврстати у неколико група:

- Жалбе у којима се странке жале на рад првостепених судова због неузимања предмета у рад и незаказивање главних расправа. Образложења судова за овакво стање су различита, али је ипак потребно указати на проблем да један значајан број судова има изражене проблеме у постизању ажурности због неадекватне попуњености, односно неименовања свих судија, одсуства судија из оправданих разлога;
- Жалбе у којима се странке жале на другостепене правосудне органе због дужине трајања доношења одлуке по жалби;
- Жалбе због дужине поступка пред ентитетским врховним судовима;
- Жалбе које се односе на немогућност извршења судских пресуда.

Нажалост, жалбе које се односе на функционисање правосуђа су најчешће оправдане и указују да се права странака крше од нивоа власти који се сматра најјачим

механизмом заштите у једном демократском друштву. Ова чињеница ипак се не смије посматрати изоловано у односу на низ фактора који су довели до оваквог стања и указује на нужност предузимања ургентних мјера у области правосуђа с циљем подизања његове ефикасности. Судови у комуникацији са Омбудсменом БиХ углавном извјештавају о томе када ће узети у рад конкретан предмет за који је поднесена жалба, уз истовремено истицање објективних фактора који су довели суд у стање неажурности.

Посебна забринутост омбудсмена садржана је у чињеници да се неажурност у судовима наставља приликом пријема сваког новог предмета, што поставља озбиљно питање извршавања обавеза власти у БиХ утврђених у члану 6. Европске конвенције о основним људским правима и слободама. Омбудсмени сматрају да је потребно предузети додатне напоре како би се зауставило даље кршење људских права у случајевима новорегистрованих предмета у судовима, на начин да се ови предмети узимају одмах у рад, а да се предмети за примљени у ранијем периоду узимају у рад хронолошки како су и регистровани, уз ангажовање одређених броја додатних судија.

Омбудсмени сматрају да ће и Систем управљања предметима у судовима (CMS)³³ значајно допринијети постизању веће ефикасности и транспарентности рада судова, јер омогућава странкама да саме провјере стање свог предмета у суду.

Жалбе које су грађани поднијели због неизвршавања судских одлука могу се раздвојити у више подгрупа. Прву групу чине **жалбе које се односе на немогућност извршења пресуда, гдје је извршеник општина, кантон или ентитет**. Ово неизвршавање судских одлука засновано је на закону, јер је према одредбама Закона о извршном поступку у Федерацији БиХ³⁴ извршење могуће само на средствима која су предвиђена за ту намјену, а како постоје сталне рестрикције у коришћењу буџетских средстава, издвајања за ову намјену у буџетима стално се смањују, што доводи у питање правну сигурност грађана.³⁵

Другу подгрупу чине жалбе странака које су добиле поступке против Републике Српске и Федерације БиХ, а начин исплате обавеза регулисан је Законом о утврђивању и начину измирења унутрашњих обавеза ФБиХ и Законом о утврђивању и начину измирења унутрашњег дуга РС. Странке су у својим обраћањима врло често изражавале незадовољство начином плаћања обвезницама, наводећи незадовољство роковима и другим околностима.

Трећу подгрупу чине жалбе које се односе **на поступак извршења, гдје грађани не могу остварити своје потраживање због неликвидности предузећа** у којима су радили. Ови случајеви имају додатну људску димензију јер се најчешће ради о странкама у поодмаклој животној доби, лошег здравља, без икаквих примања и минимума социјалне сигурности коју је држава дужна обезбиједити грађанима сходно међународним стандардима у овој области, а посебно сходно одредбама Европске

³³ Case Management System

³⁴ "Службене новине Федерације БиХ", број: 32/03, 52/03, 33/06, 39/06 и 39/09

³⁵ Омбудсмен БиХ је за примио предмет, број: Ж-СА-05-138/10, у којем ће тражиоцу извршења бити потребно око 70 година да се пресуда изврши.

социјалне повеље. С тим у вези Омбудсмен БиХ ће у наредном периоду што чешће позивати власти у БиХ да ратификују члан 25. Европске социјалне повеље, којим се гарантује право радника на заштиту њихових потраживања у случају несолвентности послодавца, што сматрамо најбољим начином заштите њихових потраживања.

Четврту подгрупу чине **жалбе које се односе на извршење судских одлука**, гдје подносиоци жалби припадају посебно рањивим групама, а то су првенствено родитељи који се обраћају због немогућности извршења потраживања по основу неплаћања издржавања од стране другог родитеља. Тај проблем је додатно усложњен чињеницом да врло често један од родитеља живи у иностранству и нема имовину у БиХ.

У сегменту функционисања правосуђа у БиХ, посебно са аспекта приступа суду, веома значајно питање је **обезбјеђивање правне помоћи грађанима**. Иако су у БиХ на свим нивоима власти успостављени различити механизми правне помоћи, те иако се одређени број удружења грађана определијелио да пружа ову врсту сервиса, из праксе Омбудсмена БиХ може се закључити да је успостављена правна помоћ недовољна и неефикасна. Омбудсмени су, због специфичности свог мандата, принуђени да странке за које се укаже потреба за правну помоћ упуте у институције и невладине организације које имају организован овај вид помоћи грађанима. Нажалост, грађани се веома често враћају у Омбудсмену БиХ са информацијом да им правна помоћ није пружена, а као разлоге наводе да нису категорија за коју је предвиђена правна помоћ, да постоји већ велики број предмета и сл.

У Омбудсмену БиХ за примљен је и одређени број жалби у којима је **отворено питање пристрасности поступајућег судије**. У овим случајевима, Омбудсмен БиХ предмет просљеђује Канцеларији дисциплинског тужиоца који дјелује при Високом судском и тужилачком савјету БиХ како би испитала наводе жалбе.

Омбудсмени желе да укажу да у области правосуђа на нивоу одређеног броја судова постоје и позитивни помаци који се манифестују кроз повећање ажурности судова, чак и рјешавања већег броја предмета од за примљених.

Омбудсмену БиХ обратило се у различитим периодима од 2005. године до краја 2009. године неколико странака а у вези са повредом члана 6. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (суђење у разумном року) пред Судом БиХ, као и на неправилност већ донесених одлука овог суда у појединим поступцима које су подносиоци жалбе покренули против Управе за индиректно опорезивање БиХ (у даљем тексту: Управа). Током поступка по наведеним жалбама пред Омбудсменом БиХ, Суд БиХ је у већини случајева донио правоснажне пресуде, којима су подносиоци жалби дјелимично успјели у радним споровима покренутим против Управе на начин да је Суд БиХ поништио рјешења којима се регулише радноправни статус жалиоца у Управи, док се истовремено њихови захтјеви да буду враћени на посао и да им се исплате заостале плате и остале накнаде на које имају право по основу рада одбијају. Одуговлачење извршења ове судске одлуке резултирало је тиме да су омбудсмени, након сачињеног специјалног извјештаја, донијели препоруку да Управа поново размотри статус запослених на

располагању кроз спроведени поступак организационог реструктурирања, с обзиром на пресуде Суда БиХ којим се поништавају рјешења. До израде годишњег извјештаја, Омбудсмен БиХ није добио никакве повратне информације, односно обавјештења о учинку препоруке.

4.6. Јавне исправе

У Одјелу за грађанска и политичка права у току 2010. године укупно је запримљено 17 жалби које се односе на право на јавну исправу. У два случаја је право остварено у току интервенције омбудсмена, док је у једном случају донесена препорука.³⁶ Омбудсмени су шест жалби ријешили на други начин.

4.7. Имиграције и азил

Кретање и боравак странаца, те питање азила у БиХ регулисани су Законом о кретању и боравку странаца и азила у БиХ. У оквиру активности Одјела за грађанска и политичка права у 2010. години, обављене су посјете Имиграционом центру у Источном Сарајеву, Азилантском центру у Раковици и Избјегличком центру у Салаковцу. Посјете су обављене с циљем оцјене напретка побољшања стања у тим установама, посебно након окончања изградње и адаптације просторија наведених центара. Оцјена стања људских права у овим установама биће обухваћена специјалним извјештајем који омбудсмени планирају да израде у 2011. години.

Омбудсмен БиХ је у 2010. години запримио девет жалби које се односе на питање права имиграната, лица која траже азил и избјеглица. Жалбе лица смјештених у центре који су обухваћени посјетама Омбудсмена БиХ углавном су се односиле на дужину њиховог боравака, недоношење одлуке по основу поднесеног захтјева за азил, одлазак у треће земље, питања ревизије држављанства, одобрења привременог боравака и сл. Лица смјештена у Имиграциони центар у Источном Сарајеву жалила су се омбудсменима на кршење права слободе кретања, на дужину трајања судских поступака у вези са рјешавањем питања надзора, азила и држављанства, као и недореченост законских одредаба.

У Омбудсмену БиХ није запримљена ниједна жалба у вези са условима смјештаја корисника у центрима и њиховом унутрашњом функционалном организацијом.

³⁶ Препорука број: П-299/10 у предмету број: Ж-БЛ-04-516/10 (проблематика држављанства)

4.8. Слобода приступа информацијама

Питање слободе приступа информацијама уређено је сетом закона донесеним на нивоу БиХ и ентитета.³⁷ Прве измјене Закона о слободи приступа информацијама у БиХ усвојене су 2006. године³⁸ и њима је утврђено да јавни органи имају обавезу доношења рјешења о приступу информацији било дјелимичној или цијелој или у случају када је приступ информацији одбијен дјелимично или у цјелини, или када је утврђена немогућност поступања, или утврђен изузетак. Овом измјеном закона подносиоцу захтјева за приступ информацијама дата је могућност да уложи жалбу и да је разматра другостепени орган.

Непостојање санкција у закону у високој мјери се одражавало на неефикасност у примјени овог правног инструмента, због чега је Парламентарна скупштина БиХ 15. децембра 2009. године усвојила Закон о измјенама и допунама Закона о слободи приступа информацијама у БиХ³⁹, уградивши нови одјељак закона којим се прописују казнене одредбе.

У 2010. години у Одјелу за праћење грађанских и политичких права запримљено је 226 жалби које се односе на слободу приступа информацијама, од чега је највећи број у Канцеларији Сарајево (159), док је у Канцеларији Бања Лука запримљено 37 жалби, Канцеларији Брчко 12, Канцеларији Мостар 12 и Канцеларији Ливно 6.

Закључно са 31. 12. 2010. године, укупно су завршена 103 предмета која се односе на ову област и то у Канцеларији Сарајево 71, Канцеларији Бања Лука 16, Канцеларији Брчко пет, Канцеларији Мостар шест и Канцеларији Ливно пет. Највећи број жалби ријешен је на начин да је повреда права отклоњена у току интервенције омбудсмена (27), док је у 18 случајева предмет окончан због незаинтересованости странке за даље вођење поступка и 31 због неприхватљивости жалбе.

Од укупног броја запримљених жалби у Омбудсмену БиХ у 2010. години, а које се односе на слободу приступа информацијама, у 2011. годину је пренесено 123 жалби од чега је највећи број у Канцеларији Сарајево 88 жалби.

Најчешћи случајеви кршења права у области слободе приступа информацијама су **непоступање органа у законском року од 15 дана, непоштовање законске одредбе о форми одлучивања** (писмено рјешење са свим елементима сходно одредбама закона о управном поступку), **акт одлучивања не садржи одредбе о могућности улагања жалбе и назив другостепеног органа који одлучује по жалби**. Такође, одбијени захтјеви за приступ информацијама често не садрже образложење разлога одбијања нити

³⁷ Закон о слободи приступа информацијама у БиХ, "Сл. гласник БиХ", број: 28/2000; Закон о слободи приступа информацијама ФБиХ, "Сл. новине Федерације БиХ", број: 32/2001, Закон о слободи приступа информацијама РС, "Сл. гласник РС", број: 20/2001

³⁸ Закон о измјени Закона о слободи приступа информацијама у БиХ, "Сл. гласник БиХ", број: 45/06

³⁹ Закон о измјени Закона о слободи приступа информацијама у БиХ, "Сл. гласник БиХ", број: 102/09

4 Агенција за предшколско, основно и средње образовање, Министарство безбједности БиХ, Одбор државне службе за жалбе, Канцеларија за ветеринарство БиХ и Спољнотрговинска комора БиХ

образлагање теста јавног интереса, него најчешће садрже само констатацију да се због заштите приватности трећих лица одбија давање информација.

У 2010. години, након интервенције омбудсмена, од четири јавна органа на државном нивоу⁴⁰ која у 2009. години нису испунила обавезу именовања службеника за информисање, ову обавезу још нису испоштовале Канцеларија за ветеринарство БиХ и Спољнотрговинска комора БиХ. Омбудсмени запажају одређен позитиван помак и кад се ради о изради и достави Водича о приступу информацијама за грађане и Индексу регистра, у поређењу са статистичким подацима из 2009. године, у 2010. години 58 јавних органа је испунило ову обавезу, док три јавна органа нису то урадила.⁴¹ Међутим, када је ријеч о достављању статистичких података, по тромјесечном приказу који се односи на врсту тражених информација, утврђене изузетке, као и одлуке које се донесу у току поступка и коначне одлуке, омбудсмени примјећују негативан тренд у извршавању ове обавезе. Док је у 2009. години ову обавезу након писменог упозорења ове институције испунило 75% јавних органа, у 2010. години само је 47% јавних органа испунило ову обавезу. Овај податак указује на то да је једна од слабости јавних органа управо прикупљање, систематизовање и вођење статистичких података.

Такође је и даље присутан проблем дистинкције између лица, службеника или стручног сарадника за односе са јавношћу и службеника за информисање којем је законом о слободи приступа информацијама, прије свега, утврђена обавеза обрађивања захтјева сачињених у складу са овим законом, а таквог службеника треба да именује јавни орган. Именовање службеника за информисање обезбјеђује брзу и ефикасну обраду захтјева за приступ информацијама, али и досљедно вођење и достављање статистичких података о броју, врсти и начину поступању по таквим захтјевима.

Како и у претходној години, уочено је да значајан број јавних органа у својим одговорима наглашава да је усмено или путем телефона учинило одређен број информација доступним, али о томе не воде евиденцију нити су свјесни да је ово противно успостављеним и јасним процедурама које треба поштовати у складу са законом. У достављеним статистичким подацима Омбудсмену БиХ врло често нема описа захтјева нити процедуре која је спроведена, поготово у случајевима када су захтјеви одбијени, што би уједно био индикатор Омбудсмену БиХ који би у том смислу могао предузети одређене мјере по службеној дужности а у складу са законом.

Обједињавањем институција омбудсмена у Босни и Херцеговини у мају 2010. године престале су радити ентитетске институције омбудсмена. У складу са ентитетским законима о слободи приступа информацијама, јавни органи на нивоу ентитета, кантона и општина имали су обавезу именовања службеника за информисање, достављање Водича,

⁴⁰ Министарство безбједности БиХ, Одбор државне службе за жалбе, Канцеларија за ветеринарство БиХ и Спољнотрговинска комора БиХ

⁴¹ Јавни органи који нису испунили обавезу Водича о приступу информацијама и Индекс регистра : Одбор државне службе за жалбе, Спољнотрговинска комора БиХ и Канцеларија за законодавство БиХ

Индекс регистра и тромјесјечних статистичких података, међутим Омбудсмен БиХ нема довољно релевантне параметре на основу којих би процијенио примјену закона о слободи приступа информацијама на овом нивоу. У 2010. години, само седам јавних органа⁴² на нивоу ентитета доставило је Омбудсмену БиХ статистичке податке. У односу на локални ниво власти општина у овој години, Омбудсмен БиХ је запримио статистичке податке од 41 јавног органа. Омбудсмени закључују да не постоји сазнање на локалном нивоу о обједињавању институција омбудсмена у БиХ те је стога једна од планираних активности у 2011. прикупљање података о примјени закона о слободи приступа информацијама и подизање свијести о извршавању њихових обавеза према Омбудсмену БиХ. Како би се отклониле евентуалне постојеће законске недоумице, потребно је међусобно ускладити законе којима се уређују област слободе приступа информацијама.

Детаљна анализа прикупљених података, као и 61 евидентиран телефонски позив који су јавни органи упутили Омбудсмену БиХ, а у вези са Законом о слободи приступа информацијама, указује да је и даље присутна недовољна информисаност јавних органа и службеника за информисање о значају и примјени Закона о слободи приступа информацијама.

Омбудсмени још једном желе да нагласе да је циљ доношења овог закона промовисање веће транспарентности и одговорности јавних органа и омогућавање несметаног приступа информацијама као јавном добру, што је уједно и један од предуслова за даље унапређивање процеса демократизације сваког друштва. Колико је значајан овај правни инструмент у обезбјеђивању транспарентности потврђује и чињеница да овај закон има приоритет у односу на друге законе, односно да је *lex specialis*, тако да сви **закони који се усвоје након доношења Закона о слободи приступа информацијама, а чија сврха није измјена или допуна овог закона, ни на који начин не могу ограничити права и обавезе утврђене овим законом.**⁴³

Уочено је да се у овом извјештајном периоду појавио већи број захтјева за приступ информацијама које су факултетима упутили њихови запосленици и професори, па забрињава чињеница да факултети као јавне институције и носиоци научноистраживачке дјелатности⁴⁴ нису, а требало би да буду носиоци свеукупног привредног и друштвеног развоја и стварања друштва базираног на информацији и знању. Ово је посебно значајно посматрати у контексту законодавства о високом образовању према којем: *“академска аутономија и академске слободе факултета укључују и одговорност академске заједнице према друштвеној заједници у којој дјелују, као и да треба да испољавају отвореност према јавности, грађанима и локалној заједници, промовишу поштовање и*

⁴² Хидрометеоролошки завод ФБиХ, Комисија за хартије од вриједности ФБиХ, Служба за заједничке послове органа и тијела ФБиХ, Влада ФБиХ, Врховни Суд БиХ, Фонд здравственог осигурања РС, Фонд за пензијско и инвалидско осигурање РС.

⁴³ Члан 25. тачка 3) Закона о слободи приступа информацијама

⁴⁴ Нпр. члан 24. Закона о научноистраживачкој дјелатности КС.

*афирмацију људских права, те развијају осјећај друштвене одговорности студената, академског особља и других запосленика“.*⁴⁵

Будући да законодавство о високом образовању наглашава друштвену одговорност факултета, недопустиво је да факултети као јавне установе поступају противно законима донесеним у БиХ.

Посебно забрињава чињеница да се нетранспарентно спроводе поступци именовања у звање професора, доцента и доктора наука и неспремност да се трајно чува и похрањује архива која се односи на научне радове и њихово објављивање. Такође је изражена појава да запослени нису информисани о свим активностима на факултету, нема размјене информација, нити записника са сједница вијећа/одсјека факултета, што ствара простор за могуће манипулације, злоупотребе, сумње у овјере неистинитих садржаја и друге радње које се могу окарактерисати као радње прекршаја или извршења одређених кривичних дјела. Када се томе дода значај дјелатности коју обављају факултети и њихов утицај за развој друштва у цјелини, потреба да свако има приступ информацијама је нужност, а не слободна процјена појединаца о томе да ли ће доставити информацију или не. Због наведених појава омбудсмени су донијели одређени број препорука којим су налагали деканима факултета хитно доношење одлука о захтјевима за приступ информацијама као и предузимање мјера с циљем осигурања транспарентности и одговорности рада, те осигурања јавности и отворености спровођења свих процедура и поступака који се односе на рад факултета.

4.9. Владина и друга именовања

Доношењем Закона о министарским именовањима, именовањима Савјета министара и другим именовањима БиХ, Закона о министарским, владиним и другим именовањима ФБиХ и Закона о министарским, владиним и другим именовањима РС⁴⁶ (у даљем тексту: закони), које је наметнуо високи представник у БиХ, желио се обезбиједити отворени поступак избора којим се врши коначно именовање и поновно именовање на позиције у регулисаним органима на нивоу државе БиХ и Брчко Дистрикта БиХ, ФБиХ и РС.

Законима се желио обезбиједити квалитетан, вишенационални избор лица у управне органе јавних предузећа у државној својини, односно укидање праксе да се на позиције чланова управних одбора у јавним предузећима именују лица без одговарајућих квалификација, лица у сукобу интереса, непотизам и корупција приликом именовања, те непоштовање принципа заступљености по свим основама.

Законом је створен правни оквир којим се обезбјеђује транспарентан поступак у којем се сва заинтересована лица могу пријавити на упражњене позиције у регулисаним органима објављене путем јавног огласа у једном дневном листу и службеном гласилу, те

⁴⁵ Члан 5. и члан 41. Закона о високом образовању РС

⁴⁶ “Службени гласник БиХ”, број: 7/03, “Службене новине ФБиХ”, број: 34/03, “Службени гласник РС”, број: 25/03

се, зависно од тражених квалификација и других способности, у отвореној конкуренцији међу пријављеним кандидатима такмичити за именовање на одређене позиције.

Закон је одредио да процјену пријављених кандидата врши претходно именована комисија која ће на основу принципа утврђених законом и према раније утврђеним критеријумима саставити листу са ужим избором кандидата који испуњавају критеријуме за именовање. Ниједан кандидат неће бити стављен на листу кандидата који су ушли у ужи избор уколико није повољно оцијењен према критеријумима за именовање. При томе све одлуке, укључујући и оне које садрже одбијенице, морају бити у потпуности документоване и морају се чувати у министарству или органу у чијој је надлежности регулисани орган. Сви кандидати са листе који су ушли у ужи избор позивају се на интервју. Приликом позивања кандидата на интервју, сваки кандидат који је ушао у ужи избор мора добити образац у којем ће изнијети било које питање које би могло довести до сукоба интереса у случају његовог именовања. Све одлуке донесене након интервјуа, укључујући и оне са одбијеницом, морају бити у потпуности документоване.

Комисија ће након интервјуа и на основу потпуно документованих одлука сваког њеног члана, у форми писане препоруке, предложити ранг-листу најбољих кандидата одговорном јавном службенику на даље разматрање. Сматра се да је кандидат који је први на ранг-листи и којег је препоручила већина чланова комисије за избор најуспјешније прошао отворену конкуренцију.

Одговорни јавни службеник, односно министар или други овлашћени орган (влада или парламент) обавиће коначно именовање поштујући редослијед кандидата на ранг-листи, осим у случају када из оправданих разлога мора одступити од тог редослиједа. Одговорни јавни службеник мора имати ваљане доказе за такав случај.

Неоспорно је да се у поступку именовања законом обезбјеђује поштовање **принципа законитости, квалитета, независне провјере, отворености и транспарентности, те заступљености**, што су европски принципи према којима се обезбјеђује транспарентан рад владе, односно министара и што јача њихову одговорност према јавности.

У случају када постоје докази да принципи и поступци утврђени овим законима нису испоштовани, било који члан јавности може поднијети приговор на коначно именовање одговорном јавном службенику и Омбудсмену БиХ.

Омбудсменима су овим законима дата широка овлашћења у оцјени његове примјене, будући да могу, по поднесеним приговорима, предузимати истражне радње у којима су **министри или други одговорни јавни службеници дужни да сарађују**, што укључује достављање изјашњења, релевантне документације и списа у вези са конкретним именовањем или разрјешењем, и то у законом утврђеном року од 14 дана. Ако већина доказа упућује да је коначно именовање извршено у супротности са принципима утврђеним законом, омбудсмен је дужан да надлежног јавног службеника писмено информише о свим неправилностима које су проистекле из процеса именовања.

У случају налаза о непоштовању одредаба закона приликом извршеног коначног именовања, омбудсмен даје препоруку одговорнима да пониште именовање или разрјешење и да понове поступак. Ако одговорни не испоштују дату препоруку из налаза омбудсмена, о томе се обавјештава надлежни парламент.

У овом годишњем извјештају, омбудсмени БиХ желе поново да укажу на процедуру прописану законом и ако се она поштује, не може доћи до кршења права у овом поступку. Нажалост, број заprimљених жалби, а посебно њихова комплексност, указује **да постоји високи степен изостанка примјене закона** који се односе на именовања, а што може бити узроковано непознавањем закона или неспремношћу да се закон примијени на правилан начин.

Током 2010. године, Омбудсмену БиХ **поднесена су 142 приговора на именовања** која су извршили Савјет министара БиХ, федерални и кантонални органи власти и власти у Републици Српској, од чега је ријешено 55 жалби. Највећи број жалби поднесен је у Канцеларији Сарајево 101, од којих је ријешено 42, док је у Канцеларији Бања Лука поднесено 28 жалби, од чега је ријешено 10. У Канцеларији Мостар поднесено је девет жалби, од којих су двије ријешене, док су у Канцеларији Брчко поднесене три жалбе а једна жалба у Канцеларији Ливно.

Поводом поднесених приговора омбудсмени су донијели 17 налаза и закључака са препорукама да се извршена именовања пониште и приступи новом поступку именовања. Разлози за доношење налаза и закључака са препорукама да се извршена именовања пониште садржана су у утврђеним чињеницама да приликом именовања најчешће чланова управних и надзорних одбора у привредним друштвима и јавним предузећима нису поштовани основни принципи закона или није спроведен правичан и прописан поступак за именовања.

Повреда основних принципа односила се на непоштовање **принципа “законитости”**, према којем се при именовању на одређене позиције морају поштовати одредбе важећих закона, прописа и правила, затим **принципа “квалитета”**, јер је констатовано да нису именовани кандидати који по својим квалификацијама, способностима и искуству најбоље одговарају позицији на коју се врши именовање.

Повреде прописаног поступка најчешће су се односиле на **непоштовање утврђеног редослиједа** са предложене ранг-листе за именовање, која као резултат свих претходних провјера треба да обезбиједи именовање најквалитетнијих кандидата.

Имајући увиду друштвени значај владиних именовања и све израженију потребу да се стање у овом сегменту коначно унаприједи, омбудсмени БиХ указују на неке од случајева у којима је донесен налаз и закључак са препоруком да се именовање поништи, као и случајеве у којима је донесен налаз и закључак којим је утврђено да није било повреде одредаба закона о министарским, владиним и другим именовањима.

А. Неки случајеви у којима је донесен налаз и закључак са препоруком да се именоване поништи

Препорука број:П-78/10 у предмету број Ж-СА-05-61/10

Подноситељица приговора обратила се Омбудсмену БиХ у складу са Законом о министарским, владиним и другим именовањима Федерације БиХ, указујући на наводне неправилности приликом именовања предсједника и чланова управних одбора, и то:

- ЈУ Завод за спортску медицину Сарајево;
- ЈУ Завод за хитну медицинску помоћ Кантона Сарајево;
- ЈУ Завод за медицине рада Кантона Сарајево;
- ЈУ Завод за здравствену заштиту жена и материнства Кантона Сарајево.

Након разматрања списа и спроведеног истражног поступка, омбудсмени су утврдили да поступак извршеног именовања предсједника и чланова наведених управних одбора није осигурао поштовање принципа “заступљености” који подразумијева настојање одговорног јавног службеника да осигура да именовања на јавне позиције у правилу одражавају састав народа и грађана БиХ. Омбудсмени су препоручили Влади Кантона Сарајево да поништи наведена именовања и отклони уочене неправилности.

Препорука је дјелимично испоштована.

Препорука у предмету број Ж-СА-05-174/10 П-338/10

У поступку по приговору на именовање Управног одбора Агенције за приватизацију ФБиХ, које је извршила Влада ФБиХ, омбудсмени су дали препоруку Влади да поништи извршена именовања, јер су констатоване повреде закона које су се односиле на непоштовање редослиједа предложених кандидата који је сачинила комисија за избор, него су, супротно закону, извршена именовања била резултат “усаглашавања на нивоу Владе”.

Нема одговора на препоруку.

Препорука у предмету број Ж-СА-05-437/10 П-233/10

У поступку по приговору на именовање представника Министарства образовања и науке Кантона Сарајево у Школском одбору ЈУ “Средњошколски центар Воغوшћа” омбудсмени су утврдили неправилности приликом предметног именовања и препоручили Влади Кантона Сарајево да поништи предметно именовање и изврши именовање чланова школског одбора ЈУ “Средњошколски центар Воغوшћа” у складу са ранг-листом успјешних кандидата.

Препорука је испоштована.

Препорука у предмету број Ж-СА-05-605/10 П-208/10

У поступку по приговорима поднесеним на Одлуку Општинског вијећа Босански Петровац о разрјешењу чланова надзорног одбора у име оснивача д.о.о. "Комунално", након спроведене истраге омбудсмени су Општинском вијећу Босански Петровац препоручили да преиспита наведену одлуку. Омбудсмени су изразили забринутост да разрјешење чланова надзорног одбора није било мотивисано ефикасношћу функционисања предузећа него с циљем постављања подобних кадрова.

Препорука је испоштована.

Препорука у предмету број Ж-СА-05-232/10 П-228/10

Рјешавајући по приговору на именовање Управног одбора Агенције за приватизацију ФБиХ, омбудсмени су Влади Федерације БиХ препоручили да поништи наведено именовање јер су утврдили да је повријеђен принцип "законитости".

Нема одговора на препоруку.

Препорука у предмету број Ж-СА-05-1044/10 П-211/10

Поводом поднесеног приговора на именовање директора Агенције за рад и запошљавање БиХ, омбудсмени су Савјету министара БиХ препоручили да поништи предметно именовање, јер је утврђена повреда принципа "законитости", пошто није именована кандидаткиња која је испуњавала све услове стручности, способности и искуства, иако је Законом о равноправности полова утврђена обавеза власти да обезбиједе учешће жена у процесима одлучивања и управљања у свим сферама друштвеног живота.

Препорука није прихваћена.

Препорука у предмету број Ж-БЛ-05-547/10

У поступку по приговору на именовање директора ЈП „Банијапромет“ из Костајнице, омбудсмени су утврдили неправилности приликом предметног именовања и препоручили Надзорном одбору ЈП „Банијапромет“ Костајница да поништи Јавни конкурс за избор и именовање директора предузећа, као и да се определијели да ли ће расписати конкурс и спровести процедуру у складу са Законом о министарским, владиним и другим именовањима Републике Српске или Законом о јавним предузећима.

Препорука није прихваћена.

Б. Неки случајеви у којима је донесен налаз и закључак којим је утврђено да није било повреде Закона о министарским, владиним и другим именовањима

Налаз и закључак у предмету број Ж-СА-05-1240/10

По поднесеном приговору на именовање директора ЈПНИО "Службени лист БиХ", након спроведених истражних радњи, омбудсмени су утврдили да није било неправилности у поступку предметног именовања, односно подносилац приговора ни на који начин није оправдао тврдњу да је дискриминисан у овом поступку.

Налаз и закључак у предмету број Ж-СА-05-962/10

Рјешавајући по поднесеном приговору на именовање директора Федералног завода за запошљавање, омбудсмени су након спроведених истражних радњи и свих изведених доказа оцијенили да у поступку наведеног именовања нису прекршена људска права подносиоца приговора па самим тим нема ни основа за примјену члана 16. Закона о министарским, владиним и другим именовањима Федерације БиХ будући да је именовање обављено по прописаном поступку.

Налаз и закључак у предметима број: Ж-СА-05-234/10; Ж-СА-05-406/10 и Ж-СА-05-412/10

Поводом поднесених приговора на Одлуку Скупштине ЈКП „Комб“ д.о.о. Бужим о именовању Комисије за спровођење поступка избора Надзорног одбора, омбудсмени су сачињеним налазом и закључком констатовали да је именовање Комисије за избор обављено правично и по прописаном поступку.

Узимајући у обзир да је у мају 2010. године окончано спајање ентитетских омбудсмена у Институцију омбудсмена за људска права БиХ, нужно се намеће неопходност да ентитети у што краћем року измијене одредбе члана 16. став 2. Закона о министарским, владиним и другим именовањима тако да гласи:

„Приговор се подноси одговорном јавном службенику, а копија се доставља Омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине.“

ПОГЛАВЉЕ V

ЕКОНОМСКА, СОЦИЈАЛНА И КУЛТУРНА ПРАВА

ПОГЛАВЉЕ V – ЕКОНОМСКА, СОЦИЈАЛНА И КУЛТУРНА ПРАВА

5.1. Увод

У Омбудсмену БиХ у 2010. години у Одјелу за економска, социјална и културна права запримљене су укупно **962 жалбе**, од чега 346 у Канцеларији Сарајево, 344 у Канцеларији Бања Лука, 151 у Канцеларији Брчко Дистрикт, 77 у Канцеларији Мостар и 44 у Канцеларији Ливно. Из 2009. године пренесено је 147 предмета⁴⁷, тако да је 2010. у овом одјелу укупно била у раду 1061 жалба и највећи број се односио на право на рад и права из радног односа (488), право на пензијско и инвалидско осигурање (171), права из социјалне заштите (112) и др.

С обзиром да је база података у Омбудсмену БиХ успостављена 2010. године, детаљан преглед жалби у области економских, социјалних и културних права могуће је приказати само за овај период, док се за претходне године подаци евидентирају искључиво у крајњем збиру окончаних предмета, без аналитичких података. Због свеобухватности области економских, социјалних и културних права, одјел задужен за ову област има велики број жалби, због чега су омбудсмени одлучили да дио надлежности из овог одјела повјере запосленима у одјелима који имају знатно мањи прилив жалби, а првенствено запосленима у Одјелу за заштиту права дјецe и Одјелу за заштиту права мањина.

Канцеларије	Запримљени предмети	Предмети у раду	Архивирани предмети
Канцеларија Бања Лука	344	101	243
Канцеларија Брчко	151	75	76
Канцеларија Ливно	44	9	35
Канцеларија Мостар	77	39	38
Канцеларија Сарајево	346	204	142
УКУПНО	962	428	534

Табела 6. Приказ запримљених и урађених жалби у Одјелу за економска, социјална и културна права

Од укупног броја запримљених жалби у Одјелу за економска, социјална и културна права ријешено је 534, од чега се 288 односи на област радних односа. У овом сегменту највише предмета је окончано на начин да је право остварено интервенцијом омбудсмена, а значајан број предмета је затворен из разлога што је у току истраге утврђено да жалбе нису основане.

⁴⁷ Овај број предмета односи се на период од 2004. до 2009. године, тако да је из 2004, 2005, 2006 и 2008. године пренесено **13** предмета, а из 2009. године 147 предмета. У 2010. години од укупног броја пренесених предмета из претходних година окончана су 102 предмета (95 предмета из 2009. године и 13 предмета из периода 2004-2008. године). У рад у 2011. годину пренесено је 58 предмета.

У области пензијског и инвалидског осигурања ријешене су 94 жалбе, а међу њима је највећи број ријешен на начин да је странка остварила своје право након интервенције омбудсмена. Слична је и ситуација у поступању по жалбама због кршења права у области социјалне заштите, гдје је ријешено 60 жалби.

5.2. Право на пензију

У Одјелу за економска, социјална и културна права у 2010. години укупно је за примљена 171 жалба, а односе се на кршење права у вези са пензијским и инвалидским осигурањем.

Пензијско и инвалидско осигурање у БиХ регулисано је на ентитетском нивоу, и то у Федерацији БиХ Законом о пензијско-инвалидском осигурању, Законом о доприносима, Законом о матичној евиденцији о осигураницима и корисницима права из пензијског и инвалидског осигурања и Законом о пореској управи ФБиХ, и у Републици Српској Законом о пензијско-инвалидском осигурању, Законом о доприносима и Законом о пореској управи РС.

С обзиром на специфичност ове области и значајан број за примљених индивидуалних жалби грађана, а у вези са остваривањем права на пензију, донесена је одлука за израду Специјалног извјештаја о праву на пензију у БиХ објављеног у децембру 2010. године чији су закључци и препоруке упућене властима. Специјални извјештај о праву на пензију у БиХ приказује зашто је право на пензију упитно, које су то повреде права које онемогућавају мирно уживање пензије, и шта је то што доприноси повредама.⁴⁸

Препоруке из Специјалног извјештаја о праву на пензију у БиХ указују на потребу да се успостави **ефикаснији систем наплате обрачуна и уплате доприноса** због чега Министарство рада и социјалне политике ФБиХ и Министарство рада и борачко-инвалидске заштите, Пореска управа ФБиХ и Пореска управа РС, Инспекција рада ФБиХ и Инспекција рада РС треба да преиспитају постојећи законски оквир, а посебно у дијелу који се односи на дефинисање термина „исплаћена плата“.

Неопходно је осигурати да Министарство финансија РС и Министарство финансија ФБиХ **размотре могућност јачања капацитета пореских управа**, посебно у сегменту стварања услова за ефикаснији надзор над уплатом доприноса, те да Пореске управе **предузму благовремено мјере с циљем извршења обавеза обавјештавања осигураника о статусу уплате доприноса**, и то најкасније до краја првог полугодишта за претходну годину. На овај начин ће се осигурати информисаност осигураника о њиховом статусу, те стећи услови за благовремену превенцију кршења њихових права.

⁴⁸ <http://www.ombudsmen.gov.ba>

Окончање започетог процеса реформе пензијско-инвалидског осигурања је значајан развојни искорак у овој области и потврда приступа власти овом питању као прогресивном праву, због чега је неопходно да Парламент ФБиХ убрза поступак усвајања Стратегије за реформу пензијског сектора у ФБиХ, а да Министарство рада и борачко-инвалидске заштите РС и Министарство рада и социјалне заштите убрзају поступак усвајања законодавног оквира, а у складу са усвојеним стратегијама, уз осигурање перманентне консултације са удружењима и институцијама које дјелују у овој области.

Омбудсмени подржавају све напоре с циљем успостављања система координације и размјене информација и података као значајног сегмента у развоју сваке области, а посебно пензијско-инвалидског осигурања. Ово је значајно с обзиром на број грађана који остварују право у овом систему, те имајући у виду њихову потребу кретања, због чега је сарадња различитих субјеката приоритет како би се осигурала реализација права пензионера. Омбудсмени БиХ сматрају да Министарство цивилних послова БиХ треба да уложи додатне напоре ради јачања сектора за пензије, а посебно јачања капацитета особља у том сектору како би у потпуности могли обављати своју координацијску улогу у пуном значењу овог термина, а да ентитетске власти подрже унапређење механизма координације и сарадње.

5.3. Права на рад

У Одјелу за економска, социјална и културна права у 2010. години укупно је запримљено 488 жалби које се односе на кршења права на рад и права из радног односа.⁴⁹ Највећи број запримљених жалби односи се на непријављивање радника у завод/фонд за пензијско-инвалидско осигурања, необезбјеђивање здравственог и социјалног осигурања од стране послодаваца, односно неуплаћивање доприноса, неисплаћивање прековременог рада, неисплаћивање отпремнине по окончању радног односа, интерни прјемјештај који обавља послодавац и др.

Значајна кршења права радника везана су и за престанак радног односа због отказа који послодавци уручују запосленима позивајући се на члан 87. Закона о раду ФБиХ и члан 124. Закона о раду РС, у случајевима када се запослени проглашава технолошким вишком или у случају уручења отказа због немогућности запосленог да извршава своје радне обавезе.

На основу запримљених жалби у 2010. години, примјетан је прилив жалби које указују на кршење члана 16. Закона о измјенама и допунама Закона о раду ФБиХ и члана 17. Закона о раду РС, према којима се послодавац и радник могу споразумјети да се важност уговора о раду на одређено вријеме, једном или више пута, продужи за одређени период, али најдуже до двије године од дана закључивања уговора о раду на

⁴⁹ Економска, социјална и културна права (у даљем тексту: ЕСКП) припадају тзв. 'правима друге генерације', за разлику од грађанских и политичких права, као 'права прве генерације.' Ријеч је о низу права као што су: а) право на рад и права из радног односа (право на рад, право на праведне и повољне услове рада, синдикална права), б) права из социјалног осигурања, право на достојан животни стандард, право на здравље, права на посебну заштиту мајки и дјецe и права лица са инвалидитетом.

одређено вријеме. У овај период урачунавају се и прекиди који су трајали до двије недјеље. Ако радник, након истека уговора о раду у трајању више од двије године, уз изричиту или прећутну сагласност послодавца настави да ради, сматраће се да је радник засновао радни однос на неодређено вријеме. Дакле, веома чести су случајеви када **послодавци прекидају радни однос** у трајању од двије недјеље како би **избјегли прелазак уговора на одређено вријеме у уговор на неодређено вријеме**, што евидентно доводи запослене у стање неизвјесности и економске несигурности.

Омбудсмени БиХ увидом у прошлогодишњи рад и тематику уложених жалби примјећују да значајан број жалби у области рада и радних односа указује на **незаконитост конкурсне процедуре приликом пријема у радни однос**. У жалбама подносиоци истичу да конкурсна процедура није транспарентна, да примљени кандидати не задовољавају тражене услове конкурса, да по завршетку конкурсне процедуре кандидати немају могућност улагања жалби, односно могућност коришћења правних лијекова. Како се у овим случајевима осим повреде људских права често ради и о кршењу закона у области рада, омбудсмени су успоставили сарадњу са инспекцијским органима, како би се обезбиједило и отклањање кршења закона. У овим жалбама, за омбудсмене су свакако значајни налази и мишљења инспектора који остваривањем директног увида у документацију али и радом на терену могу утврдити све спорне чињенице релевантне за утврђивање постојања кршења људских права. Нажалост, у посљедње вријеме је све евидентнија појава да су подносиоци жалби заштиту својих права у области рада присиљени тражити на суду. Таква пракса је постала правило, а не изузетак као у већини демократских друштава. **Покретање радних спорова пред судовима додатно оптерећује судски систем**, те иако су ови спорови хитне природе, њихово рјешавање на судовима у неким случајевима траје неколико година, чиме се губи смисао судске заштите. Приликом покретања радних спорова, подносиоци жалбе као доказе користе документацију прикупљену током истраге Омбудсмена БиХ јер је често ово једина документација којом располаже странка, а због нетранспарентности поступка везаног за спровођење конкурса и заснивање радног односа.

Још један од проблема у области радних односа, а који се због вишегодишњег присуства и неотклањања може назвати и континуираним јесу **жалбе у вези са примјеном члана 182 (152) Закона о раду РС и члана 143. Закона о раду ФБиХ**, а односе се на обавезу успостављања радноправног статуса радника чији је радни однос престао због ратних дејстава. Рад комисија се од самог почетка показао као спор и неефикасан. Огроман број жалби које се односе на ову тематику указује да се стање није значајно побољшало у односу на 2009. годину, на што су омбудсмени БиХ указали посебну пажњу у Годишњем извјештају за 2009.⁵⁰ Посебно су честа обраћања поносилаца жалби који указују да након вишегодишњег обраћања надлежним комисијама, упркос бројним ургенцијама, нису примили никакве повратне информације. Омбудсмени БиХ указују да је у овим предметима присутно системско кршење људских права, посебно принципа ех

⁵⁰ Годишњи извјештај о резултатима активности Институције омбудсмена за људска права БиХ, фебруар 2010. године

aequo et bono (правде и правичности) који захтијева од надлежних органа коначно рјешавање у овим предметима.

Омбудсмен БиХ се већ дужи период бави проблемима грађана који су се обратили Комисији за имплементацију члана 182. Закона о раду РС, са захтјевом за признавање права на отпремнину. Према подацима који се односе на Републику Српску, огроман број жалби упућених током 2010. године указују на то да се стање евентуално побољшало у односу на претходне године, али значајнијих помака и резултата у раду Комисије није било у 2010. години. Тако је према подацима Комисије у октобру 2010. још 43.000 захтјева евидентирано као неријешено. Потребно је нагласити да је у 2010. години остварена сарадња Комисије са Омбудсменом БиХ, у смислу писане кореспонденције и достављања статистичких података. Омбудсмани БиХ били су приморани да у 2010. години, поводом жалби грађана, донесу 146 препорука, којима препоручују Комисији да предузму неопходне мјере и одлучи о захтјевима подносилаца жалбе. Након издавања препорука Комисија доставља податке о подносиоцима захтјева и то тако што обавјештава Омбудсмен БиХ о томе да поједини подносиоци жалби нису регистровани у бази података, да су поједини захтјеви ријешени, док се у највећем броју случајева чека рјешавање захтјева, с тим да је већина захтјева неуредна, непотпуна и по њима се не може поступати. Омбудсмен БиХ је сваког подносиоца жалбе понаособ обавијестио о стању његовог предмета и позвао га да поднесе Комисији доказ о томе да је предао захтјев у законском року или да свој захтјев употпуни.

Дописом број 16-126-363-9/10 од 21.12.2010. године Комисија је информисала Омбудсмен БиХ да је у периоду од јануара до септембра 2010. године обрађено 4.803 захтјева у којима је донесено 1.352 рјешења о признавању права на отпремнину, док је у 643 случаја захтјев за отпремнину одбијен, у 180 случајева захтјев је одбачен а 52 захтјева су прослијеђена на поступање ФБиХ. Комисија је упутила и 2192 дописа за допуну документације, у 238 предмета обавила припреме за упућивање предмета по жалби другостепеном органу, те припремила 101 одговор по тужби.

У изјашњењу Комисије у вези са питањем динамике поступања по захтјевима за отпремнину, истакнуто је да Комисија годишње просјечно обрађује око 3000 захтјева те је према досадашњој пракси тешко утврдити динамику, с обзиром да она зависи од степена комплетности предмета за рад.

Када се ради о праву на отпремнину, осим поступка за утврђивање овог права, постоје и одређени проблеми у вези са извршењем рјешења којима је ово право признато, посебно с обзиром на недостатак новчаних средстава за исплату отпремнина. Тако је Влада РС за 2010. годину предвидјела износ од 2.000 000, 00 КМ, с тим да је до 21. 12. 2010. године исплаћено 588.084,00 КМ. Ова средства утрошена су за извршење 300 рјешења, док је преостали дио планираних средстава (1.411.916,00 КМ) требало да буде утрошен за исплату још око 720 отпремнина по рјешењима. За 2011. годину, а према информацији коју су омбудсмани добили од Комисије, планирано је издвајање износа од 2.000.000,00 КМ за ове намјене.

Омбудсменима је сасвим јасно да Комисији недостају људски потенцијали и материјални ресурси како би о свим захтјевима била донесена одлука, односно у случају признавања права и исплатиле отпремнине, али све то не умањује обавезу и дужност да се обезбиједи пуна примјена Закона о раду РС. С тим у вези, омбудсмени поново указују на даља кршења права радника, односно непоступање Комисије за имплементацију члана 182. Закона о раду РС.

Омбудсмену БиХ обратио се и одређени број грађана незадовољних због непоступања по рјешењима, односно неисплаћивања отпремнина које су им признате рјешењем. Поједини подносиоци жалбе инсистирали су на достављању списка редослиједа исплате отпремнина, како би установили када се може очекивати исплата по њиховим рјешењима. У вези с тим, подносиоцима жалбе појашњено је да Омбудсмен БиХ улаже напоре с циљем рјешавања захтјева за признавање права на отпремнину. Велики број предмета условио је успостављање сталних контаката са надлежном комисијом ради рјешавања спорних захтјева и указано им је на члан 184. Закона о раду РС: *„Отпремнина из члана 183. овог закона исплаћује се на терет фонда формираног за ту свху из средстава обезбијеђених од продаје државног капитала и других извора у складу са законом”*.

Из цитиране законске одредбе произлази, како је тумаче надлежни, да законом није прописан рок у којем би предметна отпремнина требало да буде исплаћена, него је одређено да се она исплаћује на терет фонда основаног у ту сврху, тако да ни комисија као првостепени орган ни министар као другостепени орган немају обавезу нити могу да одреде рок за исплату отпремнине. Такође, надлежна комисија има базу података те се израђују спискови за исплату отпремнине, а приоритет у исплати имају лица чија су рјешења раније донесена, као и лица у ванредним ситуацијама (тежа болест, смрт у породици, итд.). Том приликом подносиоци захтјева треба да доставе релевантну документацију. С обзиром на велики број заprimљених предмета који се односе на само рјешавање захтјева за остваривање права на отпремнину, омбудсмени, без обзира на тумачење и значење члана 183. Закона о раду РС, првенствено сматрају да је у догледно вријеме потребно приоритетно одлучити о свим захтјевима за признавања права на отпремнину и осигурати извршење ових рјешења тако да власти у Републици Српској осигурају извршење планираних средстава за ову намјену.

5.4. Права на социјалну заштиту

Из области социјалних права, односно права која треба да осигурају социјалну и друштвену сигурност, Омбудсмен БиХ је током 2010. године запримио и поступао по 112 жалби.

Једно од значајнијих питања које су омбудсмени разматрали у 2009. години у вези са социјалном заштитом јесте **право на накнаду за вријеме коришћења породичног одсуства** за жене запослене у институцијама БиХ, о чему је донесен и специјални извјештај са препоруком. Омбудсмени су доношењем овог извјештаја настојали

зауставити кршење људских права жена запослених у институцијама БиХ за вријеме коришћења породилског одсуства, чиме би се избјегао и судски поступак. Непоштовање препорука омбудсмена БиХ је у коначници резултирало тиме да је Уставни суд БиХ, а на основу предлога⁵¹ за оцјену уставности члана 35. Закона о платама и накнадама у институцијама БиХ⁵² и Одлуке Савјета министара БиХ о начину и поступку остваривања права на накнаду за породилско одсуство у институцијама БиХ, донио Одлуку број 12/09 којом је утврђена повреда права жена запослених у институцијама БиХ на накнаду за вријеме коришћења породилског одсуства.

У вези са питањем **накнада за вријеме незапослености**, односно жалби које су се односиле на ту тематику, омбудсмени су у предмету Ж-СА-04-1279/10 донијели препоруку под бројем: П-332/10 која је сачињена након улагања жалбе Д.Г., која се обратила Омбудсмену БиХ као особа која има пребивалиште у РС, док је у исто вријеме била у радном односу у ФБиХ. По престанку радног односа, није могла остварити накнаду за вријеме незапослености. Након истражних радњи омбудсмени БиХ су утврдили да постоји неусклађеност ентитетских прописа који се односе на уплату доприноса за случај незапослености.

У ФБиХ, према Правилнику о начину уплате јавних прихода буџета и ванбуџетских фондова на територији ФБиХ, прописано је да су послодавци чије је сједиште у ФБиХ дужни један дио доприноса (тј. 70%) уплаћивати у РС за раднике који живе на територији РС, а остатак доприноса у ФБиХ.

С друге стране, Законом о доприносима РС није уопште прописана могућност да послодавац из ФБиХ уплаћују само један допринос (а поготово не дио доприноса) у РС, осим за здравствено осигурање, о чему постоји споразум између ентитета.

Из свега неведеног очигледно је да су у ентитетима на снази прописи који не само да нису међусобно усклађени већ нису усклађени ни са принципима утврђеним међународним стандардима. Управо координација у области социјалних права јесте надлежност Министарства цивилних послова БиХ, а сходно одредбама Устава БиХ, због чега су омбудсмени у конкретном случају сачинили препоруку да Министарство цивилних послова БиХ покрене поступак усклађивања ентитетских закона, уз активно учешће Федералног завода за запошљавање и Завода за запошљавање Републике Српске.

У одговору на ову препоруку, Министарство цивилних послова БиХ обавијестило је Омбудсмен БиХ да у оквиру своје надлежности предузима активности неопходне за усаглашавање прописа на ентитетском нивоу с циљем постизања споразума између завода за запошљавање. Омбудсмен БиХ ће наставити пратити реализацију ове препоруке у 2011. години.

⁵¹ Овај предлог поднијела су двадесет три посланика у Представничком дому Парламентарне скупштине БиХ и пет делегата у Дому народа

⁵² „Службени гласник БиХ“, бр. 50/08 и 35/09

5.5. Право на образовање

У Одјелу за економска, социјална и културна права евиденирано је 25 жалби које се односе на права из области образовања. Већина жалби указује на кршења права приликом запошљавања у основним и средњим школама, а што индиректно утиче на квалитет образовних услуга.

У области образовања и даље је присутан проблем нострификације страних диплома. Наиме, у предмету жалитељке М.Г., регистрованог под бројем Ж-СА-04-707/10, која се Омбудсмену БиХ обратила због тврдњи о нерегуларности и незаконитости конкурсне процедуре у Јединственом општинском органу управе Сански Мост, при чему се као додатно питање појавило питање надлежности органа који би се бавио нострификацијом и еквиваленцијом страних диплома. При томе се неке од надлежних установа позивају на Закон о нострификацији и еквиваленцији страних школских свједочанстава⁵³, према којем нострификацију и еквиваленцију свједочанства о вишем и високом образовању, стручном и научном степену, као и о завршеним појединим годинама, семестрима, трисеместрима или положеним испитима врши одговарајућа виша школа, факултет или умјетничка академија, а друге на Оквирни закон о високом образовању у Босни и Херцеговини⁵⁴, према којем се надлежност нострификовања страних диплома преноси на кантонална министарства, која би требало да формирају комисије. Мишљење Министарства цивилних послова БиХ о овом питању је да према члану 45. став 1. алинеји 7. Оквирног закона о високом образовању у БиХ, Центар за информисање и признавање докумената из области високог образовања ... „у складу са Лисабонском конвенцијом и њеним пратећим документима, доноси препоруке министарству Републике Српске, кантоналним министарствима и Брчко Дистрикту БиХ о признавању диплома стечених ван БиХ с циљем запослења, наставка образовања и остваривања других права која проистичу из стечене квалификације“. Подносиатељица жалбе у конкретном случају се за остваривање заштите обратила Општинском суду у Сарајеву.

Током 2010. године у Омбудсмену БиХ регистрован је велики број жалби које се односе на пријем у радни однос у основним и средњим школама, гдје подносиоци жалби указују на нерегуларност и незаконитост конкурсних процедура, као и непотизам и протекцију приликом пријема кандидата у радни однос, што утиче на квалитет образовања и наставног процеса у школама. Као изразит примјер непотизма приликом пријема у радни однос наставника у средњој школи могу се навести жалбе подносиатељица⁵⁵, а односе на Мјешовиту средњу економско-угоститељску школу у Травнику, гдје је директорица школе у радни однос примила свог сина, а при чему је битно истаћи и чињеницу да је у истој школи запослен и њен супруг. У овом случају Омбудсмен БиХ је

⁵³ „Службени лист СРБиХ“ ,број: 07/88

⁵⁴ “Службени гласник БиХ”, број: 59/07 и 59/09

⁵⁵ Ж-СА-04-1234/10 и Ж-СА-04-1541/10

сачинио препоруку којом је од школе затражено да поништи дио конкурса који се односи на то радно мјесто и да се приликом спровођења новог конкурса обезбиједи кандидатима објективан избор током којег ће сви учесници имати једнаке услове, без фаворизовање по родбинској основи. Школа није прихватила препоруку правдајући тај поступак чињеницом да су се жалитељке за остваривање својих права обратиле суду. Овако поступање је проблематично из разлога што је конкурс који је био предмет разматрања Омбудсмена БиХ расписан за попуну радног мјеста на одређено вријеме, тако да ће, док суд донесе одлуку, примљени кандидат остваривати права из радног односа.

5.6. Право старих лица

Омбудсмени БиХ су у 2010. години сачинили Специјални извјештај о правима старих лица, са посебним фокусом на права старих лица смјештених у установе. У овом извјештају се указује на потребу и значај осигурања права старих људи – лица „треће животне доби“. Демографске статистике о тренду старења друштва указују на актуелност и значај обезбјеђивања права ове категорије лица. Тај феномен узрокован је развојем друштва, а сам по себи изражава многе социјалне и психолошке, медицинске, економске и друге проблеме. У БиХ је и даље присутан тренд старења друштва, а многи индикатори указују да ће бити настављен и у будућности, због чега постоји потреба за обезбјеђивањем веће бриге и бољом организованошћу у рјешавању проблема старих лица.

Наведени тренд неминовно је терет за систем социјалне заштите и то посебно у вријеме економске и финансијске кризе, када недовољно издвајање средстава излаже старије, често сиромашне људе ризику да постану угрожена групација.

Из искустава омбудсмена у раду по жалбама, те резултата посјета институцијама за смјештај и збрињавање старих лица и консултативних разговора у органима и институцијама у чијој је надлежности рјешавање права ове категорије, те на основу у јавности општепознатих чињеница везаних за положај старих људи **запажа се недостатак друштвене пажње** у односу на права ове категорије, која се огледа у занемарености и ускраћивању њихових људских права. Ово је посебно изражено у случајевима када су стара лица изнемогла, напуштена од породице, сиромашна, економски необезбијеђена и угрожена.

Непостојање адекватног нормативног оквира за подршку старим лицима у остваривању њихових људских права, те чињеница да се друштво кроз социјалну помоћ брине о релативно малом броју и то углавном лица која су смјештена у установе за збрињавање старих лица, указује на **изостанак системског приступа уређењу њихових права**. Када се говори о установама, неопходно је истаћи да су њихови капацитети недовољни, а значајан број установа није у систему социјалне заштите, што ствара перцепцију о друштвеној искључности једног броја старих лица.

Омбудсмени су дошли до сазнања да у установама у којима се збрињавају стара лица, а посебно у надлежним органима који су одговорни за положај и остваривање права ове категорије, присутна је забринутост о постојању бројне старачке популације у БиХ. Међу том популацијом је велики број сиромашних и они су у великој мјери запостављени, првенствено због лоших економских прилика, посљедица рата, расељавања и неријешених бројних друштвених питања. Управо ова сазнања указују на потребу подизања свијести о неопходности обезбјеђивања помоћи старим лицима с циљем осигурања бржег и ефикаснијег остваривања њихових људских права.

Генерално, када се говори о правима старих лица, омбудсмени изражавају забринутост због недостатка стратегије и одговарајуће регулативе којом би била уређена права ове категорије, а што јесте и обавеза која проистиче из одредаба Европске социјалне повеље. Ово је предуслов који би требало да омогући старијим лицима да остану пуноправни припадници друштва и спријечи њихово друштвено одбацивање, социјално отуђење и слично. Неопходно је успоставити мјере којима ће се обезбиједити да пензије и друга социјална примања буду довољна за пристојан живот, као и да буде успостављен систем стамбеног збрињавања, здравствене и социјалне заштите, укључујући установе за смјештај старих лица, посебну медицинску његу и лијекове, успостављање клубова и установа за дневни боравак, домова са приступачним цијенама и условима, квалитета и стандарда ових установа, а посебно увођења дневне његе као законског права социјалног осигурања које би пружале јавне и приватне установе, које би финансирало друштво уз одговарајући допринос корисника, као и друштвене помоћи породицама које брину о дементним и на други начин зависним старим лицима.

У овом специјалном извјештају о стању људских права старих лица омбудсмени су препоручили Министарству цивилних послова БиХ, Министарству здравља и социјалне заштите РС, Министарству рада и социјалне политике ФБиХ и Влади Брчко Дистрикта, као надлежним органима и институцијама, да одмах предузму мјере с циљем осигурања и побољшања живота старих лица и спријече њихову социјалну и друштвену отуђеност, те да предузму активности за израду стратешког документа и одговарајућих прописа за регулисање права старих лица.

Како је од презентовања специјалних извјештаја које је урадио Омбудсмен БиХ прошао кратак временски период, веома је важно обезбиједити да препоруке омбудсмена презентоване уз ове извјештаје буду испоштоване, имајући у виду бројност популације на коју се оне односе. Из извјештаја је видљиво да се они углавном односе на економско-социјална права која су прогресивног карактера и самим тим јасно је да не могу бити тренутно задовољена, али је веома важно обезбиједити политичку сагласност за утврђивање реформских мјера у областима које су обухваћене извјештајима и које би дугорочно требало да унаприједи права категорија грађана обухваћених извјештајима.

Омбудсмени ће наставити пратити стање у областима обухваћеним специјалним извјештајима, јер се ради о правима најугроженијих категорија грађана, којима је веома отежан приступ праву и правди.

ПОГЛАВЉЕ VI

ПРАВА ЛИЦА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

ПОГЛАВЉЕ VI – ПРАВА ЛИЦА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

6.1. Увод

У Одјелу за праћење права лица са инвалидитетом у току 2010. године за примљено је **укупно 147 жалби**, при чему осам у Канцеларији Бања Лука, 135 у Канцеларији Сарајево, три у Канцеларији Мостар и једна у Канцеларији Брчко. Из 2009. године пренесено је 85 жалби, тако да су 2010. године у овом одјелу у раду биле **свеукупно 234 жалбе**. Највећи број жалби односи се на неисплаћивање доспјелих потраживања корисника права у дужем временском периоду (од једне до шест година).⁵⁶ Према изјашњењу Федералног министарства рада и социјалне политике, разлог томе је недостатак финансијских средстава у буџету Федерације БиХ.

Због великог броја жалби које указују на кршења права лица са инвалидитетом, сачињен је Специјални извјештај о праву лица са инвалидитетом у БиХ, који садржи препоруке надлежним органима и тијелима упућене ради осигурања једнаких могућности у остваривању права лица са инвалидитетом и утврђивања обавеза стриктног поштовања постојећих законских рјешења и њихове досљедне примјене.⁵⁷

Омбудсмени БиХ такође препоручују **да се уједначи пракса у примјени закона** и јасно дефинише дјелокруг јавних органа на различитим нивоима власти, те с тим у вези сугеришу доношење закона и подзаконских аката који ће свеобухватно и квалитетно регулисати ову област. Перманентна брига о лицима са инвалидитетом и њихових породица препозната је као обавеза органа власти БиХ на свим нивоима. Препоручује се **укључивање локалне заједнице** с циљем остваривања квалитетнијег живота ове категорије становништва.

Ради остваривања права на новчану накнаду и побољшања положаја инвалида, омбудсмени БиХ препоручују надлежним органима да се **исплата свих накнада инвалидима одвија редовно**, без било каквих застоја, да се у буџетима изврши прерасподјела средстава која се издвајају за потребе лица са инвалидитетом и да се изнађу додатни извори финансирања за потребе лица са инвалидитетом, као и да се размотри поновно увођење права лицима са инвалидитетом којима је признато тјелесно оштећење испод 90%. С тим у вези, а како би се спријечила дискриминација, једна од препорука односи се на уједначавање критеријума за додјелу накнада по свим основама.

Будући да је у Омбудсмену БиХ база података успостављена 2010. године, детаљан преглед жалби могућ је само за период од 2010. године, док се за претходне године подаци евидентирају искључиво у крајњем збиру окончаних предмета без аналитичких података.

⁵⁶ Жалбе које се односе на дужину чекања исплате инвалиднине регистроване су под сљедећим бројевима: Ж-СА-02-502/10, Ж-СА-02-271/10, Ж-СА-02-254/10, Ж-СА-02-190/10, Ж-СА-02-83/19, Ж-СА-02-667/10, Ж-СА-02-655/10, Ж-СА-02-586/10, Ж-СА-02-584/10, Ж-СА-02-877/10, Ж-СА-02-834/10, Ж-СА-02-794/10, Ж-СА-02-1272/10, Ж-СА-02-793/10, Ж-СА-02791/10, Ж-СА-02-705/10, Ж-СА-02-1034/10, Ж-СА-02-996/10, Ж-СА-02-792/10, Ж-СА-02-817/10.

⁵⁷ http://www.ombudsmen.gov.ba/materijali/publikacije/Invaliditet_BOS.pdf

Канцеларије Омбудсмена БиХ	Број жалби према канцеларијама	Број завршених жалби
Канцеларија Бања Лука	8	6
Канцеларија Сарајево	135	61
Канцеларија Мостар	3	2
Канцеларија Брчко	1	-
Укупно:	147	69

Табела 7. Приказ запримљених и урађених жалби у Одјелу за праћење права лица са инвалидитетом, према канцеларијама

Од 234 жалбе које су биле у раду, у 2010. години завршено је укупно **69 жалби**, при чему је највећи број архивиран Специјалним извјештајем са препорукама (24) и све су регистроване у Канцеларији Сарајево. Омбудсмен БиХ је за 11 жалби утврдио да су неосноване, у једној жалби да није надлежан за поступање, док је у 10 жалби остварена заштита права интервенцијом омбудсмена. Незаинтересованост странке је била разлог доношења одлуке о затварању предмета у 17 случајева.

Канцеларије Омбудсмена БиХ	Неоснованост	Ненадлежност	У току интервенције Омбудсмена БиХ	На други начин	Незаинтересованост странке	Специјалним извјештајем	Укупно
Канцеларија Бања Лука			2	1	3		6
Канцеларија Сарајево	11	1	6	5	14	24	61
Канцеларија Мостар			2				2
Укупно:	11	1	10	6	17	24	69

Табела 8. Приказ поступања омбудсмена по жалбама у Одјелу за праћење права лица са инвалидитетом према канцеларијама и начину окончања предмета

Питање права лица са инвалидитетом представља спектар права која укључују грађанска, политичка, економска, социјална, културна и често захтијевају од Омбудсмена БиХ мултидисциплинарни приступ. Ипак, постоје одређене специфичности које захтијевају да буду посебно наглашени с циљем унапређења положаја лица са инвалидитетом, а што се посебно односи на осигурање принципа недискриминације као апсолутног права.

6.2. Дискриминација лица са инвалидитетом

Упркос међународним документима, уставима у БиХ и донесеном Закону о забрани дискриминације⁵⁸, **лица са инвалидитетом у БиХ су вишеструко дискриминисана.**

Постојећим законима се на различит начин регулишу права војних инвалида, цивилних жртава рата и мирнодопских инвалида, различити су и поступци и услови за стицање статуса инвалида и различита су буџетска средства за остваривање права по основу инвалидности, при чему су висине накнада и издвајања за војне инвалиде знатно већа у односу на цивилне инвалиде.

Примјетна је дискриминација лица са инвалидитетом **према мјесту боравишта, односно пребивалишта**, а то посебно долази до изражаја с обзиром на то да су права лица са инвалидитетом утврђена од надлежних органа једног ентитета непреносива на територију другог ентитета, а у случају промјене пребивалишта лица са инвалидитетом.

Посебна забринутост у погледу остваривања права цивилних жртава је у **немогућности остваривања права због постојања законских препрека.** Тако је у Републици Српској на снази **Закон о заштити цивилних жртава рата**⁵⁹, који је донесен 1993. године и који утврђује да се статус цивилне жртве рата може остварити само ако се лице пријави у року од пет година од дана почетка примјене закона, односно од дана када је лице задобило оштећење организма или је убијено, погинуло, умрло или нестало. Како су ови рокови прошли, а због низа објективних фактора лица се нису могла у законом утврђеним роковима обратити надлежним органима за остваривање права, на шта су указали и комитети УН-а, 2007. године донесен је Закон о измјенама и допунама Закона о заштити цивилних жртава рата или којим је утврђен **накнадни рок од шест мјесеци** у којем су грађани могли поднијети захтјев за утврђивање статуса цивилне жртве рата. Међутим, овај накнадни рок није био довољан да сва лица која полажу права поднесу захтјеве јер је велики број лица расељен, а информације о измјенама закона и роковима нису на адекватан начин презентоване и учињене доступним јавности.

У Федерацији БиХ примјетан је **несразмјер у издвајањима за лица са инвалидитетом** у зависности од кантона у којем она живе, с обзиром да се ова права остварују на кантоналном нивоу.

Дискриминација се у Федерацији БиХ огледа и с обзиром на проценат оштећења, тако да само лица са оштећењем од 100% и 90% могу остварити права прописана **Законом о основама социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и**

⁵⁸ „Службени гласник Босне и Херцеговине“, број 59/05

⁵⁹ „Службени гласник Републике Српске“, бр. 25/93, 32/94, 37/07 и 60/07

заштите породице са дјецом у ФБиХ⁶⁰, док су лица са инвалидитетом са оштећењем мањим од 90% та права изгубиле. И даље се не поштују препоруке комитета УН-а, посебно Комитета против тортуре, којима се властима БиХ препоручује да се права лица са инвалидитетом утврђују на основу потреба, а не на основу припадања одређеним категоријама и групама.

6.3. Исплата накнада по основу инвалидитета

Будући да се највећи број жалби у овом одјелу односи на неисплаћивање доспјелих потраживања корисника права у Федерацији БиХ у дужем временском периоду, омбудсмени БиХ примјећују да реализовање наплате дугованих износа судским путем остаје безуспјешно. Разлог томе је **различито тумачење закона и приступ судова овом правном питању**, који сматрају да рјешења центара за социјални рад нису извршне исправе у смислу члана 23. тачка 2. Закона о извршном поступку на основу којег се може тражити извршење. Мишљења судова су да оштећеник у парничном поступку може тражити да се утврди обавеза исплате на основу признатог права, па би таква правоснажна пресуда представљала извршни наслов. Дакле, странке се упућују да покрећу судске поступке за остваривање права које је већ законом признато, а чија примјена очигледно није ефикасна.

Истовремено, различите формулације у Закону о правима бораца и чланова њихових породица у ФБиХ⁶¹ и Закона о основама социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и заштите породице са дјецом у Федерацији БиХ⁶² а које се односе на исплату инвалиднина указују на даље различито третирање војних инвалида и лица са инвалидитетом. Тако је у члану 3. Закона о правима бораца и чланова њихових породица у ФБиХ прописано да рјешења о правима на накнаде из овог закона по службеној дужности извршава надлежни првостепени орган. Оваква законска одредба није утврђена у Закону о основама социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и заштите породице са дјецом у ФБиХ, због чега су лица са инвалидитетом ускраћена у уживању својих признатих права по више година.

Овакви пропусти показују да не постоји ефикасан механизам како би се корисницима права осигурала исплата доспјелих а неизмирених потраживања из основа личне инвалиднине и права на туђу његу и помоћ, а средства за то треба да обезбиједи Влада ФБиХ у буџету за сваку календарску годину.

⁶⁰ „Службене новине Федерације БиХ“, бр. 36/99, 54/04, 39/06 и 14/09.

⁶¹ „Службене новине Федерације БиХ“, бр. 33/04 и 56/05

⁶² „Службене новине Федерације БиХ“, бр. 36/99, 54/04, 39/06 и 14/09

6.4. Оцјењивање степена оштећења организма

Велики број жалби запримљених у Омбудсмену БиХ односи се на дужину **чекања да** Институт за медицинско вјештачење (у даљем тексту: Институт) **спроведе вјештачење здравственог стања** или да се оконча поступак по жалби изјављеној на рјешење Института о оцјени инвалидности.⁶³ Поступак ревизије траје неоправдано дуго, без обавјештавања корисника и јавности о томе када ће се бити окончан. Овакво поступање се сматра недопустивим, с обзиром да је Институт **установа од јавног значаја**, што га обавезује да предузима мјере за информисање грађана о свим релевантним чињеницама које се односе на његов рад, а посебно на начин рјешавања појединачних предмета.

Посебно забрињава чињеница да у поступку ревизије здравствених стања корисника Институт доноси налазе и мишљења на основу којих се раније утврђени проценат инвалидности од 100% смањује на мање од 90%, а што за посљедицу има **губитак раније стечених права**. Како ревизију спроводи исти орган који је вршио и претходну оцјену, а то је Институт, забрињавајуће је да Институт без образложења разлога и егзактних података смањује степен инвалидности. Овакво поступање оставља простор за сумње у компетентност лица која врше оцјену здравственог стања, питање постојања притисака власти усмјерених на смањење броја корисника, односно смањења трошкова у буџету за ову намјену, што из перспективе заштите људских права указује на **недостатак и неспремност државе да обезбиједи заштиту грађанима** у складу са међународним документима које је ратификовала и на чију се примјену обавезала.

Због свега наведеног, став омбудсмена БиХ је да **сви нивои власти у БиХ**, а с обзиром на своје уставне надлежности, **треба да предузму мјере с циљем осигурања уживања права свих лица са инвалидитетом** на својој територији на основу једнаких могућности и без дискриминације, а што се према међународним стандардима за људска права сматра апсолутним правом. Ове мјере треба да отклоне све проблеме у уживању права лица са инвалидитетом, а који су посљедице мјеста пребивалишта односно боравишта као основе за стицање инвалидности, те треба да успоставе јединствен приступ егзистенцијалним питањима лица са инвалидитетом. Како би се обезбиједила приступачност лицима са инвалидитетом јавним објектима, омбудсмени посебно желе да укажу на нужност да се у области просторног планирања и урбанизма предузму мјере за превенирање градње објеката који имају физичке баријере за лица са инвалидитетом.

⁶³ Ж-СА-02-464/10, Ж-СА-02-54/10, Ж-СА-02-533/10, Ж-СА-02-519/10, Ж-СА-02-717/10, Ж-СА-02-924/10, Ж-СА-02-533/10

ПОГЛАВЉЕ VII

ПРАВА НАЦИОНАЛНИХ, ВЈЕРСКИХ И ДРУГИХ МАЊИНА

ПОГЛАВЉЕ VII – ПРАВА НАЦИОНАЛНИХ, ВЈЕРСКИХ И ДРУГИХ МАЊИНА

7.1. Увод

У 2010. години у Одјелу за праћење права националних, вјерских и других мањина за Примљено је укупно **осам жалби**, од чега три у Канцеларији Сарајево и пет у Канцеларији Бања Лука. Како је у току 2010. године у Омбудсмену БиХ регистрован велик прилив жалби из надлежности других одјела, с циљем економичнијег и рационалнијег коришћења људских потенцијала, одлучено је да по овим жалбама поступају правници из Одјела за праћење права националних, вјерских и других мањина.

Релативно мали број за Примљених жалби у Одјелу за праћење права националних, вјерских и других мањина у поређењу с другим одјелима, посљедица је низа фактора међу којима је свакако значајно истаћи сљедеће:

- **Припадници мањина још увијек нису упознати са постојањем одјела** у овој институцији који има искључиву надлежност да штити и унапређује међународним стандардима и релевантним законодавством гарантована права;
- Значајан број **обраћања која су се односила на кршење права припадника мањина регистрован је у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације**, јер честе повреде права у себи садрже и дискриминаторна понашања. Тако су у овом одјелу регистроване жалбе које се односе на немогућност избора за чланове Предсједништва БиХ и Дома народа Парламентарне скупштине БиХ,⁶⁴ као и на неравномјерну заступљеност припадника мањина и осталих у јавним службама, а у складу са задњим пописом;
- Жалбе које су припадници мањина упућивали Омбудсмену БиХ у 2010. години односиле су се на заштиту њихових **права у области социјалног осигурања, здравствене заштите**, док у њима није наведена повреда права по основу припадности мањинама, због чега су ове жалбе регистроване у Одјелу за заштиту економских, социјалних и културних права.

У свом годишњем извјештају за 2010. **омбудсмени указују на нужност осигурања извршења пресуде Европског суда за људска права** донесене у предмету Сејдић и Финци против БиХ јер њено неизвршење и даље има за посљедицу кршење права мањина и осталих, али отвара и питање непостојања ефикасних механизма за осигурање владавине права у БиХ, а што је један од основних принципа сваког демократског друштва.

⁶⁴ Жалба број: Ж-СА-06-1610/10

Иако се релативно мали број жалби односи на права припадника националних мањина, Одјел је током рада на терену открио чињенице које имају утицај на ефикасно остваривање права мањина. Истиче се проблем представљања мањина, због структуре њихових удруживања, при чему је потребно организовати удруживања која ће олакшати комуникацију, лакше износити проблем с којим се суочавају, и што ће олакшати њихово рјешавање. Питање самоорганизовања мањина и питања организовања тијела која се баве питањима заштите права мањина указују на потребу унапређења ових процеса.⁶⁵

Други проблем, који је много комплекснији, јесте **немогућност коришћења права која им припадају због неинформисаности о правима** или немогућности да испуне услове потребне за остваривање тих права. То се првенствено односи на Роме, као припаднике најбројније националне мањине у БиХ. Припадници ове мањине и даље имају проблема у добијању идентификационих докумената, што им отежава приступ остваривању других права, укључујући право на пријаву пребивалишта, право на здравствену и социјалну заштиту, те образовање.

У раду по жалбама представника мањина указано је и на **проблем коришћења права Рома утврђених у Програму за њихово стамбено збрињавање.**⁶⁶ У Босни и Херцеговини, ентитети и општине су у 2010. години изградили или реконструисали 210 стамбених јединица за Роме, а исти број је предвиђен и у 2011. години. У пракси, Роми врло често нису у могућности да на вријеме скупе потребну документацију за подношење захтјева за стамбено збрињавање, што им у значајној мјери ограничава приступ овом праву и отвара питање потребе да надлежни органи потребну документацију прибаве по службеној дужности.

Овај проблем треба сагледати и у контексту **неадекватно уређеног питања пружања бесплатне правне помоћи у БиХ** која, према информацијама којим располажу омбудсмени, није осигурана на једнаким принципима и критеријумима, а странке често морају доказати да су социјално угрожене како би им био осигуран овај вид помоћи и приложити низ докумената за чије прибављање морају платити различите таксе, а за шта немају финансијска средства.

У септембру 2010. године ратификована је Европска повеља о регионалним или мањинским језицима, а настављене су и друге активности за побољшање услова у којима живе припадници мањина, првенствено Роми, односно побољшано је спровођење акционих планова за Роме који се тичу здравства, запошљавања и становања.

Као један од већих проблема с којима се суочавају Роми свакако треба истаћи и даље постојање одређених стереотипа о Ромима, извјештавање у негативном контексту и слично.

Омбудсмен БиХ је након пријема жалбе Удружења Турака у 2010. години спровела истрагу о томе који кантони у ФБиХ су уредили питање права припадника мањина, а у

⁶⁵ Жалба број: Ж-СА-06-3/10

⁶⁶ Жалба број: Ж-СА-03-1310/10,

складу са чланом 23. Закона о заштити права припадника националних мањина у ФБиХ.⁶⁷ Овом истрагом утврђено је да је ово питање уређено искључиво у Тузланском и Сарајевском кантону, док су активности изостале у осталим кантонима, што се може правдати чињеницом да је на подручју тих кантона регистрован мали број удружења која окупљају припаднике мањина, те се може претпоставити да им питање права мањина није приоритет.

На локалном нивоу примијећено је да бројне општине у БиХ помажу удружења националних мањина при организовању културних манифестација и за ове намјене се издвајају редовно средства из буџета, што се може сматрати одређеним напретком усмјереним ка унапређењу положаја националних мањина.

Неспровођење пописа на територији БиХ утиче и на ниво заштите и права који остварују мањине, а према подацима којима располажу удружења може се истаћи да су од 17 националних мањина наведених у Закону о заштити права лица која припадају националним мањинама најбројније мањине Роми, који су уједно у најлошијем положају, почевши од здравства, образовања, стамбеног збрињавања и слично.

Највише пажње и даље привлачи дискриминација која се врши над припадницима мањина у вези с питањем могућности избора за одређене политичке функције, а што је утврдио и Европски суд за људска права.

⁶⁷ "Службене новине Федерације БиХ", број:70/08

ПОГЛАВЉЕ VIII

ПРАВА ЗАТВОРЕНИКА/ПРИТВОРЕНИКА

ПОГЛАВЉЕ VIII – ПРАВА ЗАТВОРЕНИКА/ПРИТВОРЕНИКА

8.1. Увод

У Одјелу за праћење права притвореника/затвореника Омбудсмена БиХ (у даљем тексту: Одјел) у 2010. години укупно је запримљена **101 жалба** која се односи на права затвореника и притвореника, од чега у Канцеларији Сарајево 82, у Канцеларији Бања Лука 15 и Канцеларији Брчко четири жалбе. Из претходних година Одјел је пренио 72 предмета, тако да је у раду било укупно 170 жалби. Основни разлози обраћања притвореника/затвореника Омбудсмену БиХ су: право на здравствену заштиту, ванзаводске погодности, условни отпуст и право на посјету.

У извјештајном периоду ријешено је **110 жалби**, од чега из 2010. године **52 жалбе**, док је из претходних година ријешено **58 жалби**. Начин рјешавања жалби осуђених лица неопходно је посматрати у свјетлу специфичности разлога због којих се жалиоци обраћају овој институцији. Условни отпуст или коришћење ванзаводских погодности најчешћи су разлог подношења жалби, што указује да постоје одређени проблеми у вези са критеријумима и методологијом која се користи при коришћењу ових права, а што ће бити детаљније објашњено у извјештају. У процесу истраге која укључује комуникацију са различитим субјектима, посебно када је у питању коришћење ванзаводских погодности, одговори субјеката имају пресудан утицај и на само остваривање права.⁶⁸

Начин рјешавања предмета	2006.	2008.	2009.	2010.	Укупно
Након тражења изјашњења и најаве истраживања			6	2	8
Донесена препорука			1	3	4
Донесен специјални извјештај					
Незаинтересованост странке за даље вођење поступка		1	12	11	24
Уступљен другој институцији/канцеларији			1	3	4
Други начин	2		33	26	61
Неоснованост/неприхватљивост жалбе			2	7	9
Укупно	2	1	55	52	110

Табела 9. Приказ поступања омбудсмена по жалбама у Одјелу за праћење права притвореника/затвореника према годинама и начину окончања предмета

⁶⁸ Ово одговори обухватају, прије свега, став околине.

8.2. Стање у затворима

Омбудсмени БиХ су у септембру 2009. године објавили Специјални извјештај о стању људских права у установама за извршење кривичних санкција у БиХ (у даљем тексту: Специјални извјештај), са препорукама чија реализација треба да допринесе унапређењу стања у овим установама. У овом дијелу Годишњег извјештаја за 2010. омбудсмени БиХ дају оцјену напретка оствареног након обављених посјета установама за извршење кривичних санкција у 2010. години, а које су биле фокусиране на утврђивање реализације препорука омбудсмена донесених у 2009. години. Ова оцјена је заснована на жалбама и притужбама за примљеним у Одјелу за заштиту права притворених и затворених лица, али и кроз мониторинг и анализу стања на терену. Омбудсмени БиХ у овом извјештају дају приказ стања, преглед података о поштовању људских права притворених и затворених лица, те оцјену и приједлог мјера за даље побољшању постојећег стања у овој области.

Извјештај о стању у установама за извршење кривичних санкција за 2010. годину конципиран је тако да садржи информације о посјетама обављеним свим казнено-поправним установама за извршење кривичних санкција у БиХ. На опсервације Омбудсмена БиХ достављене након посјета управама казнено-поправних установа није било значајнијих примједба, што указује на њихову објективност и непристрасност. Транспарентност и јавна контрола управе саставни су дио било којег система заснованог на принципима демократије и владавине права, а што је посебно важно када се говори о контроли овлашћења која држава користи приликом лишавања лица слободе.

Посјете омбудсмена установама за извршење кривичних санкција имају неколико значајних аспеката, од којих су најзначајнији:

Превентивна функција: чињеница да неко споља редовно улази у затворску установу сама по себи доприноси заштити оних лица која су ту смјештена. То значи да је спољна контрола прихваћена од руководства установе који препознаје корисност овог механизма заштите;

Директна заштита: посјете на лицу мјеста пружају могућност брзог реаговања на проблем који погађају притворена и затворена лица, а које они који су за то задужени не рјешавају;

Документација: у току обиласка могуће је испитати материјалне услове у притвору и/или затвору и оцијенити њихову адекватност. Прикупљене информације сачињавају основу за формирање става који ће потом бити документован и коришћен као основа за предлагање казнено-поправних мјера;

Подршка притвореним или осуђеним лицима: директан контакт са лицима лишеним слободе сам по себи представља облик моралне подршке. Обиласци установа такође могу послужити да би се уочиле и покриле материјалне потребе које надлежни органи нису задовољили или да би се на индивидуалној основи обезбиједила правна помоћ;

Основа за дијалог са руководством установе: посјете омогућавају успостављање директног дијалога са руководством и запосленима у установи. Ако је дијалог заснован на обостраном поштовању, он води ка развоју конструктивних односа и том приликом се могу чути и ставови надлежних лица о њиховим условима рада и проблемима које су они уочили.

8.2.1. Запажања и забринутости омбудсмена

а) Позитивна запажања

Уважавајући више пута понављану чињеницу да је претрпаност главни узрочник ограничавања или кршења права лица лишених слободе, омбудсмени посебно похвалним оцјењују изградњу нових објеката, и то у Федерацији БиХ: у **КПЗ Тузла на Козловцу**, павиљона специјалног надзора у КПЗ Зеница, изградњу и опремање одјељења у Устиколини и Орашју, планове за изградњу нових објеката у КПЗ Мостар на локацији некадашње касарне Хелиодром.

У **Одјељењу Орашје** било је планирано да се до краја 2010. године стави у функцију нови објекат у који ће се измјестити библиотека, сала за обуку и читаоница, кухиња и дневни боравак, што би омогућило проширење капацитета установе за додатна 34 мјеста. Нажалост, овај процес је пролонгиран за почетак 2011. године.

Ангажовањем одређених новчаних средстава Федерације БиХ учињен је значајан напредак у Форензичко-психијатријском одјелу при **КПЗ Зеница**. Овај одјел је измјештен из затвореног круга Завода у спољашњи павиљон, и то у одвојену зграду која је потпуно адаптирана и опремљена у складу са потребним стандардима за осигурање бољих услова смјештаја лица која су починила кривично дјело у стању менталне неурачунљивости. Ово ново одјељење има шест спаваоница, трпезарију, амбуланту, санитарни чвор и једну двокреветну собу за изолацију, те велико двориште за шетњу и физкултуру пацијената. Објекат пружа смјештај мањим групама, што представља кључни моменат у очувању пацијентовог дигнитета, као и његову психолошку и социјалну рехабилитацију. Међутим, омбудсмени поново указују да актуелни објекат представља само привремено рјешење и да је неопходно приступити коначном рјешавању овог проблема у Федерацији БиХ.

У Републици Српској такође је присутно значајно издвајање средстава за побољшање услова у установама за извршење кривичних санкција на начин да се граде нови објекти, те адаптација, санација и реконструкција постојећих. Тако је у **КПЗ Бијељина** на простору бивше касарне у Патковачи-Голо брдо урађен оградни бетонски зид и ново одјељење притворске јединице капацитета 60 мјеста са могућношћу проширења. Планирано је да се овај објекат стави у функцију крајем 2010. или почетком 2011. године. На овом простору у плану је и изградња осуђеничког дијела капацитета 150 мјеста.

У **КПЗ Добој** дограђени објекат је у функцији од августа 2010. године, чиме су значајно проширени капацитета, и то са 120 лежајева на 188 од чега је 66 притворских мјеста,

затим један стационар са четири лежаја, пријемна соба са 10 лежајева, као и дневни боравак. У **КПЗ Фоча** стављен је у функцију нови објект специјалног надзора капацитета 50 мјеста.

Када је у питању подношење притужби и жалби, било осуђеника било запослених, истичемо примјер **КПЗ Мостар**, гдје је управа установе поставила кутије за ову намјену. Тако је откривен случај шефа Пријемно-отпусног одјељена који је примао мито од затвореника. Позитивним је оцијењена и иницијатива за изналагање нових могућности за радни ангажман осуђених лица у КПЗ Мостар изградњом травнатих терена за ногомет који ће се изнајмљивати и на тај начин омогућити једном броју осуђеника радну терапију.

Омбудсмени посебно желе да укажу на **професионалну сарадњу руководства установа за извршење кривичних санкција са овом институцијом**, што се посебно односи на пружање тражених информација, омогућавање посјета омбудсмена свим дијеловима установа, увид у документацију као и контакт са лицима с којим су жељели разговарати. С циљем провјере ефикасности функционисања система извршења кривичних санкција у БиХ, омбудсмени ће у наредном периоду настојати извршити већи број ненајављених посјета установама за извршење кривичних санкција.

Омбудсмени посебно похвалним оцјењују завршетак пројекта “Ефикасно управљање затворима у БиХ”, који је спроведен уз учешће експерата Савјета Европе, те стручњака и професионалаца из затворских система из цијеле БиХ. Овај пројекат укључивао је и обуку 460 службеника из установа за извршење кривичних санкција. Свакако да ће резултати тог рада помоћи да се у БиХ успоставе модерни европски стандарди у управљању затворским системима, односно основе за амбициознија очекивања и добре резултате у овој области.

б) Генералне забринутости

Омбудсмени и даље препознају проблем **неуједначености законодавства у кривично-правној области**, због којег су лица лишени слободе ускраћена у праву да издржавају казну затвора под једнаким условима.⁶⁹ Истовремено, омбудсмени примјећују честе измјене законских прописа у овој области без доношења пречишћеног

⁶⁹ Кривични закон Босне и Херцеговине, „Службени гласник БиХ“, бр. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 08/10. Кривични закон Федерације БиХ, „Службене новине Федерације БиХ“, бр. 36/03, 37/03, 21/04, Кривични закон Републике Српске, „Службени гласник РС“, број: 49/03, Кривични закон Брчко Дистрикта, „Службени гласник Брчко Дистрикта“, бр. 10/03, 45/04, 06/05.

Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине, „Службене гласник БиХ“, бр. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 12/09, 16/09, Закон о кривичном поступку Федерације БиХ, „Службене новине Федерације БиХ“, бр. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 64/07, Закон о кривичном поступку Републике Српске, „Службени гласник РС“, бр. 50/03, 111/04, 115/04, 29/07, Закон о кривичном поступку Брчко Дистрикта, „Службени гласник Брчко Дистрикта“, бр. 10/03, 48/04, 06/05, 12/07, 14/07, 21/07.

Закон Босне и Херцеговине о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера, „Службени гласник БиХ“, бр. 13/05, 53/07, 97/07, 37/09, Закон о извршењу кривичних санкција у Федерацији БиХ, „Службени гласник“, бр. 44/98, 47/99 и 12/09, Закон о извршењу кривичних и прекршајних санкција Републике Српске, „Службени гласник РС“, бр. 64/01, 24/04, 68/07, Закон о извршењу кривичних и прекршајних санкција Брчко Дистрикта БиХ, „Службени гласник Брчко Дистрикта“, бр. 08/00, 01/01, 19/07, 36/07.

текста, што отежава примјену закона, као и да се не предузимају довољно ефикасне мјере за доношење проведбених подзаконских аката.

1. Смјештај притвореника/затвореника

Непостојање установе за извршење кривичних санкција на нивоу БиХ, као и непостојање установе за смјештај лица која су кривично дјело починила у стању неурачунљивости у значајној мјери умањују ефикасност судског система, посебно у сегменту извршења кривичних санкција. Истовремено подижу питање одговорности власти у БиХ за осигурање примјене члана 6. Европске конвенције о основним људским правима и слободама.

Од смјештајних капацитета, држава БиХ располаже само Притворском јединицом Суда БиХ, а што је недовољно с обзиром на ограниченост капацитета само на 21 притворско мјесто, а тренутно има 78 осумњичених или оптужених лица којима је Суд БиХ изрекао мјеру притвора. Министарство правде БиХ најављује да би требало ускоро да почне изградња државног затвора, односно завода за извршење кривичних санкција притвора и других мјера.

У државном затвору капацитета око 300 мјеста, чија је изградња планирана, требало би да буду смјештени притвореници и осуђеници по одлукама Суда БиХ. Из Суда БиХ упозоравају да непостојање овакве установе представља велики проблем и са аспекта безбједности и економичности, те се истиче да би се изградњом државног затвора растеретили постојећи затвори и побољшали услови у свим установама за извршење кривичних санкција.

Према подацима Министарства правде БиХ, у притворској јединици Суда БиХ тренутно је смјештено 20 притвореника, док подаци Министарства правде ФБиХ указују да је у шест казнено-поправних установа у ФБиХ, укључујући и три одјељења, смјештено 1671 осуђено и притворено лице. Министарство правде Републике Српске биљежи да је у шест казнено-поправних установа смјештено укупно 1058 лица, од чега је 861 осуђено лице и 197 притворених лица. Брчко Дистрикт БиХ нема установу за извршење кривичних санкција, те се осуђена лица са територије Брчко Дистрикта, на основу меморандума о разумијевању, упућују на издржавање казне у установе у РС или ФБиХ.

Број установа		Број смјештених лица	Затвореници	Притвореници
ФБиХ	6 КПЗ	1671	-	-
	3 одјељења			
РС	6 КПЗ	1058	861	197

Табела 10. Приказ смјештајних капацитета у казнено-поправним установама у БиХ

Током посјета установама за извршење кривичних санкција обављених 2010. години утврђено је да је у Федерацији БиХ претрпаност и даље највећи проблем

затворског система и генератор већине ограничења или кршења права лица лишених слободе. Генерално, у свим установама за извршење кривичних санкција присутан је **недостатак адекватног третмана осуђених лица који припадају некој од осјетљивих категорија**, као што су малољетници, овисници о дрогама, лица са инвалидитетом, хронични болесници, жене. Једнако као и у претходном изјештају, омбудсмени сматрају да је потребно поново нагласити да је претрпаност одавно престала да буде искључиви организациони проблем затворског система. Без сумње, ради се о проблему у који држава мора системски рјешавати, уз креирање дугорочног плана.

Омбудсмени БиХ поново указују да је у вези с питањем капацитета установа у Федерацији БиХ теже стање. Према подацима Федералног министарства правде, чак **932 осуђеника** чекају на извршење казне, јер у затворима нема мјеста. У Републици Српској ситуација је нешто боља, а у казнено-поправним заводима има **200 слободних мјеста**.

У овом извјештају, омбудсмени БиХ желе да укажу да искуства бројних земаља показују да изградња нових затвора и повећање капацитета не рјешава проблем претрпаности већ је неопходно поступати у складу са Препоруком Р (99) 22 Савјета Европе, према којој би одузимање слободе требало да буде посљедње средство и изнимка, те је неопходно афирмисати алтернативне казне, одређивати притвор што рјеђе и у што краћем трајању.

У неким казнено-поправним установама (нпр. КПЗ Бијељина, КПЗ Сарајево) утврђено је да **услови смјештаја не одговарају хигијенским и здравственим стандардима**. У осуђеничким собама храна се држи на поду, често заједно са обућом, што све заједно ствара утисак неуредности и запуштености. У собама нема довољно мјеста за столове и столице па се храна конзумира по креветима. Лоше хигијенске стандарде додатно отежава чињеница да су санитарни уређаји дотрајали и оштећени, а на поду се налазе дрвене греде које су натопљене водом, што све скупа ствара суморан дојам.

Озбиљан проблем и даље представља чињеница да **на истом мјесту казну затвора издржавају лица која су починила најтежа кривична дјела** (као што су тешки случајеви разбојништва, трговина дрогом или људима, ратни злочини, тешки облици убиства, отмице, уцјене или организовани криминал) **заједно са лицима која казну затвора служе због почињања лакших кривичних дјела**. Јасно је да је овакво стање у казнено-поправним установама на дуже вријеме неодрживо, посебно имајући у виду да нису исти начини за успјешну реинтеграцију у друштвену заједницу починилаца лакших и тежих кривичних дјела. Дакле, у систему извршења кривичних санкција нису предузете ефикасне мјере да се реализацију препоруке омбудсмена у вези са питањем смјештаја осуђеника који су починили различита кривична дјела те да се отклоне евидентне слабости.

2. Условни отпуст

Омбудсмени БиХ посветили су нарочиту пажњу анализи примјене института условног отпуста затвореника у ФБиХ јер им се обратила група осуђеника из КПЗ Мостар (114 осуђених лица) и из КПЗ Сарајево - Објекат Игман (50 осуђених лица) са жалбама на праксу примјене института условног отпуста који се, према жалбеним наводима, даје само у изузетним случајевима и то привилегованим лицима.

Омбудсмени подсјећају да је учесталија примјена условног отпуста један од приоритета идентификованих у Стратегији за реформу сектора правде у БиХ те, према ставу Савјета Европе и већине земаља Европске уније, представља један од најдјелотворнијих института за унапређење рехабилитације и ресоцијализације осуђених лица, за смањењу рецидивизма у друштву и за контролу затворске популације.

Један од кључних проблема који је идентификован у систему условног отпуста јесте **непостојање институционализованог система надзора**, а што захтијева одређене измјене у законодавству. Овим измјенама требало би осигурати да систем условног отпуста буде успостављен тако да представља једно од најдјелотворнијих и најконструктивнијих средстава за спречавање рецидивизма и унапређења рехабилитације и ресоцијализације које омогућавају затворенику реинтеграцију у заједницу уз помоћ надзора.

Законске измјене требало би да обухватају:

- Обавезу директора завода да, по службеној дужности, упути предлог за условни отпуст комисији за условни отпуст (у даљем тексту: комисија) за све затворенике који се могу узети у разматрање, односно који испуњавају законом предвиђене услове за условни отпуст и то у року од 30 дана прије датума истека 2/3 од изречене казне;
- Унапређење примјене критеријума предвидивости, благовремености, транспарентности и објективности, што захтијева стандардизовање формата и садржаја информација које заводи достављају комисији, редовне састанке комисије и представника казнено-поправних установа у вези са молбама, увођење праксе периодичног састајања са одабраним осуђеним лицима. Рад комисије требало би прецизније нормативно уредити пословником о раду, а предлогом закона о измјенама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција неопходно је прецизирати податке и чињенице на основу којих комисија треба да донесе одлуку о условном отпусту;
- Обезбјеђивање критеријума транспарентности на начин да рјешења комисије морају бити образложена, посебно у дијелу кључних чињеница на којима се заснива одлука о условном отпусту;
- Успостављање техничког секретаријата у сектору извршења кривичних санкција за подршку раду комисије који треба да: води евиденције и статистичке анализе, обавља периодичне евалуације примјене института условног отпуста, обезбјеђује доступност

тих података свим заинтересованим појединцима и институцијама, развија и реализује програме редовне едукације и усавршавања чланова комисије итд;

- Проширење унутрашње систематизације радних мјеста у ресорним министарствима како би се обезбиједило ефикасно функционисање секретаријата комисије.

Омбудсмени су обавијештени да се приликом пријема, као и приликом одлучивања о ванзаводским погодностима за свако осуђено лице врши процјена висине ризика за заједницу у случају бјекства осуђеног и степена вјероватноће да ће такво лице покушати побјећи само или помоћ извана. У установама за извршење кривичних санкција углавном се систематски и перманентно примјењује стандардизован образац за процјену ризика и потреба осуђених лица у сарадњи са сектором за послове обезбјеђења. У том смислу се свака два мјесеца (период рекласификације) класификацију осуђена лица према критеријуму владања и понашања осуђених лица у установи. Међутим, притужбе које омбудсмени прикупљају приликом посјета овим установама јасно указују да осуђеници сматрају да је у пракси евидентна произвољност и изостанак обезбјеђења принципа једнаког третмана тако да и даље инсистирају на рјешавању овог проблема.

3. Безбједност и одржавање реда у установама

У установама за извршење кривичних санкција **присутан је проблем насиља међу затвореницима**, што у значајној мјери отежава одржавање реда, посебно с обзиром на чињеницу да је у установама које су биле обухваћене посјетама у 2010. години утврђен проблем непостојања одговарајућег смјештаја за угрожене затворенике, као и за оне којима је потребан виши ниво безбједности. У КПЗ Зеница и КПЗ Фоча имају одјељења са појачаним мјерама безбједности, што се показало оправданим, а имајући у виду да осуђеници у својим жалбама често истичу да су разлози за одређивање и продужавање смјештаја на одјељењима појачаног надзора стереотипни и да се понављају без довољног процјењивања потребе у сваком појединачном случају. Током посјете КПЗ Фоча омбудсмени су обавили разговор са затвореницима који се у одјељењу појачаног надзора налазе више од 10 мјесеци, а немају никакав посебан третмански програм. Због сложености проблематике, а с циљем смањивања ризика од понављања насилничког понашања односно испуњавања сврхе извршавања казне затвора, омбудсмени сматрају да би са овом категоријом осуђених лица требало да ради мултидисциплинарни тим, састављен од социолога, педагога и психолога, уз јасно дефинисана правила поступања.

Омбудсмени су такође забринути због одређеног броја неочекиваних смрти у КПЗ Зеница, тачније два смртна случаја у два дана (8. и 9. марта 2010) и трећег смртног случаја који се десио у јулу 2010. године. Први случај је самоубиство А.С., који је пронађен мртав у тоалету у ноћи 8. марта 2010. године, док се дан касније десио други случај самубиства А.Ч., који се налазио на издржавању казне затвора у трајању од једне године. Трећи смртни случај десио се у јулу 2010. године, када је осуђеник С.Х. запалио мадрац у соби а затим подлегао од задобијених опекотина.

Омбудсмени су у сва три случаја затражили спровођење истрага о смрти ових лица, те да се резултати истрага доставе како би се искључиле тврдње чланова породице да су ови случајеви посљедица немара због одсуства надзора над овим лицима.

Забрињава и случај који се десио у КПЗ Тузла, Одјељење Орашје, гдје је 2010. године у кратком временском периоду од предозирања дрогом умро прво затворски чувар, а затим и осуђеник.

4. Особље у установама

Већина казнено-поправних установа учинила је значајне помаке у извршењу препоруке омбудсмена у вези са попуњавањем радних мјеста у оквиру постојеће систематизације, поготово у два круцијална сектора: сектору за послове обезбјеђења (затворске страже) и сектору за послове васпитања-третмана осуђених лица. Тако је у КПЗ Зеници примљено прво 30 а затим и 50 нових стражара и то још увијек није потребан број људи јер је Правилником о систематизацији предвиђено 300 мјеста, а сада су запослена 253 стражара, од којих 50 приправника. Тренутно стање у КПЗ Зеници је 3,1 осуђеник на једног стражара. Слично стање је и у осталим казнено-поправним установама.

Европски стандард за затворе затвореног типа подразумијева два осуђеника на једног стражара, док је за затворе полуотвореног типа стандард четири до седам осуђеника на једног стражара.

Примјера ради у КПЗ Мостар, у Сектору за послове обезбјеђења, примљено је 10 нових стражара (9 особа мушког пола и 1 особа женског пола), а у Сектору за послове третмана у радни однос је примљена социјална радница, стручни сарадник – психолог као и васпитач за образовне, културне и спортске активности. Иако су у реализацији ове препоруке учињени значајни помаци, омбудсмени и даље инсистирају на преиспитивању и попуњавању постојеће систематизације радних мјеста у установама, те њихово усклађивање са успостављеним стандардима.

Ово је посебно значајно с обзиром да су омбудсмени приликом посјета обављених током 2010. године евидентирали и појаву да у посјећеним казнено-поправним установама **у правилу нису попуњена сва систематизована радна мјеста**, а у неким установама је присутна и појава да се не попуњавају ни упражњења радна мјеста у случају када су извршиоци отишли у пензију.⁷⁰ Мишљење омбудсмена је да овакво поступање значајно утиче на остваривање права лица која се налазе на извршавању кривичних санкција у установама, а отвара и питање законитости с обзиром да су за ова радна мјеста обезбијеђена средства у буџету, а послове обављају лица ангажована по уговору о дјелу.

Када се говори о кадровској попуњености у Министарству правде БиХ, омбудсмени указују да је од посјете у 2009. години она побољшана јер су примљена два извршиоца, и

⁷⁰ Тако су у КПЗ Сарајево у пензију отишли љекар и правник, а за ова упражњена радна мјеста није расписан конкурс.

то: један инспектор за надзор над радом казнено-поправних установа и један стручни савјетник за обуку заводских службеника тако да Сектор за извршење кривичних санкција и рад казнене установе Министарства правде БиХ има осам извршилаца. У Федералном министарству правде такође су примљена два нова извршиоца, и то помоћник министра за извршење кривичних санкција и један стручни сарадник, те Сектор за извршење кривичних санкција има пет извршилаца. У Министрству правде Републике Српске запослен је стручни сарадник за нормативно-правне послове, тако да у Сектору за извршење кривичних санкција тренутно има седам извршилаца. Омбудсмени цијене да су пријемима нових запосленика свакако учињени кораци у правом смјеру и сматрају да тако треба наставити.

У већини казнено-поправних установа стручно особље похађа семинаре, курсеве, стручне обуке и радионице које организује установа иако не постоји план и организација системског континуираног програма у сврху стручног усавршавања у погледу питања људских права. У установама за извршење кривичних санкција такође није сачињен ни програм превенције синдрома „сагоријевања“ особља. По оцјени омбудсмена, стручно усавршавање запослених у казнено-поправним установама треба да слиједи проактивни приступ који чине конкурентни процес запошљавања за заводске службенике на основу строгих критеријума одабира, курс за све новозапослене, те редовно организовање специфичних курсева способности за стражаре у служби како би се унаприједиле њихове вјештине и знања и стекле нове способности. Дакле, неопходно је да се стручно усавршавање обавља континуирано и систематски, те да се предузму одговарајући кораци како би се обезбиједило строго поштовање поменутих правила у пракси.

5. Смјештај неурачунљивих извршилаца кривичних дјела

Посебан проблем уочен је при **смјештају лица који су починили кривично дјело у стању менталне неурачунљивости**. Омбудсмени су озбиљно забринути због продужетка неадекватне бриге о овој категорији лица. Димензију овог проблема могуће је сагледати у конкретном случају који је био регистрован у Омбудсмену БиХ, а који је разматрао питање присилног смјештаја Т.П., који је починио низ кривичних дјела, укључујући и вишеструко убиство у стању неурачунљивости и који је након истека притвора требало да буде премјештен на Психијатријску клинику у Тузли. Основ оваквог поступања је била Одлука Врховног суда Федерације БиХ којом се овом лицу одређује присилни смјештај у психијатријску здравствену установу у трајању од шест мјесеци.⁷¹

Представници Универзитетско-клиничког центра у Тузли изразили су забринутост одлуком да Т.П. буде смјештен на Неуропсихијатријску клинику у Тузли, уз образложење да Клиника није специјализована нити регистрована установа за смјештај лица која су

⁷¹ Одлука Врховног суда ФБиХ, број: број: 03 0 К 000619 09 Кжж од 29.03.2010.године којом се утврђује да је оптужени Т.П. починио шест противправних дјела – убиства из члана 166. став 2. тачка б), кривичног дјела – убиства у покушају из члана 166. став 2. тачка б), у вези са чланом 28. и кривичног дјела – оштећења туђе ствари из члана 293. став 1. Кривичног закона Федерације БиХ, у неурачунљивом стању.

починила кривично дјело у стању неурачунљивости, него да се ради о установи отвореног типа, у којој се пацијенти задржавају само кратко вријеме. Истовремено су указали на једну врло битну околност у вези са конкретним случајем, а то је да у Неуропсихијатријској клиници у Тузли, у оквиру запосленог особља, има и лица која припадају породицама оштећених противправним дјелом које је учинио Т.П. Ова чињеница указује на могућност да би се смјештајем Т.П. у ову установу отворило питање њихове као и безбједности болесника који су смјештени у болницу а који су из истог подручја као и Т.П.

Омбудсмени БиХ препознали су да је случај Т.П. високог ризика којем цијела друштвена заједница мора посветити посебну пажњу тако што мора успоставити адекватну психијатријску установу у коју би он могао бити смјештен. С обзиром на ову оцјену, омбудсмени су издали препоруку да Министарство правде БиХ, Федерално министарство правде и Федерално министарство здравства **без даљег одгађања предузму све потребне активности с циљем одређивања установе у коју ће Т.П. бити смјештен ради лијечења, а након правоснажности рјешења Врховног суда Федерације БиХ којим је одређен његов присилни смјештај у психијатријску здравствену установу.**

Након противљења запослених у УКЦ Тузла и јавности, Влада Федерације БиХ донијела је одлуку да се Т.П. до стављања у функцију Психијатријске болнице “Подроманија” Соколац смјести на Форензички одјел КПЗ Зеница, гдје ће му, уз остало, бити пружени и медицинска њега и стручна помоћ.

Омбудсмени БиХ оцјењују да је проблем смјештаја неурачунљивих особа у одговарајућу здравствену установу посљедица лоше координације надлежних министарстава која до данас нису обезбиједила услове смјештаја, лијечења, боравка и чувања лица којима је изречена мјера безбједности присилног смјештаја у здравственој установи.

Омбудсмени посебно желе да укажу на потребу коначног рјешавања смјештаја лица која су починила кривично дјело у стању менталне неурачунљивости на подручју ФБиХ, јер свако даље одлагање рјешавања овог проблема повећава број жалби које се упућују и Уставном суду БиХ и Суду за људска права у Стразбуру, и по чијим пресудама ФБиХ уредно плаћа значајна обештећења овим лицима због кршења њихових права. Несумњиво је да приоритет треба да буде улагање средстава у отклањање узрока који доводе до кршења људских права а не плаћање оштета као посљедице ових кршења.⁷²

⁷² Пресуда од 24. 11. 2009. године, Халиловић против БиХ, Апликација бр. 23968/05 према којој је тужена држава дужна да апликанту исплати износ од 22.500 евра (двадесетдвиехиљадепетстотина евра) на име нематеријалне штете, претворено у конвертибилне марке по курсу који важи на дан исплате, плус сви порези који могу бити одређени на тај износ.

6. Правна помоћ и заштита

Према жалбеним наводима и подацима сакупљеним током посјета, утврђено је да у појединим казнено-поправним установама⁷³ поступајући судија не обилази притворенике како би их упутио у њихова права, упркос законској обавези. Омбудсмени подсјећају на препоруке Европског одбора за спречавање мучења и нехуманог или понижавајућег поступања или кажњавања (СРТ) да надлежне судске власти треба чешће да обилазе и разговарају са осуђеницима, а не само да поступају када им се осуђеници изричито обрате.

У неким казнено-поправним установама⁷⁴ нема правника тако да осуђена лица у коришћење њихових права упућују васпитачи који немају потребна знања али улажу додатне напоре контактирајући надлежно министарство правде и тражећи упутства о томе како у конкретним случајевима помоћи осуђеном лицу у остваривању његових права.

Посебну забринутост изазивају усмене притужбе затвореника да су након подношења притужби омбудсменима изложени одређеној врсти шиканирања или вријеђања уз опаске да им у том случају „помогну омбудсмени ако могу“.

Изражава се забринутост не само зато што је Законом о извршењу кривичних санкција прописано да се казна затвора извршава на начин да се затворенику гарантује поштовање људског достојанства него се ради о уставном праву затвореника на подношење притужбе. У том смислу СРТ у својим препорукама наводи да се сваки облик пријетње или застрашивања затвореника ради подношења притужбе не може толерисати и подлијеже санкционисању.

7. Координација

Омбудсмени су у свом Специјалном извјештају о стању у установама за извршење кривичних санкција за 2009. годину указали на потребу успостављања координације на начин да се креира база података осуђених лица и капацитета у установама за извршење кривичних санкција, те формира тријажни центри на ентитетском нивоу кроз који би пролазила сва осуђена лица. Ово би унаприједило и учинило ефикаснијим систем за извршење кривичних санкција. Нажалост, до реализације ове препоруке омбудсмена није дошло, али све казнено-поправне установе сваког радног дана надлежном министарству правде путем *e-maila* подnose дневни извјештај са комплетним статистичким подацима о бројном стању притворених и осуђених лица.

⁷³ КПЗ Бијељина

⁷⁴ Један од примјера је Одјељење Орашје, КПЗ Сарајево.

8. Радна терапија

Омбудсмени су забринути због чињенице да су у готово свим установама за извршење кривичних санкција учињене само минималне промјене од претходне посјете у погледу изналажења могућности за радно ангажовање осуђених лица. Разлог за овакво стање је недостак адекватног и расположивог радног простора унутар установа. Што се тиче рада осуђених лица ван установа, тренутно их је ангажован веома мали број а њихово запошљавање спроведено је према законској регулативи, мада и даље постоји забринутост омбудсмена у вези са критеријумима према којим се одобрава овај вид радног ангажмана, посебно имајући у виду чињеницу да ова осуђена лица углавном раде у предузећима и фирмама у којима су радили прије упућивања на издржавање казне затвора.

9. Образовање

Када је у питању успостављање правила за образовање затвореника с циљем елиминисања неједнаког поступања на терену и препуштања да о овом праву одлучује искључиво управа установе, уочено је нису уложени довољни напори. Омбудсмени цијене да образовање затвореника треба да буде осигурано у сарадњи са ентитетским односно кантоналним министарствима образовања и науке, уз укључивање стручног кадра за спровођење различитих образовних програма за затворенике. Такође сматрају да васпитач за образовни, културни и спортски рад осуђених лица треба да успостављају адекватнији и сврсисходнији програм образовних и културних активности осуђених лица имајући у виду њихове образовне, културолошке, вјерске и друге специфичности и потребе.

10. Проблем овисности

Када је у питању израда процедура поступања са осуђеним лицима који су овисници о дрогама, укључујући и поступање у случајевима уношења, конзумирања и растурања дроге у установама, омбудсмени су уочили да већина установа није ништа урадила у вези с тим питањем. Изузетак је КПЗ Бијељина, гдје се током два мјесеца одвијао групни терапијски рад са осуђеним лицима о теми: "Рад на личној одговорности починилаца кривичног дјела недозвољене производње и промета опојних дрога уз схватање друштвене опасности почињеног кривичног дјела и рад на примарној и терцијарној превенцији наркоманије". Омбудсмени инсистирају на комплетирању стручног кадра у сектору за послове третмана (социјални радник, психолог и васпитач) који ће покренути адекватан програм и процедуру рада са овисницима о дрогама, али и поспијешити процедуру рјешавања могућих злоупотреба уношења, конзумирања и растурања наркотика у установе, кроз савјетодавне, превентивне, али и репресивне механизме.

11. Закључак

Посјете установама које су омбудсмени обавили у 2010. години јасно показују да велики дио препорука из Специјалног извјештаја није испоштован. Може се закључити да су управе казнено-поправних установа усвојиле само одређене ограничене мјере као одговор на дате препоруке.

8.2.2. Препоруке

Поред свеобухватне анализе стања у установама за извршење кривичних санкција, омбудсмени су дјеловањем у индивидуалним случајевима у 2010. години настојали отклонити узроке који доводе до кршења људских права, те су у овим случајевима доносили препоруке. Тако су у четири случаја издате препоруке надлежним органима и, због специфичности случајева и потребе предузимање даљих активности шире друштвене заједнице, омбудсмени указују на њих.

Препорука број: П-106/10

Поводом случаја странке Т.П., којој је изречена мјера присилног смјештаја у психијатријску здравствену установу, омбудсмени су по службеној дужности издали препоруку Министарству правде БиХ, Федералном министарству правде и Федералном министарству здравства да без даљег одгађања предузму све потребне активности с циљем одређивања установе у коју ће Т.П. бити смјештен ради лијечења. **Препорука је испоштована.**

Препорука број: П-142/10⁷⁵

У поступку по жалбама које су поднијеле затворенице које издржавају казну у КПЗ Тузла, омбудсмени су утврдили повреду права на очување тјелесног и душевног здравља подносиоца жалби и препоручили директору КПЗ Тузла да преиспита одлуке о боравку свих осуђеница у затвореном одјељењу, те да без даљег одгађања предузме све мјере за отклањање могућих негативних посљедица усљед боравка на овом одјелу. **Препорука је дјелимично прихваћена.**

- Наведена препорука указује да у ФБиХ још увијек није системски, на квалитетан начин и у складу са међународним стандардима уређено питање извршавања кривичних санкција над женама. Иако су уложена одређена средства у адаптацију Одјељења за извршење кривичних санкција над женама у КПЗ Тузла, посјетом овом одјељењу омбудсмени су утврдили да затворенице бораве у дневном боравку без природне свјетлости и да се заједно са мајкама које се налазе на издржавању казне налазе и двије бебе.⁷⁶ Упоредујући услове за смјештај особа

⁷⁵ Ова препорука се односи на предмете број: Ж-СА-07-280/10, Ж-СА- 07-219/10 и Ж-СА-318/10

⁷⁶ Образложење које је омбудсменима дато приликом посјете КПЗ Тузла је да је приликом пројектовања заборављено планирање прозорских отвора у дневном боравку а који је за ову намјену претворен од ходника који води у спаваонице.

мушког пола упућених на издржавање казне, може се закључити да се осуђенице налазе у лошијим условима и да чак због чињенице да су смјештене у затворени одјел, који постоји само у КПЗ Тузла, не могу чак бити ни премјештене. Надлежни органи у ФБиХ морају под хитно предузети мјере с циљем осигурања једнаког третмана свих осуђених лица без обзира на њихов пол.

- Право на радни ангажман осуђеницама је ограничено у значајној мјери и углавном укључује послове чишћења. Осуђенице нису плаћене за свој рад, што их ставља у положај социјалне угрожености, јер је неким од њих то једини извор прихода. Неке од њих немају новац за одржавање личне хигијене, што је посебно битно када се узме у обзир да се ради о особама женског пола.
- Ономогућен радни ангажман осуђеница такође за собом повлачи немогућност коришћења погодности поподневног одмора, што значи да затворенице вријеме од устајања у шест часова до “пребројавања” у 21 час морају да проводе у тзв. дневном боравку, сједећи на дрвеним клупама, наслоњене на трпезаријски сто или једна на другу.
- На тражење окупационе терапије: плетење, хеклање и томе слично, осуђеницама је Управа обећала да ће материјал за ове потребе бити купљен, али да им неће бити плаћено за рад. Међутим, оне сматрају да је то неправедно јер би оваквим својим радом допринијеле Заводу.
- Све осуђенице с којима је обављен разговор жалиле су се на право на шетњу. Наиме, оне наводе да имају право на шетњу три пута на дан, између 15 и 18 часова, али их шаљу у тзв. „велики круг“ гдје, како тврде, нема сунца ни у које доба дана, јер је овај простор заклоњен великом зградом, а није им дозвољено ни сједење у „шадравану“. Током шетње им је потпуно ономогућен сусрет са другим осуђеницама смјештеним у полутовореном одјељењу.
- Приликом посјете омбудсмена, све осуђенице су се жалиле на право коришћења телефона. Осуђеницама које се налазе у затвореном одјељењу било је омогућено коришћење телефона само навече после 19 часова, када се нису могле обратити омбудсменима, невладиним организацијама за заштиту људских права итд. Након интервенције омбудсмена, осуђеницама је омогућено право коришћења телефона и то у два термина на дан, не дуже од пет минута по особи. Осуђенице су се жалиле и да судски водници прислушкују њихове телефонске разговоре и потом те информације преносе.
- Једна од осуђеница се жалила да добија отворена писма, да се то деси „случајно“, те да предуго чека да стигну писма.

Све оне сматрају да су у дискриминирајућем положају у односу на осуђенице у другом одјељењу. Основи сумње на кршење људских права, по оцјени омбудсмена БиХ у конкретном случају, односе се на могућу повреду права на очување тјелесног и душевног здравља осуђеница.

Полазећи од изнесених оцјена, а с циљем отклањања уочених слабости и неправилности те спречавања даљег кршења појединачних права осуђеница, омбудсмени су издали препоруку директору установе да преиспита одлуке о боравку свих осуђеница у затвореном одјељењу те да без даљег одгађања предузме све мјере за отклањање могућих негативних посљедица усљед боравка на овом одјељењу. Током посјете овој установи у октобру 2010. године, омбудсмени су информисани од управе установе и од осуђеница да су услови живота у овом одјељењу донекле побољшани, али да остаје неријешен проблем недостатка дневног свјетла и мало окупационе терапије.

ПОГЛАВЉЕ IX

ПРАВА ДЈЕЦЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

ПОГЛАВЉЕ IX – ПРАВА ДЈЕЦЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

9.1. Увод

Омбудсмени су у 2010. години посебну пажњу посветили питању права дјеце из разлога што постоји забринутост да се због одсуства статистичких података, анализа, процедура, стандарда и норматива заснованих на професионалним принципима не може створити слика стварног стања дјечјих права у БиХ, а присутна је и појава искључености дјеце и њихових родитеља или законских старатеља из процеса одлучивања о правима дјеце, чак и у случајевима када закон то прописује као обавезу.

Током 2010. године усвојен је одређен број закона и других правних аката усмјерених на заштиту дјеце, како на државном тако и на ентитетском нивоу.⁷⁷ Међутим, омбудсмени примјећују да је процес усвајања нових законских рјешења или измјена постојећих у интересу дјеце веома спор, оптерећен дугом процедуром усвајања и често се одвија без спровођења консултација.

9.2. Поступање по жалбама

У Одјелу за праћење права дјеце током 2010. године запримљене су **94** жалбе и ове жалбе су се у највећем броју односиле на немогућност контаката дјетета са једним од родитеља или другим члановима уже породице, немогућност издавања путних исправа за дјецу⁷⁸, неизвршење процеса уписа дјеце у матичне књиге рођених, неосигурање ефикасне заштите дјеце од насиља у породици и вршњачкој групи, неизвршење уплате алиментације и сл. Дакле, у жалбама изјављеним Одјелу, као одговорни органи, органи који крше и угрожавају права дјеце, најчешће су означени центри за социјални рад, судови, школе, рјеђе просвјетне/образовне инспекције и надлежна ресорна министарства у области социјалне и дјечје заштите, као и у области образовања.

Поступање Одјела по појединачним жалбама родитеља дјеце или других лица која заступају интересе дјеце представља један од најважнијих видова дјеловања у остваривању заштите дјечјих права. Радом на појединачним жалбама или у поступцима истраживања по службеној дужности, омбудсмени настоје да укажу на значај што досљедније примјене Конвенције о правима дјетета у свакодневном раду и одлучивању и усклађивања домаћег законодавства са Конвенцијом. У препорукама и осталим одлукама указује се одговорним институцијама и службама на факторе који онемогућавају адекватан законски третман према дјецци у БиХ и предлажу одговарајуће мјере за ефикасну правну интервенцију усмјерену на заштиту права дјеце.

⁷⁷ Одлука о ограничавању стављања на тржиште играчака и производа за дјецу која садрже фталате („Службени гласник БиХ“, број: 4/10), Уредба о примјени васпитних препорука према малољетницима („Службени гласник РС“, број: 10/10), Правилник о извођењу екскурзија и излета („Службени гласник РС“, број: 19/10), Правилник о условима за почетак рада предшколске установе („Службени гласник РС“, број: 24/10) и сл.

⁷⁸ Ово је најчешће посљедица неразријешених конфликта родитеља и недавања сагласности једног од родитеља за издавање путне исправе дјетету.

Канцеларије	Запримљени предмети	Предмети у раду	Завршени предмети
Канцеларија Бања Лука	32	14	18
Канцеларија Брчко	3	2	1
Канцеларија Ливно	/	/	/
Канцеларија Мостар	6	4	2
Канцеларија Сарајево	53	35	18
УКУПНО	94	55	39

Табела 11. Приказ запримљених жалби у Одјелу за праћење права дјеце по канцеларијама

9.3. Карактеристични примјери заштите права дјеце

У овом дијелу Извјештаја, а с циљем добијања слике стања у области права дјеце презентовано је неколико појединачних случајева који су у вези са појединачним кршењем права дјеце и који представљају карактеристичне групације жалби регистрованих у Одјелу за праћење права дјеце.

9.3.1. Проблем издавања путне исправе

Омбудсмену БиХ жалбом се обратила странка због неспремности бившег супруга да да сагласност за прелазак границе за њихово заједничко малољетно дијете које је одлуком суда повјерено на бригу и старање мајци док се отац обавезао на допринос у издржавању дјетета. Истом пресудом утврђено је да је за одлазак малољетног дјетета у иностранство и прелазак државне границе неопходна сагласност оца. Подносиатељица жалбе је истакла да отац не жели дати сагласност за прелазак границе заједничког малољетног дјетета, иако са дјететом нема контакт, нити плаћа алиментацију. У складу са својим овлашћењима и надлежностима, омбудсмени су препоручили надлежном центру за социјални рад да одмах позове оца малољетног дјетета и провјери наводе жалитељке, те да предузме све мјере с циљем успостављања дијалога и нормализације односа између родитеља малољетног дјетета. У конкретном случају жалитељка се за заштиту својих права обратила надлежном суду којем је Омбудсмен БиХ упутио допис указујући на хитност приоритетног рјешавања овог предмета, а с обзиром да су права дјетета угрожена због неспремности родитеља дјетета на дијалог. Овај случај ријешен је на начин да је суд донио одлуку којом се омогућава путовање дјетету.

У другом случају регистрованом у Одјелу за праћење права дјеце, а у вези са питањем остваривања права на путну исправу дјетета, наводи жалбе указују на кршење права дјетета, јер надлежни орган за издавање путне исправе (Центар јавне безбједности и Министарство унутрашњих послова) захтијевају и сагласност оца, иако правоснажном пресудом о разводу брака издавање путне исправе није условљено саглашношћу оца. У конкретном случају, отац дјетета у поступцима код надлежних органа за издавање путне исправе не даје сагласност. Због тога, а све у складу са Упутством о начину утврђивања испуњавања услова за издавање путне исправе из члана 18. став 3. Закона о путним

исправама БиХ, надлежни захтијевају мишљење од надлежне службе социјалне заштите (центра за социјални рад). Према наводима надлежних представника центра за социјални рад, наведеним упутством само се додатно оптерећују родитељи малољетне дјеце, дјеца, али и органи старатељства.

9.3.2. Остваривање контакта дјеце са родитељима и сродницима

Омбудсмени су донијели препоруку којом указују надлежном суду и центру за социјални рад на нужност да одмах, по пријему препоруке, предузму све неопходне радње и мјере с циљем остваривања непосредних контаката подносилаца жалбе, баке и дједа са унуком. Наиме, подносиоци жалбе, као бака и дјед, не остварују контакт са унуком, иако су имали правоснажне судске пресуде и покренули су одговарајуће извршне поступке код надлежног суда. Омбудсмен БиХ је у овом предмету истраживања кршења права приступио искључиво са аспекта права дјетета, односно права малољетне дјевојчице. Дјевојчица је без родитељског старања, јер су јој родитељи погинули у саобраћајној несрећи, а друга бака и старатељ малољетне дјевојчице онемогућавају виђање са баком и дједом по мајци. Центар за социјални рад и општински суд преузели су низ мјера ради остваривања и одржавања личних односа баке и дједа са унуком, али до контакта није долазило. У поступку по препоруци омбудсмена, а након одржаног консултативног састанка између представника центра и суда, старатељу је указано на одредбе породичног закона и на могућност да, уколико угрожава интересе штићенице, орган старатељства може именовати другог старатеља. Институција омбудсмена је обавијештена да је заједничким дјеловањем суда и органа старатељства дошло до успостављања дијалога и нормализације односа између двије породице, односно до контакта између баке и дједа са унуком.

9.3.3. Насиље над дјецом

Омбудсмени су отворили истрагу по службеној дужности, а на основу чланка у дневним новинама, с циљем заустављања наводног дугогодишњег злостављања дјевојчица из околине Новог Травника, које су чинили њени отац и маћеха. У овом случају, надлежно тужилаштво је обавијестило омбудсмене да је подигнута оптужница против Д.С. и Д.М. због кривичног дјела насиље у породици. Омбудсмени наводе овај случај у свом годишњем извјештају као негативан примјер који указује колико су сви механизми заштите дјечјих права у једној локалној заједници “заказали” и да се у конкретном случају искључиво органи баве посљедицом иако је насиље трајало дужи временски период.

9.3.4. Образовање

Омбудсмен БиХ је запримио жалбе родитеља које се тичу кршења дјечјих права које “узрокује” примјена Правилника за избор ученика генерације и поноса генерације у основним школама на подручју ФБиХ. С обзиром на број жалби које се односе на ову тематику⁷⁹, упућен је допис Агенцији за предшколско, основно и средње образовање БиХ,

⁷⁹ Ж-СА-01-876/10, Ж-СА-01-822/10 и Ж-СА-01-447/10

чија је надлежност *inter alia* установљаване стандарда знања ученика и оцјењивање постигнутих резултата; давање савјета надлежним образовним властима у вези са питањима прописаних стандарда знања и њихове примјене; успостављање контаката са тијелима која имају сличне функције у другим земљама као и са међународним организацијама и институцијама с циљем усклађивања прописаних стандарда у образовању; спровођење других активности у вези са успостављањем и примјеном стандарда знања и оцјењивања како би се заједнички постигло испуњавање једног од циљева образовања - промоција поштовања људских права и основних слобода, и припрема сваке особе за живот у друштву у којем се поштују принципи демократије и владавина закона. Омбудсмени су препоручили Агенцији да, имајући у виду законом утврђена овлашћења, а у сарадњи са надлежним министарствима, прије почетка школске 2010/11 провјери чињенице на које указују жалбе поднесене омбудсменима, те да предузме мјере за утврђивање јединствених стандарда и норматива који би избор ученика учинили објективним без траума за ученике који учествују у избору, али и комисију која их бира.

9.4. Активности Одјела на промовисању права дјецe

Омбудсмен БиХ је од почетка реформе ове институције, која је почела у јануару 2009. године, у фокус свог дјеловања ставила заштиту права дјетета јачањем капацитета Одјела за праћење права дјецe, као специјализованог одјела. У том настојању и у 2010. години Омбудсмену БиХ је пуну подршку дала организација *Save the Children Norway*, а у складу са својом политиком јачања националних механизма заштите права дјетета. У 2010. години, Одјел за праћење права дјецe предузео је низ активности с циљем промовисања права дјецe, од којих су свакако значајна истраживања о правима дјецe, едукације у школама, израда специјалних извјештаја, учешће на стручним скуповима на којима се расправљало о правима дјецe и сл. У 2010. години настављена је активност „Омбудсмен у вашој школи“ у виду едукације дјецe у основним и средњим школама БиХ организовањем садржајних радионица усмјерених на сензибилизирање дјецe за проблем нарушавања дјечјих права и промоцију омбудсмeна као механизма дјеловања с циљем остваривања и заштите дјечјих права. Паралелно са процесом едукације спроведено је истраживање о примјени принципа партиципације дјецe и одраслих у интересу дјецe, те о степену информисаности дјецe о Конвенцији о правима дјетета и начинима заштите дјечјих права кроз механизме дјеловања омбудсмeна, како опажају ситуације нарушавања дјечјих права и шта предлажу с циљем поправљања стања у држави.

Закључци истраживања презентовани су у Специјалном извјештају који указује да дјецa нису имала потпуну информацију о томе чиме се баве омбудсмени и који је механизам рада институције. Око двије трећине укупног узорка испитаника/ца чуло је нешто о Конвенцији о правима дјецe. Надаље, дјецa су процијенила да се право дјетета на слободу највише крши (23%), затим право изражавања мишљења (17%), право на образовање (13%) и право дјецe да буду заштићена од сваког облика насиља (9%). Велики

број дјеце, скоро три четвртине, није одговорио која се дјечја права посебно крше у школи. Скоро половина дјеце није имала предлог о могућности побољшања стања дјечјих права, док се друга половина усмјерила на едукацију о дјечјим правима, веће поштовање дјечје личности и дјечјег мишљења и на кажњавање оних који нарушавају дјечја права као и алармирању одговорних институција и санкционисању оних који крше дјечја права.

У 2010. години Омбудсмен БиХ је спровео истраживање о стању права дјеце у установама за смјештај дјеце без родитељског старања, установама за дјецу друштвено неприхватљивог понашања и дио установа за дјецу са потешкоћама у развоју. У оквиру истраживања организован је обилазак 33 установе у цијелој БиХ, 19 установа за збрињавање дјеце без родитељског старања, шест центара за дјецу са посебним потребама и три установе за дјецу са друштвено-неприхватљивим понашањем. Истраживањем је обухваћено око 2000 дјеце узраста од неколико дана до 18 година.

У 2010. години Одјел је према Комитету о правима дјетета УН-а упутио извјештаје у вези са примјеном два опциона протокола у БиХ, и то: Извјештај о примјени факултативног протокола уз Конвенцију о правима дјетета који се односи на продају дјеце, дјечју проституцију и дјечју порнографију (ОПСЦ) и Извјештај о примјени факултативног протокола уз Конвенцију о правима дјетета, о учешћу дјеце у оружаним сукобима (ОРАС).

9.4.1. Обиљежавање значајних датума

Омбудсмени су приликом обиљежавања међународне „Недјеље дјетета“⁸⁰ покушали у што већој мјери скренути пажњу јавности на потребу и обавезу поштовања дјетета и заштиту дјечјих права, гарантованих Конвенцијом о правима дјетета. У оквиру „Недјеље дјетета“, Омбудсмен БиХ реализовао је активност „Омбудсмен у вашој школи“ у школама у Сарајеву и Брчком. У истој недјељи, представници Одјела за праћење права дјеце учествовали су на стручном скупу о теми већег обухвата дјеце предшколским системом васпитања и образовања, а које је организовао Савјет за дјецу Републике Српске и Министарство за породицу, омладину и спорт Републике Српске. Поводом Међународног дана дјетета, 20. новембра, Омбудсмен БиХ је уприличио прес-конференцију у Бањој Луци на којој су презентовани Специјални извјештај о стању права дјеце смјештене у установе и Специјални извјештај о партиципацији дјеце и одраслих у школама.

9.4.2. Чланство у мрежама

Омбудсмен БиХ је као дио Мреже омбудсмена за дјецу југоисточне Европе учествовао у свим активностима које је реализовала Мрежа током 2010. године, укључујући и учешће на годишњој конференцији која је одржана у Бањиј Луци, о теми: *“Дјеца имају право на заштиту од сексуалног злостављања и искоришћавања. Да ли смо учинили довољно да их заштитимо”*.

⁸⁰ Као Недјеља дјетета обиљежава се прва седмица у октобру.

Институција омбудсмена је у 2010. години примљена у пуноправно чланство Европске мреже омбудсмена за дјецу (*ENOC - European Network of Ombudspersons for Children*). Додјељивање пуноправног чланства подразумијева одређене критеријуме као што су потпуна независност ове институције, дјеловање у складу са Париским принципима и истакнута улога у заштити и промоцији дјечјих права. Чланство у овој асоцијацији представља подстрек, али и даљу обавезу омбудсменима да ангажовање и рад усмјере на очување достигнутог нивоа примјене стандарда у заштити и промоцији права дјецe, а што и јесте био један од услова за чланство у ENOC-у.

9.4.3. Истраживања и специјални извјештаји

9.4.3.1. Дјеца и просјачење

Резултати спроведене студије о просјачењу из 2009. године били су забрињавајући и упућивали су на пропусте у системском рјешавању проблема просјачења дјецe у БиХ, због чега је Одјел за праћење права дјецe наставио активности у вези са спречавањем просјачења дјецe. Тако је у 2010. године довршен Специјални извјештај о проблему просјачења дјецe у БиХ који садржи смјернице за даље дјеловање а које су засноване на најбољем интересу дјецe. Омбудсмен БиХ, а на основу налаза истраживања, заговара успостављање дневних центара за дјецу затечену у просјачењу као и прихватних станица за дјецу и омладину затечену у скитњи и просјачењу у свим општинама у БиХ у којима је та појава изражена. Овакав став омбудсмена заснован је на позитивној пракси центара за социјални рад у Бањој Луци, Сарајеву и НВО „Земља дјецe“ из Тузле. На овај начин се жели указати да добра сарадња установа и невладиних организација у сузбијању и превенцији просјачења међу дјецом и младима даје изванредне резултате. Омбудсмени сматрају да је рјешавању проблема просјачења неопходно приступити системски, поступно, уз укључивање и координацију свих надлежних органа који су дужни да заштите дјецу и њихова права.

9.4.3.2. Дјеца са посебним потребама/сметњама у психофизичком развоју у БиХ

Омбудсмен БиХ је, полазећи од основних принципа да сваки човјек има урођена, једнака и неотуђива права, оцијенила да је потребно урадити процјену стања права дјецe са посебним потребама/сметњама у психофизичком развоју. Индикатор за израду овог извјештаја су предмети који су за примљени у Омбудсмену БиХ, а тичу се права дјецe са посебним потребама, посебно у области образовања и социјалне заштите.

Представници Омбудсмена БиХ су, у намјери да сачине свеобухватну процјену стања права ове категорије дјецe, урадили анализу законодавног оквира који уређује ову област, те анализу стања на терену која је сачињена на основу разговора са дјецом, представницима удружења родитеља и осталих лица која се брину о дјеци која имају сметње у психофизичком развоју. Обављена је и посјета одређеном броју невладиних организација и владиних институција на читавој територији БиХ (школе, заводи, центри, савези и сл.), а одржано је и неколико консултативних састанака са представницима надлежних органа.

У специјалном извјештају посебна пажња је посвећена проблему аутизма и аутистичне дјеце из разлога што постоје веома мала сазнања о овом проблему, док у БиХ евидентно постоји тенденција пораста броја аутистичне дјеце. У БиХ **не постоји ниједан специјализовани дијагностички тим за аутизам, не постоји клинички одјел за третман поремећаја у понашању, нити постоји намјенски објекат за аутистична лица**. Само двије установе, односно клинике (Бања Лука и Сарајево) раде дијагностицирање, а процес постављања дијагнозе је врло стресан и за дијете и за родитеље.

Због непостојања медицинско-педагошко-социјалног система услуга за аутистична лица, њихова основна људска права, прије свега право на здравље, право на образовање и на рад, **свакодневно се крше**. Подршка родитељима и породици аутистичног лица такође изостаје, те је цијела породица потпуно препуштена сама себи.

Омбудсмени за људска права, а на основу анализе стања права дјеце са посебним потребама/сметњама у психофизичком развоју презентованом у специјалном извјештају, указују на тотални изостанак система бриге и заштите ове категорије, а што се рефлектује у чињеницама да нема успостављеног процеса категоризације. Присутан је недостатак стручног кадра и специјализованих установа, није осигурана друштвена инклузија дјеце, посебно у сегменту образовања итд.

С тим у вези, упућене су препоруке надлежним институцијама, Министарству цивилних послова БиХ, Министарству за људска права и избјеглице БиХ, ентитетским и кантоналним министарствима надлежним за образовање и социјалну заштиту и Влади Брчко Дистрикта БиХ да предузму одговарајуће мјере и радње са крајњим циљем да дјеца са посебним потребама/сметњама у психофизичком развоју у БиХ уживају сва права загарантована Конвенцијом о правима дјетета.

Недовољна информисаност родитеља и друштва чине дјецу „невидљивим“, јер многи се налазе у својим домовима и препуштени су углавном на бригу породици. Неопходно је предузети кораке ради подизања свијести друштва како би ова дјеца, као и сва друга дјеца, била укључена у друштво. Нажалост, предрасуде околине и даље имају доминантан утицај, па су та дјеца најчешће изолована, без могућности социјализације и остваривања основних права. Међутим, оно што апсолутно нико не може оспорити и умањити значај јесте начин на који се родитељи дјеце са посебним потребама и друга лица, првенствено професионалци, „сналазе“, у смислу да формирају удружења, са крајњим циљем да помогну првенствено својој дјечи, а потом и сами себи. Све досада постигнуто у раду са дјецом са посебним потребама/сметњама у психофизичком развоју је у већој мјери резултат воље, енергије, наде и ентузијазма првенствено чланова ових удружења који се максимално труде да измијене стање и свијест у друштву у вези са правима ове категорије, организујући појединачне акције, активности, кампање и сл. Свакако да, упркос бројним жељама и тешком раду, удружења не могу системски рјешавати проблеме и свјесни су да им је потребна подршка власти, те на бројне начине „лобирају“ код надлежних органа за било какав вид подршке и сарадње.

Омбудсмени за људска права желе поново указати и у свом годишњем извјештају на **нужност осигурања досљедне примјене донесених закона**, посебно имајући у виду чињеницу да су ти закони усвојени на предлог извршне власти, која сада пропушта да примијени те законе. Владавина права на којој почива свака држава првенствено треба да осигура примјену законодавства, укључујући и усвојене међународне стандарде. Специјални извјештај је показао да у пракси, нажалост, има великих отпора у примјени закона те да су они често засновани и на субјективности. Тако, примјера ради, веома често и неоправдано поједини представници предшколских и школских установа изражавају своје неслагање с инклузијом у настави, иако је ово право утврђено законом. Мишљење омбудсмена је да лични ставови не смију бити препрека за примјену закона и да је, када се ради о инклузији, потребно осигурати едукацију наставног и другог стручног особља.

Осим проблема у инклузији дјеце са посебним потребама/сметњама у психофизичком развоју у образовању, представници удружења и савеза указују и да се дјеца из ове категорије, и када заврше школу, не могу запослити, јер се углавном школују за занимања за која нема потребе на тржишту рада (нпр. слијепо лице и занимање телефонисте и сл.), односно нису актуелна и застарјела су. Било би веома значајно да се предузму мјере с циљем промјене стања у овој области, посебно имајући у виду да у БиХ на ентитетском нову постоји Закон о професионалној рехабилитацији, оспособљавању и запошљавању инвалида⁸¹, односно Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању лица са инвалидитетом⁸², који пружају добру основу за запошљавање ове категорија лица.

9.4.3.3. Стање у установама за збрињавање дјеце

Одјел за праћење права дјеце, уз подршку *Save the Children Norway*, током 2010. године обавио је истраживање о стању у 33 установе на нивоу територије БиХ, од чега **19 установа за смјештај дјеце без родитељског старања, три установе за дјецу друштвено неприхватљивог понашања и шест центара за дјецу са потешкоћама у развоју**. Истраживање је засновано, прије свега, на оцјени стања на терену, а посебна пажња посвећена је питању финансирања установа, механизмима за заштиту дјеце од свих облика дискриминације, као и механизмима за оцјену квалитета њиховог живљења, а с обзиром на доб дјетета, и стандарде који се примјењују у установама. Обухваћено је око 2000 дјеце у тренутку истраживања у установама, узраста од 0 до 18 година.

У току обиласка установа истраживачки тим је уочио повреду права дјетета и интервенисао *ex officio* у неколико случајева, од којих истичемо: ЈУ Дјечији дом “Бјелаве” Сарајево; проблем саобраћајнице испред Дома за дјецу без родитељског старања у Тузли; смјештај дјечака у установу противно његовој вољи; кршење права хранитељица у Социјално-педагошким животним заједницама (СПЖЗ) Унско-санског кантона и ненамјенско коришћење Бачког дома у Бихаћу; Дјечији дом “Кисељак” Зворник.

⁸¹ Пречишћени текст, објављен у „Службеном гласнику РС“, број: 54/09

⁸² „Службене новине ФБиХ“, број: 9/10

Из спроведеног истраживања произлазе **запажања и забринутости** омбудсмена у погледу недостатка званичних статистичких показатеља о тачним подацима који се тичу дјеце без родитељског старања, дјеце са посебним потребама и дјеце друштвено неприхватљивог понашања. Присутно је занемаривање улоге центара за социјални рад, при чему је неопходно осигурати да надлежни органи у области социјалне заштите постану свјесни важности значаја и улоге центара за социјални рад. Омбудсмени посебно укзују на проблем недефинисаног односа установа и оснивача, а што се одражава и на питање сигурности финансирања ових установа. Установе за смјештај дјеце су често смјештене на локацијама које незадовољавају минималне стандарде, а и сами објекти су често у веома лошем стању. Спорна су и именована директора установа и непостојање јасних критеријума и правила надзора над процедуром избора васпитачица. Законски су недовољно дефинисана питања ангажовања дјеце у радионицама организованим у оквиру установа, њихова здравствена заштита, образовање, комуникације са биолошком породицом, пријатељима, окружењем итд.

С обзиром на налазе из специјалног извјештаја, Омбудсмен БиХ израдио је осам препорука надлежним органима, и то:

Влади Федерације БиХ да размотри могућности успостављање Фонда за социјалну заштиту с циљем постизања социјалне изједначености права свих на територији ФБиХ, по угледу на већ постојећи Јавни фонд у РС-у.

Владама ФБиХ и РС да иницирају доношење правилника са јединственим критеријумима за откривање и оцјењивање способности, разврставање и евиденцију дјеце и омладине ометене у физичком и психичком развоју који би се примјењивао у оба ентитета.

Министарству цивилних послова БиХ да сачини информацију о реализацији мјера утврђених документом “Заштита дјеце без родитељског старања и породице под ризиком од раздвајања у БиХ 2006-2016” са посебним фокусом на доношење Акционог плана за трансформацију институција за дјецу без родитељског старања и успостављање минимума социјалних услуга.

Министарству финансија БиХ да размотри све могућности реализовања ослобађања од ПДВ-а свих набавки и услуга потребних за рад установа социјалне заштите и да размотри увођење у праксу доброг искуства других земаља које за социјалну заштиту издвајају средства и из пореза на луксузну робу (пиће, цигарете и сл.), те игре на срећу и коцку.

Министарству правде БиХ да достави информацију о мјерама које су предузете на примјени “Стратегије против малољетничког преступништва у БиХ 2006-2010 године” и да иницира измјене и допуне Закона о удружењима и фондацијама БиХ којима ће прецизирати под којим условима хуманитарне организације, удружења грађана, фондације, домаће и стране, могу оснивати установе у области социјалне заштите и организовати њихов рад.

Федералној инспекцији рада да обави хитну провјеру испуњавања права из уговора о раду за лица ангажована у социјално-педагошким животним заједницама за бригу о дјечи без родитељског старања, са посебним освртом на попуњеност радних мјеста систематизованих унутрашњим актима о систематизацији и да ли се на тим радним мјестима ангажује особље по основу уговора о дјелу.

Министарству рада и социјалне политике ФБиХ и Федералној управи за инспекцијске послове да спроведе надзор и преглед установа “Обитељски центар папа Иван Павао II”, у Вионици и Читлуку, у које се дјеца упућују рјешењима центара за социјални рад, али над којима Министарство никада није спровело надзор и нема их у званичној евиденцији установа за смјештај дјеце без родитељског старања.

Скупштини Унско-санског кантона да осигура хитну провјеру стања права дјеце и особља које о њима брине у социјално-педагошким животним заједницама, посебно у односу на испуњење одлуке о накнади за смјештај дјетета и да осигура хитну провјеру стварне сврхе Ђачког дома у Бихаћу у односу на намјену због које је отворен.

9.4.3.4. Партиципација дјеце и одраслих у интересу дјеце у школама

У оквиру пројекта „Јачање капацитета Одјела за заштиту права дјетета“ који спроводи Омбудсмен БиХ у сарадњи са организацијом *Save the Children Norway*, вођени чињеницом да је школа установа од посебног значаја, која уз породицу има најзначајнију улогу у социјализацији дјеце, реализована је активност праћења рада школског одбора и вијећа родитеља, механизма који могу и треба да утичу на рад, организацију и циљеве школе, као и рада вијећа ученика као тијела које се директно заснива на мишљењу дјеце. С тим у вези, извршена је анализа примјене принципа партиципације дјеце и одраслих у интересу дјеце у пракси. Анализа је заснована на подацима прикупљеним током емпиријског истраживања на пригодном узорку одраслих и дјеце. На узорку одраслих примијењено је анонимно анкетање. Упитник је поштом достављен менаџменту, као и представницима вијећа родитеља и члановима школских одбора у 150 школа. Повратну информацију добили смо из 100 школа (57 из ФБиХ, 41 из РС и 2 из БД; или укупно 63 основне и 37 средњих школа са територије цијеле БиХ). Такође, истраживање је обављено и на узорку од 273 дјеце, узраста од 9 до 18 година, ученика основних и средњих школа у Добоју, Зеници, Тузли, Мостару, Стоцу, Приједору, Требињу и Невесињу. Анкетање дјеце је било анонимно, организовано у школском амбијенту у групама до 20 ученика. Ради потпунијег увида у проблем партиципације дјеце у школама, организовани су и разговори са дјецом по принципу фокусне група.

Резултати реализованог истраживања показали су да се партиципација у школама само декларативно поштује и да је неопходно предузети конкретне кораке с циљем подизања нивоа уважавања мишљења одраслих и дјеце у процесу одлучивања у школама. Стога, омбудсмени БиХ, сходно својим овлашћењима из члана 32. Закона о омбудсмену БиХ, у Специјалном извјештају о партиципацији дјеце и одраслих у интересу дјеце у школама

препоручују надлежним органима, и то Министарству просвјете и културе Републике Српске и Федералном министарству образовања и науке, а преко њих и другим надлежним (оснивачи школа и школе) да што хитније:

1. Изаберу пуни састав школских одбора, те провјере мандат постојећих;
2. У свим школама гдје је постављен вршилац дужности директора изаберу директоре школа;
3. Организују систематски преглед свих запослених у школи, који нужно предвиђа и свеобухватну оцјену психофизичке способности наставника, неопходне за рад са дјецом;
4. Успоставе регистар у којем ће се, без дискриминације, евидентирати повреде права дјеце и начин њиховог рјешавања, а који ће се као званичан податак достављати у годишњем извјештају о раду школе;
5. Информишу дјецу и наставно особље о улози савјета ученика и савјета родитеља у процесу одлучивања дјеце у интересу дјеце у школи;
6. Едукују дјецу, родитеље и наставно особље о основним принципима Конвенције о правима дјетета;
7. Пруже прилику дјецу да сама осмишљавају програм и план рада савјета ученика, а не да овај посао за њих ради наставно особље.

Такође, континуирано током школске године, неопходно је да надлежна министарства обавезу школе да:

1. Учине транспарентним, за све у школи, основне закључке редовних сједница савјета ученика и савјета родитеља;
2. Дозволе дјецу, представницима савјета ученика школе да присуствују сједницама наставничког вијећа у оним тачкама дневног реда када се разматрају питања успеха и владања ученика или сличних тема које се директно односе на дјецу;
3. Материјално помогну рад савјета ученика изналажењем просторија за рад и давањем основног материјала за рад;
4. Омогуће сарадњу савјета ученика и представника локалне заједнице у активностима које су у интересу дјеце.
5. Организују слободне активности у школи за чију је припрему и реализацију неопходан партнерски однос дјеце и наставног особља.
6. Размотре могућности за чешће организовање школских једнодневних излета, а не само одлазак на школску екскурзију.

9.4.4. Остале активности Одјела за праћење права дјеце

Остале значајне активности Одјела су рад и учешће у радној групи Министарства за људска права и избјеглице БиХ за усклађивање прописа домаћег законодавства са Конвенцијом о правима дјетета УН-а, затим учешће на конференцији о теми

"Остваривање права дјеце из рањивих категорија", те учешће на VII и VIII јавној дебати у организацији Центра за културу дијалога БиХ о теми: "Починиоци и жртве кривичних дјела су наша дјеца – спријечимо малољетничко преступништво". Ради осигурања права дјеце и постизања заједничких ставова у поступању и успостављања сталне међусобне координације у раду, Одјел је организовао састанак са надлежним органима за упис дјеце у матичне књиге рођених, укључивши и питање накнадног уписа дјеце. Овом састанку присуствовали су представници органа на свим нивоима власти (општинских матичних уреда, полицијске управе, Министарства цивилних послова БиХ, Министарства спољних послова БиХ, центара/служби за социјални рад, Нотарске коморе БиХ).

Препознавши KIDS фестивал (Сарајево) као мјесто гдје дјеца из цијеле БиХ имају могућност да се међусобно друже и упознају, Омбудсмен БиХ је 2010. године први пут постао дио овог великог догађаја. За ту намјену постављен је информативни штанд на којем су дјеца имала могућност да добију информације и брошуре као и друге материјале едукативно-информативног карактера о правима дјеце и могућностима њихове заштите.

Представници Одјела настојали су да током 2010. године сарађују са свим релевантним организацијама и институцијама. Узете су у обзир анализе, истраживања и извјештаји које су у БиХ израдиле невладине организације, институције и међународне организације. Такође, у прикупљању података и анализи проблема партиципације дјеце и одраслих у у интересу дјеце, као и ситуације у установама за дјецу (домови за дјецу без родитељског старања, установе за дјецу са посебним потребама, заводи за дјецу у сукобу са закономом и сл.) у поређењу са међународним стандардима, остварена је значајна сарадња са надлежним министарствима образовања, социјалне заштите, унутрашњих послова/безбједности, центрима за социјални рад/бригу, невладиним организацијама, медијима.

ПОГЛАВЉЕ X

ДИСКРИМИНАЦИЈА

ПОГЛАВЉЕ X – ДИСКРИМИНАЦИЈА

10.1. Увод

Законом о забрани дискриминације⁸³ који је ступио на снагу 5. августа 2009. године, као *централна институција за заштиту од дискриминације* одређена је Институција омбудсмена за људска права БиХ. Уважавајући обавезе прописане наведеним законом и имајући у виду значај забране дискриминације утврђен одредбама Европске конвенције о основним људским правима и слободама⁸⁴ те чињеницу да је забрана дискриминације један од принципа међународних стандарда које усвојила БиХ и који су утврђени у Уставу БиХ, омбудсмени БиХ успоставили су Одјел за елиминацију свих облика дискриминације и прије доношења поменутог закона.

Нажалост, и приликом примјене Закона о забрани дискриминације поновила се пракса да се закони веома лако усвајају, док изостају ефикасне мјере с циљем обезбјеђивања њихове примјене. Иако је чланом 7. став 5. Закона о забрани дискриминације прописано да ће у буџет Омбудсмена БиХ бити уврштена посебна буџетска ставка неопходна за функционисање специјалног одјела/специјалних одјела за борбу против дискриминације, то се у буџету за 2010. годину, као и у планирању буџета за 2011. годину није десило, због ограничења која су наметнута овој институцији. Овакав приступ примјени једног новоуспостављеног механизма за који на глобалном нивоу постоји веома низак ниво правне праксе значајно утиче на ефикасност примјене закона и умањује могућност Омбудсмена БиХ да у потпуности извршава своје законом утврђене обавезе.

У контексту промоције самог закона и упознавања надлежних институција и јавности са његовим садржајем, активности Омбудсмена БиХ биле су лимитиране управо због недостатка средстава. Институција омбудсмена је углавном обавезу промовисања Закона извршавала у оквиру активности које су организовале друге организације и институције. Представници Одјела за елиминацију свих облика дискриминације учествовали су на округлим столовима и промоцији закона у медијима, а које су организовали Мисија ОЕБС-а у БиХ и организације цивилног друштва. Тако је крајем 2010. године, Мисија ОЕБС-а у БиХ организовала серијал округлих столова у градовима БиХ на којима је презентован Закон, али и отворен простор за дискусију о практичним проблемима у његовој примјени.

10.2. Поступање по жалбама

У Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације Омбудсмена БиХ у 2010. години регистровано је **135** жалби, од чега у Главној канцеларији Бања Лука 46, Подручној канцеларији Сарајево 71, Подручној канцеларији Брчко Дистрикт 10, Теренској канцеларији Ливно 3, Подручној канцеларији Мостар 5.

⁸³ Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 59/09

⁸⁴ Члан 14. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и члан 1. Протокола бр. 12

Канцеларије	Запримљени предмети	Предмети у раду	Завршени предмети
Канцеларија Бања Лука	46	17	29
Канцеларија Брчко	10	4	6
Канцеларија Ливно	3	/	3
Канцеларија Мостар	5	3	2
Канцеларија Сарајево	71	57	14

Табела 12. Приказ запримљених жалби у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације, по канцеларијама

С циљем компарирања стања у области дискриминације, потребно је истаћи да је у 2009. години запримљено укупно 156 жалби, од чега у Главној канцеларији Бања Лука 133, Подручној канцеларији Сарајево 19 и Подручној канцеларији Брчко Дистрикт 4. Аналитички посматрано, жалбе у вези са дискриминацијом у 2009. години у највећем броју су се односиле на дискриминацију повратника на националној основи (47), на дискриминацију на националној основи приликом запошљавања (6), те на мобинг (5).⁸⁵

Дакле, без обзира што је Закон о спречавању дискриминације усвојен тек средином 2009. године, број запримљених жалби у 2009. и 2010. години је приближан, с тим што постоји разлика у њиховој структури, тако да је у 2010. години било много мање жалби по основу националне припадности (14), а уз повећање броја жалби поднесених због мобинга (32). Ово се може објаснити чињеницом да мобинг до доношења Закона о забрани дискриминације није био као облик дискриминације ни прописан осим у Закону о раду РС.

	Сарајево	Бања Лука	Брчко	Мостар	Ливно	УКУПНО
Дискриминација на националној основи	5	5	3	0	1	14
Дискриминација на основу пола	2	1	1	2	0	6
Мобинг	22	10	0	0	0	32
Остало	42	30	6	3	2	83
УКУПНО	71	46	10	5	3	135

Табела 13. Приказ запримљених жалби по канцеларијама и облицима дискриминације

10.2.1. Дискриминација на националној основи

У 2010. години запримљено је укупно 14 жалби које се односе на дискриминацију на националној основи, од чега се највећи број односио на **повреде права приликом**

⁸⁵http://www.ombudsmen.gov.ba/materijali/publikacije/GI2009/Izvjestaj2009_Bosanski.pdf, стр. 88.

заснивања радног односа. Дакле, број жалби које се односе на дискриминацију на основу националности је знатно смањен, а и сама структура жалби је измијењена. Примјетно је да је у 2010. години знатно смањен број жалби које су поднијели повратници. Поређења ради, у 2009. години, омбудсменима БиХ су се обратила 44 повратника жалећи се на дискриминацију на националној основи, гдје су се подносиоци жалбе у већем броју случајева жалили на поступање управних и судских органа због одуговлачења поступка, враћања имовине у посјед, док се један мањи број подносилаца жалбе жалио на чињеницу да су им надлежни органи власти одбијали надокнадити штету за имовину која се не може вратити или одбијали пружити помоћ приликом обнове њихових предратних домова. Четири жалбе за примљене у 2009. години односиле су се на дискриминацију на националној основи приликом заснивања радног односа, а у сва четири случаја се радило о избору кандидата по расписаном јавном конкурс.

Већина жалби које се односе на дискриминацију на националној основи у 2010. години односи се на дискриминацију изражену приликом заснивања радног односа и избора кандидата по расписаним јавним конкурсима. Једна жалба се односила на немогућност избора за чланове Предсједништва БиХ и делегате у Дому народа ПСБиХ, као и неравномјену заступљеност припадника мањина и осталих у јавним службама, а у складу са задњим пописом.

Став омбудсмена је да се компаративни однос статистичких података за 2009. и 2010. годину мора посматрати у оквиру извјештајао раду Одјела за политичка и грађанска права, а који је надлежан за функционисање управе и правосуђа, будући да жалбе које садрже наводе о кршењу права из области управе и правосуђа често садрже и наводе о дискриминаторном понашању, посебно када су у питању повратници. Како је примарно право у овим предметима право на имовину, односно обезбјеђивање ефикасне судске заштите, ови предмети су регистровани у Одјелу за грађанска и политичка права.

10.2.2. Дискриминација на основу пола

Осим Законом о забрани дискриминације којим је обухваћена и дискриминација на основу пола, те којим се уређују општа питања у вези са дискриминацијом, овај вид дискриминације је посебно регулисан Законом о равноправности полова којим се забрањује директна и индиректна дискриминација на основу пола и гарантују једнаке могућности у приватном и јавном животу. Примјена и овог закона је генерално неефикасна из разлога што други закони који су доношени нису усклађени са овим законом. Непримјењивост овог закона у пракси указивала је на потребу за измјенама и допунама основног текста Закона, што је довело до усвајања Закона о измјенама и допунама Закона о равноправности полова БиХ⁸⁶ којим су конкретизовани појмови директне и индиректне дискриминације, те прецизније дефинисано шта се сматра узнемиравањем, сексуалним узнемиравањем, насиљем и виктимизацијом, а што је

⁸⁶ "Службени гласник БиХ", број: 102/09

повећало очекивања да ће у периоду након измјена његова примјена бити ефикаснија. Нажалост, у 2010. години није регистрован значајнији напредак у примјени овог закона.

Будући да су у 2010. години одржани општи избори у БиХ, значајно је поново указати на неефикасност у осигуравању примјене члана 15. Закона којим је одређено да ће државни органи на свим нивоима организације власти и органи локалне самоуправе осигурати и промовисати равноправну заступљеност полова у управљању, процесу одлучивања и представљању. Изборни резултати указују на то да није остварен циљ промовисан наведеном законском одредбом.

Регистроване жалбе у Омбудсмену БиХ а у вези са дискриминацијом на основу пола углавном се односе на случајеве сексуалног узнемиравања, насиља на основу пола, а посебно са аспекта недовољне заштите жртава. У вези са сексуалним узнемиравањем, једна жалба је пренесена из претходне године, а двије су запримљене током 2010. године. Жалбени наводи односе се на сексуално узнемиравање на радном мјесту. У једном броју жалби које се првенствено односе на мобинг, жалбени наводи се дјелимично односе и на сексуално узнемиравање. Будући да је истрага о кршењу људских права у овим предметима још у току, детаљнија анализа случајева биће садржана у наредном годишњем извјештају.

10.2.3. Мобинг

Мобинг, као вид дискриминације, први пут је на цјелокупној територији БиХ забрањен доношењем Закона о забрани дискриминације. Према члану 4. став 3. утврђено је да је мобинг облик нефизичког узнемиравања на радном мјесту који подразумева понављање радњи које имају понижавајући ефекат на жртву чија је сврха или посљедица деградација радних услова или професионалног статуса запосленог. Закон о раду - Пречишћени текст који се примјењује на територији Републике Српске - и прије ступања на снагу Закона о забрани дискриминације дефинисао је мобинг, одређујући у члану 111. став 5. да је мобинг специфичан облик понашања на радном мјесту, којим једно или више лица систематски, у дужем временском периоду, психички злоставља или понижава друго лице с циљем угрожавања његовог угледа, части, људског достојанства и интегритета.

У Омбудсмену БиХ у 2009. години евидентирано је пет предмета који се односе на мобинг, а у 2010. години 32 предмета. Уочљиво је да је број жалби по овом основу знатно повећан и то у Подручној канцеларији у Сарајеву, а што се може довести у везу са чињеницом да је Законом о забрани дискриминације, који је донесен половином 2009. године, мобинг као специфичан вид дискриминације први пут забрањен на територији ФБиХ, чиме је жртвама мобинга омогућена заштита.

У већини жалби поступак истраге је још увијек у току, односно није утврђено да ли су жалбени наводи основани. Међутим, на основу укупног броја запримљених жалби које се односе на мобинг, може се констатовати да је мобинг, као подмукао начин понижавања запосленог, односно понашање које није регулисано одредбама које уређују кривичну,

материјалну или дисциплинску одговорност, али које је усмјерено на деградацију радника, што на њега има понижавајући ефекат, у посљедње вријеме у БиХ у порасту.

10.3. Закључак

Према анализи статистичких података евидентираних у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације може се закључити да се у највећем броју жалбе односе на узнемиравање, сексуално узнемиравање, мобинг и друге облике дискриминације, и то на послу. Примјетна је разлика у односу на претходни извјештајни период у вези са основом и обликом дискриминације, када је већи број жалби био по националној основи, а мањи по основу мобинга. У 2010. години, само у неколицини предмета жалбени наводи се односе на националну дискриминацију.

Жалбе се у Омбудсмену БиХ често, а на основу навода подносилаца жалби, распореде у Одјел за елиминацију свих облика дискриминације, иако се у току истраге утврди да основ жалбе није дискриминација. У већини предмета веома је тешко доказати па и процијенити да се ради о дискриминацији, а каткад се и злоупотребљава или олако употребљава термин “дискриминација”. Тако је у Омбудсмену БиХ за примљено пет жалби у којима је као одговорна страна означена иста фирма. Један број подносилаца жалбе истакао је да су дискриминирани на основу пола, а други на основу националне припадности. Како су подносиоци жалби били мјешовита група и по националној и полној припадности и индивидуално су били третирани на једнак начин без обзира на њихову полну или националну припадност, није било могуће утврдити основ различитог поступања кршилаца права према било којем од жалилаца. Ипак, како су сви жалиоци били у статусу привременог прекида рада и нису им уплаћивани доприноси, у конкретном случају радило се о повреди права из радног односа, тако да се Омбудсмен БиХ обратио надлежном инспекцијском органу ради предузимање мјера из њихове надлежности с циљем заштите права ових жалилаца.

Поступајући по жалбама које су се односиле на дискриминацију, Институција омбудсмена је у неколико случајева издала препоруке, док је одређени број предмета затворен одлуком омбудсмена, због неоснованости жалби. Највећи број жалби још увијек се налази у поступку истраге која тражи додатни сензибилитет, посебно када се ради о случајевима мобинга и сексуалног узнемиравања. Од укупног броја издатих препорука двије су реализоване тако да су странке враћене на радно мјесто, али је примјетно да се и по повратку подносилаца жалби на радна мјеста настављају активности усмјерене на опструирање реализације препорука омбудсмена, на начин да се врше различити притисци и узнемиравања како би подносиоци жалби својеволјно напустили радно мјесто.

У раду по жалбама грађана у вези са дискриминацијом, те приликом примјене Закона о забрани дискриминације, у Омбудсмену БиХ уочене су одређене слабости које је због ограничености људских и материјалних ресурса тешко отклонити у кратком временском периоду након ступања на снагу овог закона. Истовремено, грађани много

очекују од Омбудсмена БиХ као „централне институције за заштиту од дискриминације“, а с обзиром на ову обавезу утврђену Законом. Стога омбудсмени истичу потребу обезбјеђивања додатних средстава за примјену Закона о забрани дискриминације и изражавају мишљење да је потребно одржати шири консултативни састанак на којем би учествовале све институције које имају овлашћења и обавезе у вези са примјеном овог закона, а потребно је сачинити и квалитативну процјену цијене његове примјене. Инсистирање на примјени Закона о забрани дискриминације, као и жалбе грађана које се односе на његову повреду, биће један од приоритета ове институције у 2011. години.

ПОГЛАВЉЕ XI

ФУНКЦИОНИСАЊЕ ИНСТИТУЦИЈЕ

ПОГЛАВЉЕ XI – ФУНКЦИОНИСАЊЕ ИНСТИТУЦИЈЕ

11.1. Увод

Годишњи извјештај за 2010. представља могућност презентовања оствареног напретка у функционалном јачању Институције омбудсмена, а што се посебно може приказати упоређивањем статистичких података из децембра 2010. године у односу на децембар 2008. године, када су садашњи омбудсмени преузели дужност. Компаративни приступ реализације активности у периоду 2008-2010 дат је у табели. Омбудсмени БиХ су у јануару 2009. године усвојили нормативни оквир за функционисање ове институције, укључујући акте којим се обезбјеђује њено несметано функционисање,⁸⁷ те акте којим се стварају услови за престанак рада ентитетских институција.⁸⁸ Развој ове институције у 2010. години био је стални изазов за омбудсмене у правцу даљег унапређења нормативног оквира, тако да су многи унутрашњи акти Институције претрпјели одређене измјене. У сваком случају цјелокупан развој Омбудсмена БиХ био је усмјерен на кадровско јачање и развијање унутрашњих процедура ове институције, а с циљем стварања инфраструктуре за ефикаснију заштиту људских права. Посебна пажња посвећена је актуелизирању одређених питања из области људских права у јавности, што је захтијевало јачање партнерских односа са невладиним организацијама, медијима, међународним организацијама, те постављање веб-странице, чиме је омогућено да странке заштиту својих права могу затражити и на овај начин, те да се обезбиједи транспарентнији рад ове институције и већа доступност грађанима.

Статус Омбудсмена БиХ (ОБиХ) у односу на децембар 2008. године	
Особље - БиХ: 26 запослених од којих 8 на одређено вријеме - ФБиХ: 32 запослена - РС: 27 запослених	Особље - БиХ: 60 запослених - Из РС-а преузето 8 запослених - Из ФБиХ преузето 16 запослених
Финансијски менаџмент - ФБиХ: 32 запослена - РС: 27 запослених	Финансијски менаџмент - Рачуновођа и успостављен финансијски оперативни систем - ОБиХ има позитивно мишљење ревизије за 2009. годину и у току је ревизија за 2010. годину, а финансијска дисциплина је у потпуности успостављена - Буџет ОБиХ је повећан, ограничено је даље повећање трошкова. Три институције су имале преко 5 мил. буџета, а ОБиХ 2,7
Локација ОБиХ - Сједиште и присуство на терену није било успостављено у складу са Законом	Локација ОБиХ - Сједиште и присуство на терену успостављено и обављена селидба у нове канцеларије. Успостављени Мостар и Ливно, а у Тузли систем уредовних дана
Техничка опрема институције	Техничка опрема институције

⁸⁷ Правилник о раду, Пословник о раду и одлучивању Омбудсмена, Правилник о платама, Правилник о канцеларијском пословању, Правилник о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста, Правилник о дисциплинској одговорности итд.;

⁸⁸ Правилник о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста и Одлука о преузимању особља, средства и опреме ентитетских институција

- ОБиХ је био потпуно технички неопремљен	- ОБиХ је потпуно технички опремљен – фонд ИПА-е за 2007. - Успостављена база података и систем дигиталног управљања предметима – OSCE систем
Прописи - ОБиХ је функционисао без интерних законских аката	Прописи - Сви интерни законски акти усвојени
Предмети - Предато 1103 предмета (период 2003-2008)	Предмети - Све већи број предмета
Статус ОБиХ - ИСС-ова реакредитација је одгођена на захтјев Омбудсмена	Статус ОБиХ - Институција је прошла поступак реакредитације ИСС-а и 2010. коначно добила статус А - ОБиХ је чланица свих међународних мрежа - Регионална сарадња постоји

Табела 14. Статус Омбудсмена БиХ (ОБИХ) у односу на децембар 2008. године

11.2. Особље

У Институцији омбудсмена БиХ у децембру 2008. године било је укупно 26 запослених, од којих осам на одређено вријеме. Истовремено, у Институцији омбудсмена ФБиХ било је 32, а у Институцији омбудсмена РС 27 запослених.⁸⁹ Процес обједињавања ове три институције требало је да буде окончан крајем 2006. године, међутим, због низа опструкција, коначно обједињавање окончано је 1. маја 2010. године. У децембру 2010. године Институција омбудсмена БиХ је имала 57 запослених⁹⁰, јер је у процесу обједињавања из Институције омбудсмена ФБиХ преузето 16 запослених, а из Институције омбудсмена РС осам запослених, док су остала систематизована радна мјеста попуњена расписивањем јавних конкурса.

Када се говори о особљу Омбудсмена БиХ, неопходно је истаћи проблем да институцију често напушта особље распоређено на послове и радне задатке помоћника омбудсмена, тако да је од маја до новембра ову институцију напустило пет помоћника. Разлог њиховог одласка су захтјевни услови за ову позицију, а истовремено, Законом о платама у институцијама БиХ, утврђена је ниска плата. Тражени услови који помоћници омбудсмена треба да испуњавају су еквивалентни условима за позицију судије окружног или кантоналног суда, а за које је прописана знатно већа плата, због чега су ове позиције прихватљивије и за особе које су запослене на пословима и радним задацима помоћника омбудсмена. Сви помоћници који су отишли из Омбудсмена БиХ тренутно су распоређени на пословима судије. Омбудсмени БиХ желе да укажу да овај проблем у великој мјери утиче на континуитет рада, а одржава се и на квалитет, те указује да се ова институција не може посматрати као сегмент извршне власти, већ као правосудни систем, а с обзиром на степен самосталности који се од ње тражи.

Од укупног броја запослених на дан 31. 12. 2010. године, у Омбудсмену БиХ је било: 11 дипломираних правника са положеним правосудним испитом, од чега три омбудсмена и осам шефова одјела/подручних канцеларија (три у сједишту Омбудсмена БиХ у Бањој

⁸⁹ Број се односи само на запослени без омбудсмена

⁹⁰ Овај број укључује запослене и три омбудсмена

Луци, три у Подручној канцеларији Сарајево, један у Подручној канцеларији Брчко Дистрикт БиХ и један у Теренској канцеларији Ливно); три дипломирана правника запослена на радном мјесту савјетник; четири дипломирана правника запослена на радном мјесту стручни сарадник; 12 запослених са ВСС распоређених за обављање административно-финансијских послова и 20 запослених са ССС распоређених за обављање административно-финансијских и техничких послова. У Омбудсмену БиХ у статусу приправника ради седам дипломираних правника који су запослени сходно одлуци о пријему приправника, донесеној у складу са Закључком Савјета министара БиХ са 82. сједнице, одржане 05. 05. 2005. године, према којој су “институције дужне својим правилницима о унутрашњој организацији предвидјети број или проценат приправника које ће примити”.

11.3. Финансијско пословање

Основна одлика затеченог финансијског стања у Институцији омбудсмена 2008. године је да рачуноводствени и финансијски оперативни систем није постојао и да је ова институција годинама имала негативно мишљење Канцеларије за ревизију пословања институција БиХ, и то са највећим бројем препорука. Због лошег извршења буџета током низа година долазило је до перманентног смањења планираних буџетских средстава, што се негативно одразило на функционисање Институције у 2009. години, због чега су омбудсмени морали затражити финансијска средства из буџетске резерве. Управо је **финансијско стабилизовање Институције био један од кључних приоритета омбудсмена**, што је било тешко достићи с обзиром да нису постојали реални параметри стварних потреба Институције, посебно у условима када је требало окончати и поступак обједињавања са ентитетским институцијама омбудсмена, отворити Канцеларију у Мостару, те испунити све обавезе утврђене не само Законом о омбудсмену већ и законима којима се посебно дефинише надлежност Институције омбудсмена, као што је Закон о забрани дискриминације, Закон о слободи приступа информацијама итд.

Омбудсмен БиХ је 2010. годину финансијски окончао тако да извјештај Канцеларије за ревизију пословања институција БиХ за 2009. и Извјештај о претходној ревизији за 2010. годину указују на остваривање потпуне финансијске дисциплине. У свом допису број: 01-8-16-1-1969/10 од 20. 12. 2010 године, Канцеларија за ревизију пословања институција БиХ констатује да у претходној ревизији за 2010. годину нису констатоване веће слабости које могу значајније утицати на финансијски извјештај и правилност пословања, а да ће финални извјештај бити израђен након што буде обављена коначна ревизија.

Табеларни преглед расхода буџета у 2010. години је дат у Анексу II овог извјештаја.

11.4. Смјештај и техничка опремљеност Омбудсмена БиХ

Омбудсмени су у у 2010. години успјели успоставити структуру институције тако да је у потпуности остварена њена функционалност. Ово прије свега значи да су Законом о

омбудсмену успостављене све канцеларије. Од 1. маја 2010. године од Институције омбудсмена ФБиХ преузела је и Канцеларију у Ливну. Присуство на терену, међу грађанима, један је од приоритета омбудсмена, због чега су у новембру успостављени уредовни дани у Тузли, а интенција је да се са овом праксом почне у 2011. години у Бихаћу и Требињу, што зависи од расположивих средстава.

Нажалост, све канцеларије Омбудсмена БиХ смјештене су у изнајмљеним просторијама, осим у Брчко Дистрикту БиХ, гдје је Влада Брчко Дистрикта овој институцији ставила на располагање просторије без накнаде. Функционалност Омбудсмена БиХ у великој мјери зависи управо од ове чињенице јер се значајна средства у буџету издвајају за закуп простора, који није функционалан и прилагођен потребама ове институције. Додатно оптерећује и чињеница да сви простори имају физичке препреке (степенице), што отежава приступ инвалидима, а управо у вези с овим правом Омбудсмен БиХ има регистроване жалбе. Омбудсмени су се 2010. а и ранијих година обрађали свим надлежним институцијама у БиХ тражећи рјешење за смјештај, али без успјеха. Одређени донатори изразили су спремност да помогну у рјешавању питања смјештаја Омбудсмена БиХ, тако да ће ово бити једна од приоритетних активности у 2011. години.

Захваљујући подршци Европске комисије путем фондова ИПА-е за 2007, омбудсмени су успјели обезбиједити минималну техничку опремљеност институције. Ипак, развојни процес током 2010. године показао је да се морају обезбиједити додатна средства за јачање техничке опремљености ове институције, посебно када је у питању њено дјеловање на терену.

11.5. Статус Омбудсмена БиХ

Омбудсмен БиХ је одлуком Међународног координационог комитета националних институција за заштиту и промоцију људских права (ICC) у новембру 2010. године акредитован у статусу „А“, што значи да ова институција као државни механизам за заштиту људских права у потпуности дјелује у складу са Париским принципима који представљају универзални оквир за рад свих институција за заштиту људских права у свијету.

Ипак значајно је истаћи да је Омбудсмен БиХ овај процес требало да заврши у 2008. години, али је због захтјева тадашњих омбудсмена БиХ тај процес одгођен. Омбудсмени БиХ су, слиједећи строге процедуре процеса реакредитације, у јулу 2009. године поднијели захтјев Поткомитету за реакредитацију ICC-а, који је 17. 11. 2009. године разматрао наведени захтјев **и дао препоруку да се Институцији омбудсмена додијели статус „Б“⁹¹ условно на период од годину дана, с тим да Институција омбудсмена у том периоду задржава статус „А“**. Несумњиво је да су у моменту оцјењивања у Подкомитету постојала одређена забринутости, тако да је одлучено да се Институцији омбудсмена БиХ одобри статус „А условно, а да се власти БиХ и Институција омбудсмена

⁹¹ У складу са процедурама ICC SCA статус А означава усклађеност са Париским принципима, статус Б означава дјелимичну усклађеност и статус Ц означава неусклађеност са Париским принципима.

обавезу путем препорука да ће отклонити све недостатке који спречавају да ова институција добије статус „А“, чиме би се потврдило да Институција дјелује у потпуности у складу са Париским принципима. Дакле, Омбудсмен БиХ, али и остали надлежни органи, имали су обавезу да обезбиједи реализацију препорука Поткомитета како би у 2010. години ова институција добила статус „А“, што је подразумијевало предузимање низа активности чија је реализација томе и допринијела.

11.6. Достигнути резултати у руковођењу

Специфичност Омбудсмена БиХ у дијелу који се односи на руковођење садржана је у чињеници да се на челу ове институције налазе три омбудсмена, од којих један, по абecedном реду, обавља функцију координирања, односно предсједавања.

У сваком случају, значајно је истаћи постигнуте резултате у руковођењу, који се прије свега манифестују у дијелу осигурања потпуне консолидације ове институције, а што је захтијевало креирање унутрашњег нормативног оквира, успостављање њене организационе структуре на начин да се осигура ефикасно извршавање основног мандата, те јачање људских потенцијала и постизање пуне финансијске дисциплине која је била значајно урушена, а на шта је указивала и Канцеларија за ревизију институција БиХ у неколико протеклих година.

Омбудсмени у овом дијелу желе да укажу да су у току 2010. године примили одређени број обраћања грађана који су изразили свој став о раду ове институције. У значајној мјери то су биле похвале, али је забиљежен и одређени број критичких гледишта од којих се неки односе на дужину поступка пред Омбудсменом БиХ. Ова критичка гледишта странака посебно су изражена у случајевима када је предмет жалбе функционисање правосуђа, гдје не постоји довољна свијест о мандату Омбудсмена БиХ те да се ова институција не може мијешати у одлуке судова. Омбудсмени сва обраћања странака која отварају питање лошег функционисања ове институције редовно разматрају на сједницама и у складу са налазима предузимају мјере. У наредном периоду максимална пажња биће посвећена повећању ажурности њеног дјеловања.

ПОГЛАВЉЕ XII

САРАДЊА СА ДРУГИМ ИНСТИТУЦИЈАМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА

ПОГЛАВЉЕ XII – САРАДЊА СА ДРУГИМ ИНСТИТУЦИЈАМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА

12.1. Сарадња са институцијама у БиХ

Имајући у виду да сарадња са институцијама и органима БиХ у значајној мјери доприноси функционалности Омбудсмена БиХ, али прије свега заштити и промовисању људских права, омбудсмени су у 2010. години овом питању посветили посебну пажњу. Најзначајни али и најеефикаснији облик сарадње са институцијама у БиХ су свакако редовни консултативни састанци. Ове састанке омбудсмени су углавном реализовали са ресорним министарствима по питањима за које је регистрован већи број жалби. Тако се као једно од питања пред омбудсмене поставило питање права бх. радника у Словенији, које је захтијевало одржавање низа састанака са представницима Министарства цивилних послова БиХ, Агенције за рад и запошљавање БиХ, Федералног завода за запошљавање, Министарства рада и социјалне политике итд. У току ових састанака идентификовани су недостаци у билатералним споразумима о социјалном осигурању, што пред институције БиХ поставља обавезу њиховог усклађивања са међународним стандардима људских права.

Јачање сарадње са институцијама власти у БиХ, а посебно у сегменту унапређења реализације препорука које омбудсмени упућују органима и институцијама БиХ било је друго важно питање због којег су омбудсмени организовали састанке са представницима институција у БиХ. У оквиру ових активности одржан је састанак са представницима Општине Тузла, на којем је договорено и успостављање уредовних дана Омбудсмена БиХ у Тузли. Оваква пракса сарадње са локалном заједницом за омбудсмене представља провјерен модел који ће у наредном периоду настојати примijenити и у неким другим општинама у којима постоји потребе таквог ангажмана.

С циљем разматрања стања људских права и осигурања функционисања Омбудсмена БиХ на нивоу локалне заједнице, омбудсмени су одржали састанак са начелницима општина Добој, Зеница, Столац, Невесиње и др. Ови састанци су значајни зато што велики дио својих права грађани остварују управо на нивоу локалне заједнице, тако да су састанци били и прилика да се размотре и проблеми са којим се суочавају и представници општина.

У оквиру активности „Омбудсмен у вашој школи“, Институција омбудсмена обавила је посјете у 11 општина у БиХ. Између осталих, одржан је састанак са представницима Општине Столац, Министарства образовања, науке, културе и спорта Херцеговачко-неретванског кантона и са директорима основних и средњих школа у општини Столац, а којем је присуствовао и амбасадор Краљевине Норвешке. Резултат ових састанака је заједничка иницијатива за рјешавање питања фискултурне сале, а у најбољем интересу дјецe општине Столац.

Поводом 8. марта, Међународног дана жена, омбудсмени БиХ посјетили су ЈУ „Дом за заштиту старих лица“ Сарајево и ЈУ „Социјално-геријатријски центар“ у Бањој

Луци и на тај начин скренули пажњу на значај осигурања квалитетног збрињавања особа женског пола у поодмаклој доби.

Потребно је указати да су омбудсмени при изради специјалих извјештаја о стању људских права обавили низ консултативних састанака са представницима ресорних министарстава на свим нивоима власти, као и са менаџментом установа које пружају различите услуге грађанима, те представницима невладиних организација. Главна тема састанака је било питање мјера које је потребно успоставити како би се побољшало стање људских права у области социјалне заштите.

12.2. Сарадња са међународним организацијама и институцијама

Транспарентност рада Омбудсмена БиХ подразумијева његову отвореност и спремност за сарадњу са свим субјектима који на било који начин могу допринијети унапређењу и заштити људских права. Управо овај параметер захтијевао је од омбудсмена БиХ да успоставе сарадњу са низом међународних организација акредитованих у БиХ, као и са организацијама чије је сједиште ван БиХ. Свакако, најзначајнија сарадња остварена је са Мисијом ОЕБС-а у БиХ. Позитивна страна ове сарадње лежи у чињеници да је она у потпуности била заснована на партнерским односима, гдје су се поред подршке јачању капацитета Институције омбудсмена БиХ развијали и одређени садржаји чији је циљ промоција људских права. Тако су омбудсмени БиХ наставили да учествују у промоцији Закона о спречавању дискриминације коју је ОЕБС организовао путем радио-емисија, семинара и едукација у локалним заједницама. Значајне активности које су реализоване у сарадњи са ОЕБС-ом односиле су се на унапређење стања у затворима. У вези с тим значајно је споменути даље настојање ОЕБС-а, Савјета Европе, али и других међународних субјеката да Босна и Херцеговина коначно испуни своје обавезе из Протокола уз Европску конвенцију против тортуре, а које се односе на успостављање националног превентивног механизма.

Омбудсмени БиХ, с обзиром на то да су акредитовани у статусу А, искористили су могућност обраћања УН-овим тијелима извјештавања, тако да су поднијели своје опсервације Комитету против тортуре УН-а а у вези са примјеном Конвенције УН-а за спречавање свих облика мучења, нечовјечног, понижавајућег поступања и кажњавања. Сарадња са регионалним механизмима за заштиту људских права је такође успостављена на задовољавајућем нивоу. У 2010. години Институцију омбудсмена посјетио је Томас Хамерберг, високи комесар за људска права Савјета Европе. Током његове посјете разматрано је између осталог и питање извршења пресуде Европског суда, а прије свега пресуде у предмету Сејдић и Финци против БиХ.

Посебно је значајно истаћи сарадњу са Савјетом Европе у оквиру које Омбудсмен БиХ учествује активно у реализацији Пројекта „Peer to Peer“ а који омогућава запосленима у националним институцијама за заштиту људских права у Европи редовну едукацију о

одређеним значајним темама из области људских права. Као резултат дјеловања, Омбудсмену БиХ повјерена је организација тематске радионице „Peer to Peer“ која ће бити одржати у септембру 2011. године, а на којој ће бити одржана обука о спречавању свих облика дискриминације. Ипак, повећање броја предмета против БиХ пред Европским судом захтијева да се јачањем сарадње Омбудсмена БиХ са Савјетом Европе предузимају активности које ће имати превентивно дјеловање у кршењу права због којих се грађани БиХ обраћају Суду у Стразбуру.

Омбудсмени БиХ успоставили су ограничену сарадњу са Европском комисијом, која је у 2010. години, а у односу на 2009. годину показала повећан интерес за дјеловање Институције омбудсмена. Ово је значајно из разлога што људска права јесу један од приоритета за сваку државу на њеном путу у процесу стабилизације и придруживања ЕУ.

С обзиром на значај добросусједских односа, али и чињеницу да регион којем припада Босна и Херцеговина веже дугогодишња правна, историјска, културна традиција, многи грађани још увијек остварују права која су заснована на простору бивше СФРЈ. Овакви односи намећу потребу да национални механизми за заштиту људских права у државама насталим распадом бивше СФРЈ морају међусобно сарађивати како би заштита права грађана била ефикаснија. Имајући ово у виду, омбудсмени БиХ, уз пуну подршку Мисије ОЕБС-а у БиХ, у мају 2010. године организовали су Регионалну конференцију омбудсмена под називом "Елиминација дискриминације у региону - Улога институција за заштиту људских права и модели регионалне сарадње". У току конференције омбудсмени из региона су расправљали о модалитетима будуће сарадње, која је и конкретизирана потписивањем заједничке изјаве о сарадњи. У оквиру ове сарадње у току 2010. године организован је низ састанака које су иницирали Пучки правобранитељ Републике Хрватске, Омбудсмен Словеније итд., а на којим су омбудсмени БиХ активно учествовали.

Значајна сарадња у области промовисања и заштите права дјецe реализована је уз подршку организације *"Save the Children Norway SEE"*, која је омогућила омбудсменима веће присуство на терену и процјену околности у којима долази до кршења права дјецe.

Омбудсмени посебно желе да укажу на изванредну не само сарадњу него и подршку коју је ова институција у току 2010. године имала од Амбасаде Краљевине Норвешке и Амбасаде Швајцарске Конфедерације. Ова сарадња била је успостављена на принципима поштовања исказаних потреба Омбудсмена БиХ и исказана је подршка иницијативама креираним у самој институцији омбудсмена.

Рад Омбудсмена БиХ подржала је и Амбасада САД у Босни и Херцеговини.

12.3. Сарадња са медијима

Омбудсмен за људска права БиХ као независна институција успостављена **с циљем промовисања** добре управе и владавина права, заштите слобода физичких и правних лица, гарантованих посебно Уставом БиХ и међународним споразумима који се налазе у

додатку Устава, има мандат да надгледа активности институција БиХ, њених ентитета и Брчко Дистрикта БиХ, у складу са одредбама Закона о омбудсмену за људска права БиХ. Институција посебну пажњу поклања промоцији људских права, обавези која јој је законски утврђена и која је једна од одлика независних механизма за заштиту људских права.

Поред невладиних организација, медији су свакако значајан партнер Омбудсмена БиХ у промоцији људских права, због чега су омбудсмени посветили додатну пажњу у успостављању професионалне сарадње и са електронским и са принтанним медијима на једнаким основама на територији цијеле БиХ. Овакав приступ омогућава благовремену информисаност грађана о свим питањима из области људских права. У 2010. години омбудсмени су настојали да одговоре на све захтјеве медија, али истовремено и да заинтересују медије за теме из области људских права које имају шири значај за грађане.

Током 2010. године омбудсмени БиХ су у сарадњи са медијима афирмисали у јавном простору неколико значајних тема у вези са људским правима, као што су: проблем просјачења дјеце, кршење права дјеце од стране медија, права породиља, права лица са инвалидитетом, права радника миграната, проблем дискриминације по било којем основу, права старих лица, права притвореника/затвореника и слобода медија.

Тако је у периоду јануар – децембар 2010. године Омбудсмен БиХ запримио 178 писмених захтјева медија који су подразумевали давање коментара или одговора на одређена питања, или ућешће у програмима електронских медија.

Треба посебно издвојити медијски изузетно пропраћене конференције за штампу које је Омбудсмен БиХ организовао поводом презентације годишњег и специјалних извјештаја ове институције, сусрета омбудсмена земаља региона на конференцији „Елиминација дискриминације у региону, улоге институција за заштиту људских права и модели регионалне сарадње”, затим поводом Свечане академије под називом „Да сам ја неко“, којом је Институција обиљежила Међународни дан дјетета, као и поводом обиљежавања Међународног дана људских права - „Постојање дискриминације кроз анализу угрожених група у БиХ“.

Прес-конференција организована је и поводом успостављања уредовних дана ове институције у Тузли, а медијски су пропраћене и јавне дискусије о теми: „Улога дневних центара за дјецу у ризику у заштити дјеце која просе“, одржане у Зеници и Мостару, као и активности „Омбудсмен у вашој школи“, одржане у једанаест градова Босне и Херцеговине.

Преглед захтјева с обзиром на области у којима је тражена информација од Омбудсмена БиХ дат је у дијаграму 8, уз напомену да је највећи број обраћања у сегменту који се односи на активности ове институције везан за општу оцјену стања људских права у БиХ у одређеном периоду, предузетим радњама у неком конкретном запримљеном

предмету или везано за достављање статистичких податка о броју и врсти предмета. Омбудсмени БиХ имали су и значајан број обраћања у медијима на основу директних контаката са представницима медија, посебно у току одржавања одређених догађаја који су у вези са заштитом људских права.

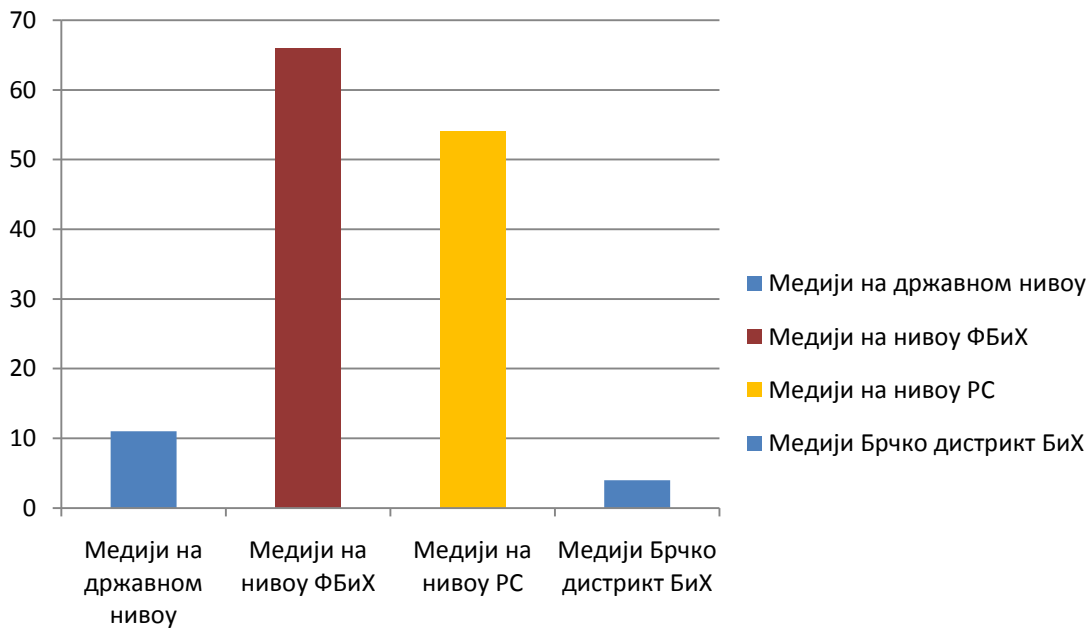
Преглед захтјева медија по областима људских права



Дијаграм 8.

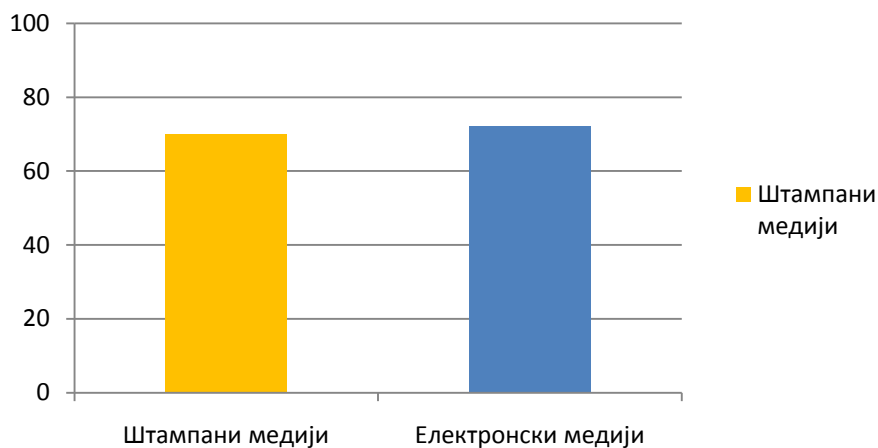
Статистичке евиденције о сарадњи омбудсмена БиХ са медијама показују да је изражајније интересовање медија за рад Институције на ентитетском нивоу, што је логично из разлога што је већина медија успостављена на овом принципу, јер на нивоу БиХ искључиво функционише Јавни РТВ сервис, тачније БХРТ и БХ Радио 1 (Дијаграм 9). У 2010. години биљежимо и позитиван помак у смислу интересовања медија са подручја Брчко Дистрикта за рад и активности Омбудсмена БиХ, што је свакако и резултат одређених активности омбудсмена БиХ да буду што ближе грађанима и једнако заступљени на цијелој територији Босне и Херцеговине. У односу на врсту медија, у 2010. години биљежимо једнако интересовање електронских и принтаних медија за људска права, што се може видјети из Дијаграма 10, а што је у поређењу са 2009. годином значајан искорак принтаних медија који су у овој години били отворенији за афирмацију тема из области заштите људских права.

Медијско интересовање за рад Институције омбудсмена БиХ



Дијаграм 9.

Медијско интересовање за рад Институције омбудсмена БиХ а обзиром на врсту медија



Дијаграм 10.

Када говоримо о заступљености канцеларија по питању сарадње са медијима, тежиште ове сарадње било је на сједишту Омбудсмена БиХ у Бањој Луци и Канцеларији Сарајево, док су свој допринос овој сарадњи у нешто мањој мјери, сходно интересу медија, дале и канцеларије у Брчком, Ливну и Мостару.

Свјесни чињенице да веб-страница као средство комуницирања омогућава брзу, економичну и ефикасну дистрибуцију информација, омбудсмени су током 2010. године посебну пажњу посветили унапређењу визуелног идентитета институције ажурирањем веб-странице (www.ombudsmen.gov.ba), што је резултирало већим бројем објављених текстова који су на транспарентан и актуелан начин свим заинтересованим омогућили увид у документе релевантне за рад ове институције.

Предуслов овог напретка је брза и ефикасна интерна сарадња остварена у вези са објављивањем и преводима текстова на енглески језик у 2010. години.

У поређењу са принтаним материјалима, презентација рада Омбудсмена БиХ путем интернета, поред многобројних предности, пружила је могућност исправке и допуне онлајн информација. Тако медији, али и сви заинтересовани могу погледати информације када то желе и нису ограничени радним временом ове институције, а информације презентоване на веб-страници значајне су и за истраживање одређених питања из области људских права.

Када говоримо о веб-страници, омбудсмени намјеравају задржати овај позитиван тренд, али и створити простор за даље квалитативно и квантитативно унапређење овог вида комуникације.

Док за интерну комуникацију остварену у 2010. години можемо рећи да се одликује ефикасношћу и транспарентношћу, за екстерну комуникацију посебно треба нагласити да је на све захтјеве представника јавног информисања одговорено у потпуности и на вријеме, у за то предвиђеним роковима.

Током 2010. године унапређивана је и контакт-листа медијских кућа и новинара, а све с циљем успостављања ближе и квалитетније сарадње са представницима медија. Приликом посјета омбудсмена БиХ градовима, остварен је и контакт са службама за односе с јавношћу општина и домаћих институција.

Институција омбудсмена је у 2010. години штампала и промотивни материјал како би грађанима приближила свој рад .

12.4. Сарадња са цивилним друштвом

Проналажење адекватног модела сарадње између Омбудсмена БиХ и цивилног друштва на промоцији и заштити људских права био је један од изазова с којим се ова институција суочила и у 2010. години. Уз подршку Канцеларије за демократске институције и људска права (ОДИХР) и Мисије ОЕБС-а у БиХ, Омбудсмен БиХ је у јуну организовао два округла стола о теми: **„Развој консултативног механизма између Омбудсмена Босне и Херцеговине и грађанског друштва“**, којима је присуствовало 70 представника невладиних организација, с циљем отварања процеса консултација о овој теми, сагледавања позитивних примјера из региона и одређивања за одговарајући модел. Наглашено је да ова сарадња треба да се заснива на партнерским односима, те *да буде редовна, транспарентна, свеобухватна и садржајна.*

Разматрајући питање остварене сарадње између Омбудсмена БиХ и невладиних организација, закључено је да је она још увијек на неком почетном нивоу и углавном усмјерена на реализацију парцијалних активности.

Важно је истаћи да је током консултација наглашена важност **одржавања редовних периодичних састанака** између Омбудсмена БиХ и невладиних организација, како би се заједно расправљало о одређеним питањима из области људских права и по потреби редефинисали приоритети.

Као области у којима је изражена потреба сарадње између Омбудсмена БиХ и невладиних организација, дефинисана је **сфера заштите економских и социјалних права, посебно угрожених група**, при чему је истакануто питање уживања људских права лица са инвалидитетом, дјеце, жена, мањина и повратничке популације. Исказана је и потреба остваривања сарадње у области заштите од насиља у породици и заштите жена у руралним срединама. **Слобода приступа информацијама, ефикасност судског система**, укључујући питања права на приступ суду обезбјеђивањем бесплатне правне помоћи, те заштита свједока, извршење судских одлука такође су значајне области у којој је могућа сарадња између Омбудсмена БиХ и невладиних организација.

Консултативни процес је показао да је највише изражена потреба **за сарадњом у области спречавања дискриминације**, са посебним фокусом на осигурање примјене Закона о забрани дискриминације. Ово се посебно односи на коришћење механизма медијације, давања мишљења, односа према судској заштити и сл. Резултат одржаних консултација је израда стратешког документа Платформа за сарадњу Институције омбудсмена БиХ са невладиним сектором (Анекс III), која се може пронаћи и на веб-страници институције www.ombudsmen.gov.ba.

Омбудсмени БиХ су у 2010. години, осим консултативног процеса, одржавали редовне контактне са невладиним организацијама о неким битним питањима људских права као што су слобода приступа информацијама, права жена и дјеце, корупција, спречавање дискриминације, права расељених лица и повратника итд.

Приоритет у 2011. години свакако ће бити прецизирање облика и метода сарадње са невладиним организацијама.

АНЕКС I ПРЕДМЕТИ

АНЕКС I – ПРЕДМЕТИ

Табеларни преглед препорука Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине издатих у 2010. години

БРОЈ ПРЕПОРУКЕ	БРОЈ ПРЕДМЕТА	ОДГОВОРНА СТРАНА	ПОВРЕДА ПРАВА	ДАТУМ ИЗДАВАЊА ПРЕПОРУКЕ	РЕАЛИЗАЦИЈА
П- 1/10	Ж-СА-05-444/09	Федерално правобранилаштво	Откуп стана	15.01.2010.	Реализована
П- 2/10	Ж-СА-05-396/10	Федерално министарство финансија	Поврат средстава-специјализација	25.01.2010.	Дјелимично реализована
П-3/10	Ж-БЛ-05-167/09	Федерално превобранилаштво	Откуп стана	08.02.2010.	Реализована
П-4/10	Ж-БЛ-5276/08	Влада Републике Српске Министарство трговине и туризма Републике Српске	Извршење пресуде Окружног суда у Бањој Луци	08.02.2010.	Остварена сарадња
П-5/10	Ж-БЛ-04-450/09	Катонални суд у Сарајеву	Дужина судског поступка	10.02.2010.	Нема одговора
П-6/10	Ж-СА-04-47/09	Општина Стари град	Санација крова стамбене зграде	23.02.2010.	Регистрована сарадња
П-7/10	Ж-СА-04-368/09	Кантонално правобранилаштво Унско-санског кантона	Откуп стана	24.02.2010.	Реализована
П-8/10	Ж-СА-05-413/09	Општинско вијеће Општине Високо	Именовање	24.02.2010.	Није реализована
П-9/10	Ж-СА-04-315/09	Федерална управа цивилне заштите; Агенција за државну службу ФБиХ; управни инспектор Федералног министарства правде	Радно право-конкурс	12.03.2010.	Није реализована
П-10/10	БЛ-5141/06	Кантонални суд у Ливну	Имовина	17.03.2010.	Реализована
П-11/10	Ж-БЛ-05-403/09	Основни суд у Приједору	Дужина трајања	17.03.2010.	Реализована

			поступка пред судом		
П-12/10	Ж-БЛ-01-18/10	Основни суд у Бањој Луци	Права дјеце	17.03.2010.	Дјеломично реализована
П-13/10	Ж-БЛ-04-111/10	Комисија за имплементацију чл. 182. ЗОР-а РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Нема одговора
П-14/10	Ж-БЛ-04-109/10	Комисија за имплементацију чл. 182. ЗОР-а РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-15/10	Ж-БЛ-04-104/10	Комисија за имплементацију чл. 182. ЗОР-а РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-16/10	Ж-БЛ-04-91/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-17/10	Ж-БЛ-04-26/10	Комисија за имплементацију чл. 182. ЗОР-а РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-18/10	Ж-БЛ-04-25/10	Комисија за имплементацију чл. 182. ЗОР-а РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-19/10	Ж-БЛ 5300/08	Комисија за имплементацију чл. 182. ЗОР-а РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Остварена сарадња
П-20/10	Ж-БЛ-04-77/10	Комисија за имплементацију чл. 182. ЗОР-а РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-21/10	Ж-БЛ-04-63/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР-а РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-22/10	Ж-БЛ-04-64/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-23/10	Ж-БЛ-04-80/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-24/10	Ж-БЛ-04-84/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-25/10	Ж-БЛ-04-09/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована

П-26/10	Ж-БЛ 5216/08	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Реализована
П-27/10	Ж-БЛ-04-193/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Остварена сарадња
П-28/10	Ж-БЛ-04-81/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Остварена сарадња
П-29/10	Ж-БЛ-04-55/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-30/10	Ж-БЛ-04-57/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Реализована
П-31/10	Ж-БЛ-04-62/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Реализована
П-32/10	Ж-БЛ-04-148/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Реализована
П-33/10	Ж-БЛ-04-447/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Реализована
П-34/10	Ж-БЛ-5248/08	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-35/10	Ж-БЛ 5263/08	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Реализована
П-36/10	Ж-БЛ-04-184/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-37/10	Ж-БЛ-04-151/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Реализована
П-38/10	Ж-БЛ-04-150/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-39/10	Ж-БЛ-04-153/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована

П-40/10	Ж-БЛ-04-185/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-41/10	Ж-БЛ-04-189/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-42/10	Ж-БЛ-04-180/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Реализована
П-43/10	Ж-БЛ-04-183/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-44/10	Ж-БЛ-04-182/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Реализована
П-45/10	Ж-БЛ-04-186/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-46/10	Ж-БЛ-04-179/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-47/10	Ж-БЛ-04-181/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-48/10	Ж-БЛ-04-115/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-49/10	Ж-БЛ-04-154/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Реализована
П-50/10	Ж-БЛ-04-187/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-51/10	Ж-БЛ-04-110/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-52/10	Ж-БЛ-04-668/09	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Реализована
П-53/10	Ж-БЛ-04-507/09	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Остварена сарадња

П-54/10	Ж-БЛ-04-149/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-55/10	Ж-БЛ-04-489/09	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Реализована
П-56/10	Ж-БЛ-04-41/09	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Реализована
П-57/10	Ж-БЛ-04-146/09	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Реализована
П-58/10	Ж-БЛ-04-188/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Реализована
П-59/10	Ж-БЛ-04-112/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-60/10	Ж-БЛ-04-86/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-61/10	Ж-БЛ-04-194/09	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Реализована
П-62/10	Ж-БЛ-04-46/09	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Остварена сарадња
П-63/10	Ж-БЛ-04-85/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РР	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-64/10	Ж-БЛ-04-116/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РР	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	18.03.2010.	Није реализована
П-65/10	Ж-СА-01-1030/10	Регулаторна агенција за комуникације	Права дјече	22.03.2010.	Реализована
П-66/10	Ж-БЛ-05-291/09	Основни Суд Нови Град	Дужина трајања поступка	22.03.2010.	Реализована
П-67/10	Ж-БЛ- 5270/07	Основни суд у Бањој Луци	Дужина трајања поступка	22.03.2010.	Реализована

П-68/10	Ж-БЛ 7069/07	Кантонална комисија за имплементацију чл. 143 ЗОР ФБиХ	Право на рад, кршење принципа <i>ex aequo et bono</i>	22.03.2010.	Реализована
П-69/10	Ж-БЛ-06-312/09	ЈУ Центар за предшколско образовање и васпитање Бања Лука	ЗОСПИ и слобода изражавања	22.03.2010.	Реализована
П-70/10	Ж-БЛ-06-312/09	Клинички центар Бања Лука	ЗОСПИ и слобода изражавања	22.03.2010.	Реализована
П-71/10	Ж-СА-05-98/10	Општина Крешево	ЗУП чл. 6 тачка 13. Жалба на рад Управе	22.03.2010.	Нема одговора
П-72/10	Ж-БР-04-102/09	Министарство трговине, туризма и саобраћаја ТК- Дирекција цеста Тузла	Имовина	22.03.2010.	Није реализована
П-73/10	Ж-БР-04-11/10	Влада Брчко Дистрикта	Имовина	22.03.2010.	Реализована
П-74/10	Ж-БР-04-06/10	Апелациона комисија Брчко Дистрикта и Полиција Брчко Дистрикта	Правичан кривични поступак	22.03.2010.	Дјелимично реализована
П-75/10	Ж-БР 7027/08	Влада Брчко Дистрикта	Имовина	22.03.2010.	Није реализована
П-76/10	Ж-БР-04-81/09	Влада Брчко Дистрикта-Одјељење за просторно планирање и имовинско-правне послове	Имовина	22.03.2010.	Није реализована
П-77//10	Ж-БР-05-32/09	Општина Пелагићево	ЗОСПИ	22.03.2010.	Реализована
П-78/10	Ж-СА-05-61/10	Влада Кантона Сарајево; Министарство здравства КС	Именовање	02.04.2010.	Није реализована
П-79/10	Ж-СА-05-236/10	Општина Гламоч и Агенција за приватизацију Кантона 10.	Имовина	15.04.2010.	Регистрована сарадња
П-80/10	Ж-СА-06-585/09; 376/10; 377/10	МУП ЗЕ-ДО кантона и Скупштина ЗЕ-ДО кантона	Дискриминација	07.04.2010.	Реализована

П-81/10	Ж-СА-01-421/10	ЈУ Центар за социјални рад Витез	Права дјеце	12.04.2010.	Реализована
П-82/10	Ж-СА-01-329/10	Министарство рада и социјалне политике Унско-санског кантона			Остварена сарадња, препорука није реализована
П-83/10	Ж-СА-05-459/09	Влада ФБиХ, Министарство рада и социјалне политике ФБиХ	Именовање	13.04.2010.	Реализована
П-84/10	Ж-МО-04-20/10	Средња економска школа Мостар	Права дјеце	15.04.2010.	Није реализована
П-85/10	Ж-БЛ-01-422/09	ЈУ Центар за социјални рад Костајница	Права дјеце	15.04.2010.	Реализована
П-86/10	Ж-БЛ-04-213/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.04.2010.	Није реализована
П-87/10	Ж-БЛ-04-213/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.04.2010.	Није реализована
П-88/10	Ж-БЛ-04-210/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.04.2010.	Реализована
П-89/10	Ж-БЛ-04-262/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.04.2010.	Реализована
П-90/10	Ж-БЛ-04-236/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.04.2010.	Није реализована
П-91/10	Ж-БЛ-04-224/140	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.04.2010.	Није реализована
П-92/10	Ж-БЛ-04-212/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.04.2010.	Није реализована
П-93/10	Ж-БЛ-04-214/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.04.2010.	Није реализована
П-94/10	Ж-БЛ-04-234/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.04.2010.	Реализована
П-95/10	Ж-БЛ-04-279/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.04.2010.	Није реализована

П-96/10	Ж-БЛ-04-192/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.04.2010.	Није реализована
П-97/10	Ж-БЛ-04-263/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.04.2010.	Није реализована
П-98/10	Ж-БЛ-04-196/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.04.2010.	Реализована
П-99/10	Ж-БЛ-04-197/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.04.2010.	Остварена сарадња
П-100/10	Ж-БЛ-04-216/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.04.2010.	Није реализована
П-101/10	Ж-БЛ-04-206/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.04.2010.	Није реализована
П-102/10	Ж-БЛ-04-11/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.04.2010.	Није реализована
П-103/10	Ж-БЛ-04-235/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.04.2010.	Реализована
П-104/10	Ж-БЛ-04-248/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.04.2010.	Није реализована
П-105/10	Ж-БЛ-04-237/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.04.2010.	Реализована
П-106/10	Ж-СА-07-436/10	Министарство правде БиХ, Федерално министарство правде и Федерално министарство здравства; Кантонални суд у Тузли	Очување душевног и тјелесног здравља затвореника	16.04.2010.	Није реализована, али је остварена сарадња
П-107/10	Ж-БЛ-05-10/10	Општина Прњавор, Одјељење за општу управу административне службе	ЗОСПИ	20.04.2010.	Реализована
П-108/10	Ж-БЛ-06-404/09	Основни суд у Градишци	Извршење рјешења	20.04.2010.	Реализована

П-109/10	Ж-БЛ-05-499/09	Фонд ПИО/МИО-Филијала Бања Лука	Пензије	20.04.2010.	Реализована
П-110/10	ЖА-СА-01-123/10	Влада Кантона Сарајево; Министарство образовања и науке КС	Именовање	20.04.2010.	Није реализована
П-111/10	Ж-СА-04-291/10	Природно-математички факултет у Сарајеву	ЗОСПИ	23.04.2010.	Реализована
П-112/10	Ж-СА-04-371/10	Природно-математички факултет у Сарајеву	ЗОСПИ	23.04.2010.	Није реализована
П-113/10	Ж-СА-05-332/10	Природно-математички факултет у Сарајеву	ЗОСПИ	23.04.2010.	Реализована
П-114/10	Ж-СА-05-375/09	Министарство за избјегла и расељена лица Републике Српске- Одсјек Добој- Канцеларија Брод	Поврат стана	28.04.2010.	Нема одговора
П-115/10	Ж-СА-05-383/10	Влада Кантона СБК и Министарство привреде СБК	Именовање	28.04.2010.	Није реализована, остварена сарадња
П-116/10	Ж-СА-04-304/10	Федерално правобранилаштво	Откуп стана	28.04.2010.	Реализована
П-117/10	Ж-СА-05-608/09	Министарство за избјегла и расељена лица РС	Право на дом	29.04.2010.	Није реализована
П-118/10	Ж-СА-01-443/10	Клинички центар Универзитета у Сарајеву; ЈУ Кантонални центар за социјални рад Сарајево; Служба социјалне заштите Нови град	Права дјецe	29.04.2010.	Реализована
П-119/10	Ж-БЛ-04-293/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	30.04.2010.	Није реализована
П-120/10	Ж-БЛ-04-309/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	30.04.2010.	Нема одговора
П-121/10	Ж-БЛ-04-291/10	Комисија за имплементацију чл.	Чл. 182 ЗОР РС	30.04.2010.	Реализована

		182 ЗОР РС	отпремнине		
П-122/10	Ж-БЛ-04-312/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	30.04.2010.	Није реализована
П-123/10	Ж-БЛ-04-292/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	30.04.2010.	Реализована
П-124/10	Ж-БЛ-04-311/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	30.04.2010.	Није реализована
П-125/10	Ж-БЛ-04-313/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	30.04.2010.	Нема одговора
П-126/10	Ж-БЛ-04-310/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	30.04.2010.	Реализована
П-127/10	Ж-БЛ-04-308/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	30.04.2010.	Није реализована
П-128/10	Ж-БЛ-05-90/10	Основни суд у Бањој Луци	Члан 6. ЕКЉП	12.05.2010.	Реализована
П-129/10	Партиципација дјеце и пошт.њихових ставова – пројекат		Права дјеце		Нема одговора
П-130/10	БЛ 5164/07	Општина Трваник	Поврат стана- накнада штете	04.05.2010.	Реализована
П-131/10	Ж-БЛ 5281/07	Фонд ПИО/МИО Филијала Бања Лука	Пензије	04.05.2010.	Нема одговора
П-132/10		Федерална управа за геодетске и имовинско-правне послове Сарајево	Члан 6. ЕКЉП	04.05.2010.	Остварена сарадња
П-133/10	Ж-СА-05-624/10	Радио-телевизија Федерације БиХ	Право на рад	05.05.2010.	Није реализована
П-134/10	Ж-СА-Ж-05-336/10	Влада Унско-санског кантона- Служба за стручне и заједничке	Именовање	05.05.2010.	Остварена сарадња

		послове			
П-135/10	Ж-СА-06-49/10	Општина Пале-Прача	Дискириминација	13.05.2010.	Нема одговора
П-136/10	Ж-СА-04-86/09	Општина Равно	Накнада штете-пожар	13.05.2010.	Нема одговора
П-137/10	Ж-СА-04-603/09	Федерално правобранилаштво	Откуп војног стана	18.05.2010.	Реализована
П-138/10	Ж-СА-05-369/10	Завод за трансфузијску медицину ФБиХ УО и УО Завода за т. м.	Именовање	18.05.2010.	Није реализована
П-139/10	Ж-СА-05-630/09	Министарство рада и борачко-инвалид. заштите РС	Отпремнина	15.05.2010.	Реализована
П-140/10	Ж-СА-04-458/09	Скупштина регионалне депоније „УС РЕГ-ДЕП“ д.о.о.	Именовање	18.05.2010.	Нема одговора
П-141/10	Ж-МО-05-98/10	Општински суд у Чапљини	Имовина и суђење у разумном року	18.05.2010.	Реализована
П-142/10	Ж-СА-07-280; 219 и 318/10	КПТ ПТ Тузла	Право затореника	13.05.2010.	Реализована
П-143/10	Ж-СА-04-334/10	Федерална управа цивилне заштите	Право на рад	24.05.2010.	Остварена сарадња
П-144/10	Ж-БР-05-15/10	Основни суд у Бањој Луци	Суђење у разумном року	21.05.2010.	Није реализована
П-145/10	Ж-Са-05-424/10	Општинско вијеће Витез	Именовање	17.05.2010.	Није реализована
П-146/10	Ж-СА-05-70/10	Министарство иностраних послова БиХ	Право на рад и повреда члана 6. ЕКЉП	25.05.2010.	Реализована
П-147/10	Ж-БЛ-04-456/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	05.07.2010.	Није реализована
П-148/10	Ж-БЛ-01-190/10	Основна школа "Иво Андрић"	Права дјете	26.05.2010.	Реализована
П-149/10	Ж-БЛ-04-363/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.06.2010.	Није реализована
П-150/10	Ж-БЛ-04-363/10	Комисија за имплементацију чл.	Чл. 182 ЗОР РС	15.06.2010.	Није реализована

		182 ЗОР РС	отпремнине		
П-151/10	Ж-БЛ-04-38/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.06.2010.	Није реализована
П-152/10	Ж-БЛ-04-41/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.06.2010.	Није реализована
П-153/10	Ж-БЛ-04-377/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.06.2010.	Реализована
П-154/10	Ж-БЛ-04-386/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.06.2010.	Реализована
П-155/10	Ж-БЛ-04-384/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.06.2010.	Није реализована
П-156/10	Ж-БЛ-04-319/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.06.2010.	Није реализована
П-157/10	Ж-БЛ-04-326/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.06.2010.	Није реализована
П-158/10	Ж-БЛ-04-334/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.06.2010.	Није реализована
П-159/10	Ж-БЛ-04-359/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.06.2010.	Није реализована
П160/10	Ж-БЛ-04-358/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.06.2010.	Није реализована
П-161/10	Ж-БЛ-04-357/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.06.2010.	Није реализована
П-162/10	Ж-БЛ-04-356/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.06.2010.	Није реализована
П-163/10	Ж-БЛ-04-354/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.06.2010.	Реализована
П-164/10	Ж-БЛ-04-355/10	Комисија за имплементацију чл.	Чл. 182 ЗОР РС	15.06.2010.	Није реализована

		182 ЗОР РС	отпремнине		
П-165/10	Ж-БЛ-04-362/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РР	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.06.2010.	Није реализована
П-166/10	Ж-СА-05-131/10	Влада ФБиХ и Федерално министарство енергије, рударства и индустрије	Именовање	15.06.2010.	Реализована
П-167/10	Ж-БЛ-04-385/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РР	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.06.2010.	Није реализована
П-168/10	Ж-БЛ-04-379/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	15.06.2010.	Реализована
П-169/10	Ж-СА-01-418/10	ЈУ Служба социјалне заштите Општине Центар и Кантонални центар за социјални рад	Права дјеце	15.06.2010.	Остварена сарадња, није реализована препорука
П-170/10	Ж-СА-05-126/10	Основни суд у Котор Вароши	Ефикасна судска заштита	17.06.2010.	Реализована
П-171/10	Ж-БЛ-04-398/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	17.06.2010.	Није реализована
П-172/10	Ж-БЛ-04-393/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	17.06.2010.	Није реализована
П-173/10	Ж-БЛ-04-463/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	17.06.2010.	Није реализована
П-174/10	Ж-ЛИ-05-51/10	Општина Ливно	ЗОСПИ	15.07.2010.	Реализована
П-175/10	Ж-СА-01-862/10	ЈУ Центар за социјални рад Општине Центар	Права дјеце	20.07.2010.	Остварена сарадња, препорука није реализована
П-176/10	Ж-МО-05-131/10	Општински суд у Мостару	Права дјеце	15.07.2010.	Реализована
П-177/10	Ж-СА-06-646/10	КЈУ Дом за дјецу без родитељског старања Бјелаве	Право на рад и члан 6. ЕКЉП	23.07.2010.	Није реализована
П-178/10	Ж-СА-02-877/10	Федерално министарство рада и	Права дјеце/особа са	23.07.2010.	Није реализована

		социјалне политике	инвалидитетом		
П-179/10	Ж-СА-04-702/10	ФЗ ПИО/МИО Мостар- Кантонална административна служба Зеница	Пензије	03.08.2010.	Није реализована
П-180/10	Ж-СА-06-1006/10	Министарство образовања и науке КС и Друга гимназија у Сарајеву	Права дјече	09.08.2010.	Нема одговора
П-181/10	Ж-СА-05-505/09	Устави суд БиХ и Општина Сански Мост	Имовина, право на дом	18.08.2010.	Остварена сарадња
П-182/10	Ж-СА-05-351/10	МУПРС	Накнада штете	18.08.2010.	Дјелимично реализована
П-183/10	Ж-ЛИ-05-55/10	Управа за инспекцијске послове Кантона 10	Право на рад	19.08.2010.	Остварена сарадња, није реализована
П-184/10	Ж-ЛИ-05-70/10	Општински суд у Ливну	Неизвршење рјешења	19.08.2010.	Није реализована
П-185/10	Ж-СА-05-196/10	Влада Кантона Сарајево	Право на дом	20.08.2010.	Остварена сарадња, али препорука није реализована
П-186/10	Ж-СА-05-1087/10	Општина Кључ	ЗОСПИ	24.08.2010.	Није реализована
П-187/10	Ж-БР-04-159/10	Општинско вијеће Сапна	Именовање	20.07.2010.	Није реализована
П-188/10	Ж-БР-05-157/10	Основни суд у Брчко Дистрикту; Влада Брчко Дистрикта-Одјељење за здравство и остале услуге. ХО „Међународни форум солидарности-ЕЕМАУС“ Добој Исток	Противправно лишавање слободе и смјештај у здравствене установе	20.07.2010.	Остварена сарадња
П-189/10	Ж-МО-05-81/10	Влада ХНК	Именовање	25.08.2010.	Реализована
П-190/10	Ж-БЛ-05-515/10	ЈП „Путеви РС“	ЗОСПИ	25.08.2010.	Није реализована
П-191/10	Ж-БЛ-05-410/10	Општина Рогатица	Члан 6. ЕКЉП	28.08.2010.	Реализована
П-192/10	Ж-БР-05-124/10	Општински суд у Тузли	Члан 6. ЕКЉП	20.08.2010.	Није реализована
П-193/10	Ж-БР-04-50/10	Влада Брчко Дистрикта-Одјељење за стручне и административне послове	Неизвршење рјешења	20.08.2010.	Није реализована

П-194/10	Ж-БР-04-49/10	Влада Брчко Дистрикта- Одјељење за стручне и административне послове	Недоношење рјешења	20.08.2010.	Није реализована
П-195/10	Ж-БР-04-48/10	Влада Брчко Дистрикта Одјељење за стручне и административне послове	Право на рад	20.08.2010.	Није реализована
П-196/10	Ж-БР-05-86/10	Основни суд у Бањој Луци	Неизвршење рјешења	20.08.2010.	Реализована
П-197/10	Ж-БР-04-42/10	Агенција за приватизацију ФБиХ	Потраживања на ЈРГ	20.08.2010.	Реализована
П-198/10	Ж-БР-05-150/10	Кантонално министарство унутрашњих послова Тузла- Одјељење за администрацију	ЗОСПИ	20.08.2010.	Нема одговора
П-199/10	Ж-БР-05-124/10	Основни суд у Брчком	Неизвршење рјешења	20.08.2010.	Није реализована
П-200/10	Ж-БР-05-26/09	Влада Брчко Дистрикта-Одјељење за јавни регистар	Право на рад	20.08.2010.	Нема одговора
П-201/10	Ж-БР-04-87/09	ЈП „Комунално“ Брчко д.о.о.	Комуналије	20.08.2010.	Остварена сарадња
П-202/10	Ж-БР-05-110/10	Општински суд у Тузли	Дужина поступка и недоношење одлуке о извршењу	20.08.2010.	Нема одговора
П-203/10	Ж-БР-04-85/09	Влада Брчко Дистрикта-Одјељење за прост. планирање и имов.-прав. послове ; Основни суд у Брчком	Накнада штете-стечајни поступак	20.08.2010.	Није реализована
П-204/10	Ж-БР-04-66/10	Агенција за надзор осигурања ФБиХ; UNIQUA д.д. Сарајево	Дискриминација	20.08.2010.	Није реализована
П-205/10	Ж-БР-05-160/10	ОШ "Владимир Назор" у Оџаку	ЗОСПИ	20.08.2010.	Нема одговора
П-206/10	Ж-БР-05-49/09	Влада Брчко Дистрикта-Одјељење за расељена лица, избјеглице и	Непошовање одредаба ЗУП-а БДБиХ	20.08.2010.	Дјелимично реализована

		стамбена питања			
П-207/10	Ж-СА-05-372/10	ЈП „Комуналац“ Градачац и ОВ Општина Градачац	Именовање	23.08.2010.	Није реализована
П-208/10	Ж-СА-05-605/10	„Комунално“ д.о.о Босански Петровац и Општинско вијеће Општине Босанки Петровац	Именовање	23.08.2010.	Дјелимично реализована
П-209/10	Ж-СА-05-381/10	Општина Стари град	Анекс VII-повратак/обнова	31.08.2010.	Реализована
П-210/10	Ж-СА-05-962/10	Влада ФБиХ и Федерално министарство рада и социјалне политике	Именовање	01.09.2010.	Остварена сарадња
П-211/10	Ж-СА-05-1044/10	Савјет министара БиХ и Министарство цивилних послова БиХ	Именовање	01.09.2010.	Није реализована
П-212/10	Ж-СА-05-529/10	ФЗ ПИО/МИО- Мостар-Кантонална административна служба Травник	Једнак приступ јавним службама	14.09.2010.	Реализована
П-213/10	Ж-СА-07-1169/10	Федерално министарство правде, Општински суд у Тузли, Кантонални суд у Тузли, Министарство правде ТК, Министарство правде БиХ, Федерално министарство здравства и Комисија за заштиту лица са душевним сметњама	Кривичне санкције-збрињавање ментално/инвалидних лица	20.09.2010.	Није реализована, али је остварена сарадња
П-214/10	Ж-СА-04-729/10	КЈП „Рад“ д.о.о.	Право на рад	28.09.2010.	Остварена сарадња, препорука није реализована
П-215/10	Ж-БЛ-04-591/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	21.09.2010.	Није реализована

П-216/10	Ж-БЛ-04-602/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	21.09.2010.	Није реализована
П-217/10	Ж-БЛ-04-615/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	21.09.2010.	Није реализована
П-218/10	Ж-БЛ-04-564/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	21.09.2010.	Реализована
П-219/10	Ж-БЛ-04-590/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	21.09.2010.	Није реализована
П-220/10	Ж-БЛ-04-505/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	21.09.2010.	Није реализована
П-221/10	Ж-БЛ-04-507/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	21.09.2010.	Није реализована
П-222/10	Ж-БЛ-04-460/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС Отпремнине	21.09.2010.	Реализована
П-223/10	Ж-БЛ-04-561/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	21.09.2010.	Реализована
П-224/10	Ж-БЛ-04-562/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	21.09.2010.	Реализована
П-225/10	Ж-БЛ-04-577/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	21.09.2010.	Није реализована
П-226/10	Ж-БЛ-04-573/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	21.09.2010.	Није реализована
П-227/10	Ж-БЛ-04-576/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	21.09.2010.	Није реализована
П-228/10	Ж-СА-04-232/10	Влада ФБиХ	Именовање	22.09.2010.	Није реализована
П-229/10	Ж-СА-04-356/10	Влада Унско-санског кантона	Именовање	22.09.2010.	Реализована
П-230/10	Ж-СА-05-474/09	Општина Зворник	образовање	27.09.2010.	Реализована
П-231/10	Ж-СА-05-474/09	Министарство просвјете и културе	образовање	27.09.2010.	Реализована

		РС			
П-232/10	Ж-БЛ-05-261/10	Општина Сански Мост-Служба за просторно уређење, грађење и стамбене послове	Имовина, неизвршавање пресуде Кантоналног суда Бихаћ	27.09.2010.	Остварена сарадња , препорука није испоштована
П-233/10	Ж-СА-05-437/10	Влада КС	Именовање	01.10.2010.	Реализована
П-234/10	Ж-СА-04-491/09	Влада КС и Кантонална агенција за приватизацију Сарајево	Право на рад	04.10.2010.	Није реализована
П-235/10	Ж-СА-05-1051/10	ЈУ Девета ОШ Илиџа	ЗОСПИ	04.10.2010.	Реализована
П-236/10	Ж-БЛ-5143/08	Суд БиХ	Члан 6. ЕКЉП	08.10.2010.	Дјелимично испоштована
П-237/10	Ж-БР-04-218/10	Министарство образовања, науке, културе и спорта ТК	Право на рад	08.10.2010.	Није реализована
П-238/10	Ж-БР-04-100/10	Општина Тузла-Служба за инспекцијске послове	Неизвршење рјешења	08.10.2010.	Нема одговора
П-239/10	Ж-БР-05-185/10	Канцеларија за управљање јавном имовином Брчко Дистрикта	Имовина	08.10.2010.	Није реализована
П-240/10	Ж-БР-04-35/10	Федерални Завод ПИО/МИО Мостар- Кантонална административна служба Зеница	Дужина поступка рјешавања по захтјеву за пензију	08.10.2010.	Остварена сарадња
П-241/10	Ж-БР-04-113/10	Општина Тузла, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде ТК	Онемогућавање мирног уживања посједа-загађење околине	08.10.2010.	Није реализована
П-242/10	Ж-БР-04-175/10	Канцеларија за ревизију јавне управе и институција у БД	Право на рад	08.10.2010.	Реализована
П-243/10	Ж-БР-05-230/10	Тужилаштво Посавског кантона у Орашју и МУП Посавског кантона	Право на живот и личну сигурност	08.10.2010.	Остварена сарадња
П-244/10	Ж-БР-05-161/10	Општина Тузла	Неизвршење рјешења	08.10.2010.	Реализована
П-245/10	Ж-БР-05-268/10	Општина Калесија	Дјелотворан правни лијек	08.10.2010.	Нема одговора

П-246/10	Ж-БР-05-43/10	Општински суд у Грачаници	Неизвршење рјешења	08.10.2010.	Реализована
П-247/10	Ж-БР-04-105/10	Федерално министарство рада и социјалне политике	Неизвршење рјешења	08.10.2010.	Реализована
П-248/10	Ж-БР-05-97/09	Општински суд у Орашју	Члан 6. ЕКЉП	08.10.2010.	Реализована
П-249/10	Ж-БР-05-169/10	Основни суд Брчко Дистрикта БиХ	Члан 6. ЕКЉП	08.10.2010.	Реализована
П-250/10	Ж-БР-05-57/09	Општински суд у Сарајеву	Неизвршење рјешења	08.10.2010.	Нема одговора
П-251/10	Ж-БР-05-118/09	Општински суд у Живиницама	Члан 6. ЕКЉП	08.10.2010.	Дјелимично реализована
П-252/10	Ж-БР-05-117/09	Општински суд у Градаццу	Члан 6. ЕКЉП	08.10.2010.	Дјелимично реализована
П-253/10	Ж-БР-05-68/10	Основни суд у Брчком	Члан 6. ЕКЉП	08.10.2010.	Нема одговора
П-254/10	Ж-БР-04- 111/10	Општина Градачац		08.10.2010.	Нема одговора
П-255/10	Ж-БР-05-178/10	Канцеларија за ревизију јавне управе и институција Брчко Дистрикта	ЗОСПИ	08.10.2010.	Реализована
П-256/10	Ж-БР-05-80/09	Основни суд у Модричи	Члан 6. ЕКЉП	08.10.2010.	Остварена сарадња препорука није реализована
П-257/10	Ж-БР-05-214/10	Канцеларија за управљање јавном имовином и Одјељење за просторно планирање и имовинско-правне послове Брчко Дистрикта	Имовина	08.10.2010.	Остварена сарадња
П-258/10	Ж-БР-05-195/10	Кантонални суд у Тузли	Имовина, право породични и приватни живот и преписку	08.10.2010.	Остварена сарадња, препорука није реализована
П-259/10	Ж-МО-05-82/10	Министарство цивилних послова и комуникација БиХ, МУП Кантона 10, ПП Босанско Грахово, Општина Бос. Грахово-Служба социјалне заштите	Јавне исправе	12.10.2010.	Остварена сарадња

П-260/10	Ж-МО-05-64/10	Основни суд у Мостару	Члан 69. ЕКЉП	12.10.2010.	Није реализована
П-261/10	Ж-МО-04-66/10	Управа за неизравно опорезивање	Право на рад	12.10.2010.	Није реализована
П-262/10	Ж-СА-01-447/10	ЈУ ОШ Музичка и балетна школа „Ново Сарајево“	Права дјеце	12.10.2010.	Нема одговора
П-263/10	Ж-СА-05-181/10	Савјет министара БиХ Министарство финансија и трезора	Право на накнаду за одвојени живот и смјештај-радна права	12.10.2010.	Реализована
П-264/10	Ж-СА-05-1237/10	Завод за заштиту здравља студената и Федерално министарство здравства	Специјализација	13.10.2010.	Реализована
П-265/10	Ж-ЛИ-05-76/10	Општина Ливно	Члан 13.ЕКЉП и ЗУП ФБиХ	13.10.2010.	Реализована
П-266/10	Ж-ЛИ-05-83/10	Општина Ливно	Члан 13.ЕКЉП и ЗУП ФБиХ	13.10.2010.	Реализована
П-267/10	Ж-ЛИ-05-102/10	Општина Ливно	Члан 13.ЕКЉП и ЗУП ФБиХ	13.10.2010.	Реализована
П-268/10	Ж-СА-05-38/10	Министарство образовања и науке КС и Влада КС	Именовање	14.10.2010.	Није реализована
П-269/10	Ж-СА-04-1200/10	Општина Тузла и МЗ Липница	Додјела једнократне новчане помоћи	20.10.2010.	Остварена сарадња, али препорука није реализована
П-270/10	Ж-СА-01-716/10	ЈУ Центар за социјални рад Јајце	Слобода кретања и избор мјеста становања,права дјеце	20.10.2010	Остварена сарадња
П-271/10	Ж-БЛ-05-594/10	Комунална полиција Општине Шипово	Члан 13. ЕКЉП	20.10.2010.	Реализована
П-272/10	Ж-БЛ-05-01/10	Основни суд у Теслићу	Члан 6. ЕКЉП	01.11.2010.	Реализована
П-273/10	Ж-СА-04-1235/10	Мјешовита средња економско-гоститељска школа Травник	Право на једнакост-конкурсна процедура	01.11.2010.	Није реализована

П-274/10	Ж-СА-04-1244/10	Агенција за државну службу ФБиХ	Право на једнакост-конкурсна процедура	01.11.2010.	Нема одговора
П-275/10	Ж-БЛ-04-687/10	МУП УСК-Комисија за избор полицијских службеника УСК	Право на једнакост-конкурсна процедура	01.11.2010.	Није реализована
П-276/10	Ж-БЛ-04-711/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Реализована
П-277/10	Ж-БЛ-04-701/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Није реализована
П-278/10	Ж-БЛ-04-673/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Није реализована
П-279/10	Ж-БЛ-04-666/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Није реализована
П-280/10	Ж-БЛ-04-652/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Није реализована
П-281/10	Ж-БЛ-04-432/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Није реализована
П-282/10	Ж-БЛ-04-418/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Реализована
П-283/10	Ж-БЛ-04-745/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Реализована
П-284/10	Ж-БЛ-04-742/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Није реализована
П-285/10	Ж-БЛ-04-427/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Реализована
П-286/10	Ж-БЛ-04-421/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Није реализована
П-287/10	Ж-БЛ-04-430/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Није реализована

П-288/10	Ж-БЛ-04-419/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Није реализована
П-289/10	Ж-БЛ-04-431/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Није реализована
П-290/10	Ж-БЛ-04-420/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Није реализована
П-291/10	Ж-БЛ-04-416/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Није реализована
П-292/10	Ж-БЛ-04-417/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Није реализована
П-293/10	Ж-БЛ-04-422/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Реализована
П-294/10	Ж-БЛ-04-423/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Реализована
П-295/10	Ж-БЛ-04-424/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Није реализована
П-296/10	Ж-БЛ-04-425/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Није реализована
П-297/10	Ж-БЛ-04-428/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Реализована
П-298/10	Ж-БЛ-04-429/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	01.11.2010.	Није реализована
П-299/10	Ж-БЛ-05-516/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине		Није реализована
П-300/10	Ж-БЛ-04-289/10 Ех оффицио Специјални извјештај о стању	Министарство цивилних послова БиХ, Министарство рада и социјалне политике ФБиХ, Министарство здравља и	Права старих лица	октобар 2010.	Остварена сарадња

	људских права старих лица	социјалне заштите РС и Влада Брчко Дистрикта			
П-301/10	Ж-СА-04-1185/10	Општина Јајце	Анекс VII Споразума о избјеглицама и расељеним лицима и члан 6. ЕКЉП	04.11.2010.	Остварена сарадња, није реализована
П-302/10	Ж-СА-05-879/10	Федерално правобранилаштво	Члан 6. ЕКЉП укњижба стана	08.11.2010.	Нема одговора
П-303/10	Ж-СА-04-274/10	Федерално правобранилаштво	Члан 6. ЕКЉП укњижба стана	08.11.2010.	Нема одговора
П-304/10	Специјални извјештај у вези са жалбом радника бивших Републичке управе царина РС и Царинске службе Брчко Дистрикта	Управа за индиректно опорезивање и Управни одбор Управе	Члан 6. ЕКЉП	13.08.2010.	Нема одговора
П-305/10	Ж-СА-04-1340/10	ЈУ ОШ "Меша Селимовић" Зеница	Право на рад	12.11.2010.	Није реализована
П-306/10	Ж-СА-05-1116/10	Управа за индиректно опорезивање и Управни одбор Управе	Везано за Специјални извјештај 304/10 Члан 6. ЕКЉП	18.11.2010.	Нема одговора
П-307/10	Ж-БЛ-01-306/10	ЈУ Центар за социјални рад Бужим и Општински суд у Босанској Крупи	Права дјече	22.11.2010.	Реализована
П-308/10	Ж-БЛ-04-650/10	Републичка управа за инспекцијске послове, Сектор инспекције рада Одјељење Приједор	Право на рад	22.11.2010.	Реализована
П-309/10	Ж-БЛ-04-768/10	Комисија за имплементацију чл.	Чл. 182 ЗОР РС	22.11.2010.	Није реализована

		182 ЗОР РС	отпремнине		
П-310/10	Ж-БЛ-04-763/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	22.11.2010.	Није реализована
П-311/10	Ж-БЛ-04-764/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР-а РС отпремнине	22.11.2010.	Није реализована
П-312/10	Ж-БЛ-04-785/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	22.11.2010.	Није реализована
П-313/10	Ж-БЛ-04-770/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	22.11.2010.	Реализована
П-314/10	Ж-СА-05-387/10	Општина Шамац	Члан 6. и члан 8. ЕКЉП	10.11.2010.	Није реализована
П-315/10	Ж-МО-05-97/10	Општина Читлук	Анекс VII Споразума о избјеглицама и расељеним лицима	23.11.2010.	Реализована
П-316/10	Ж-СА-05-846/10	Општина Кључ	Анекс VII Споразума о избјеглицама и расељеним лицима	29.11.2010.	Остварена сарадња, није реализована
П-317/10	Специјални извјештај о правима дјеце смјештене у установе са посебним освртом на нормативе и стандарде	Влада ФБиХ и Влада РС Мин. финансија БиХ Мин. цивилних послова Мин. правде БиХ Мин. рада и соц. заштите Фед. управа за инсп. послове Скупштина УСК Фед. инспекција рада		13.12.2010.	Нема одговора
П-318/10	Специјални извјештај о партиципацији дјеце и одраслих у	Мин. просвјете и културе РС, Фед. мин. образовања и науке		13.12.2010.	Нема одговора

	интересу дјеце у школама				
П-319/10	Специјално извјешће о стању права дјеце са посебним потребама/сметњама у психофизичком развоју	Мин. цивилних послова БиХ Мин. за људ. права и избјеглице БиХ Фед. мин. образовања и науке Фед. мин. здравства Фед. мин. рада и соц. политике Мин. здравља и соц. заштите РС Мин. просвјете и културе РС Кант. министарства поросвјете, социјалне заштите и здравства Влада Брчко Дистрикта		13.12.2010.	Нема одговора
П-320/10	Специјални извјештај о правима лица са инвалидитетом	Парламентарна скупштина БиХ Савјет министара БиХ Парламент ФБиХ Влада ФБиХ Народна скупштина РС Влада РС Скупштина Брчко Дистрикта Влада Брчко Дистрикта Министарства ентитета, одјељења Дистрикта, министарства кантона и др. надлежни органи општина и градова		13.12.2010.	Нема одговора
П-321/10	Специјални извјештај о праву на пензију	Парламент ФБиХ Министарства финансија ФБиХ и РС		13.12.2010.	Остварена сарадња

		Мин. рада и соц. политике ФБиХ Мин. рада и соц. заштите РС Мин. рада и борачко-инвалид. заштите РС Пореске управе ФБиХ и РС Инспекције рада ФБиХ и РС Фонд ПИО/МИО ФБиХ Мин. цивилних послова			
П-322/10	Ж-СА-05-344/09	Општинско вијеће Општине Травник,	Именовање	02.12.2010.	Није реализована
П-323/10	Ж-МО-05-07/10	Град Мостар	ЗОСПИ и рад Управе	14.12.2010.	Није реализована
П-324/10	Ж-МО-05-52/10	Град Мостар-Одјел за привреду, комуналне и инспекцијске послове и ПУ Мостар	Члан 8. ЕКЉП	14.12.2010.	Остварена сарадња
П-325/10	Ж-СА-05-1123/10	Влада КС	Именовање	16.12.2010.	Није реализована
П-326/10	Ж-СА-04-1408/10	Министарство за питања бораца и инвалида одбрамбено- ослободилачког рата	Права добитника посебних ратних признања и одликовања	20.12.2010.	Није реализована
П-327/10	Ж-СА-05-157/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	20.12.2010.	Није реализована
П-328/10	Ж-СА-02-838/10	Кантонални суд у Бихаћу	Члан 6. ЕКЉП	26.07.2010.	Реализована
П-329/10	Ж-БЛ-05-845/10	Основни суд у Мркоњић Граду	Члан 6. ЕКЉП	22.12.2010.	Реализована
П-330/10	Ж-СА-05-129/10	Скупштина УСК	Именовање	23.12.2010.	Нема одговора
П-331/10	Ж-БЛ-01-425/10	Кантонални суд у Сарајеву	Члан 6. ЕКЉП	23.12.2010.	Реализована
П-332/10	Ж-СА-04-1279/10	Министарство цивилних послова БиХ, Федерални завод за запошљавање и Завод за	Право на рад-уплата допсина у случају незапослености	23.12.2010.	Остварена сарадња

		запошљавање РС			
П-333/10	Ж-СА-05-512/09	Кантонални суд у Сарајеву	Члан 6. ЕКЉП	27.12.2010.	Реализована
П-334/10	Ж-СА-05-400/09	Општински суд у Сарајеву	Члан 6. ЕКЉП	27.12.2010.	Остварена сарадња
П-335/10	Ж-СА-05-1386/10	МУП ТК; Кантонално тужилаштво ТК и ЈУ Центар за социјални рад Тузла	Рад полиције	28.12.2010.	Остварена сарадња
П-336/10	Ж-БЛ-04-553/10	Комисија за имплементацију чл. 182 ЗОР РС	Чл. 182 ЗОР РС отпремнине	29.12.2010.	Није реализована
П-337/10	Ж-СА-05-526/10	Влада УСК и Министарство образовања, науке, културе и спорта УСК	Именовање	22.10.2010.	Није реализована
П-338/10	Ж-СА-05-174/10	Влада ФБиХ	Именовање	07.10.2010.	Није реализована
П-339/10	Ж-СА-05-925/10	Општина Горажде	ЗОСПИ	28.07.2010.	Није реализована
П-340/10	Ж-СА-05-899/10	МУП Кантона Сарајево	Рад полиције и мирно уживање посједа	06.09.2010.	Није реализована
П-341/10	Ж-СА-05-45/10	Кантонални суд у Зеници	Члан 6. ЕКЉП	17.02.2010.	Реализована

Објашњења скраћеница у табели:

*ЕКЉП – Европска конвенција о људским правима и основним слободама

* ЗОСПИ – Закон о слободи приступа информацијама

* ЗОР – Закон о раду

* ЗУП – Закон о управном поступку

АНЕКС II ФИНАНСИЈЕ

АНЕКС II – ФИНАНСИЈЕ

ПРЕГЛЕД

расхода буџета по економским категоријама за период извјештавања: од 01.01.2010. до 31.12.2010.

Ред. број.	Врста расхода	Економски код	Одобрено буџетом за текућу годину	Измјене: ребаланс, преструкт., резерва	Кориговани буџет (4+,-5)	Реализовано у текућем периоду	Реализовано у претходној години	Индекс (7/6)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I	Текући издаци		2.622.000	-50.100	2.571.900	2.219.715	1.634.628	0,86
1.	Бруто плате и накнаде	611100	1.771.000	-149.100	1.621.900	1.442.904	1.066.002	0,89
2.	Накнаде трошкова запослених	611200	284.000		284.000	175.808	140.947	0,62
3.	Путни трошкови	613100	68.000	30.000	98.000	94.746	77.995	0,97
4.	Издаци телефонских и ПТТ услуга	613200	54.000	25.000	79.000	69.453	44.568	0,88
5.	Издаци за енергију и комуналне услуге	613300	30.000	30.000	30.000	14.557	14.774	0,49
6.	Набавка материјала	613400	25.000	22.000	47.000	44.708	17.334	0,95
7.	Издаци за услуге превоза и горива	613500	33.000		33.000	29.715	26.532	0,90
8.	Издаци за закупнину	613600	237.000	15.000	252.000	244.584	163.703	0,97
9.	Издаци за текуће одржавање	613700	27.000	2.000	29.000	27.167	21.537	0,94
10.	Издаци за осигурање	613800	6.000	1.000	7.000	5.431	4.505	0,78
11.	Уговорене и друге посебне услуге	613900	87.000	4.000	91.000	70.642	56.731	0,78
II	Капитални издаци	8212-8216	99.000	50.100	149.100	145.648	1.972	0,98
1.	Набавка опреме	8213	99.000	50.100	149.100	145.648	1.972	0,98
2.	Инвестиција	8216						
III	Програми посебне намјене		0	0	0	0	0	
IV	СВЕ УКУПНО		2.721.000	0	2.721.000	2.365.363	1.636.600	0,87

Реализација буџета за 2010. годину са расходима за преузете запосленике из ФБиХ

Одобрени буџет за 2010. 2.721.000

Укупно извршење за 2010. 2.558.676 (2.365.363 извршење буџета
+193.313 извршење за преузете запосленике из ФБиХ)

Стварна реализација буџета за 2010. годину је 94%

АНЕКС III
ПЛАТФОРМА ЗА САРАДЊУ ИНСТИТУЦИЈЕ
ОМБУДСМЕНА ЗА ЉУДСКА ПРАВА БиХ СА
НЕВЛАДИНИМ СЕКТОРОМ

АНЕКС III – ПЛАТФОРМА ЗА САРАДЊУ ИНСТИТУЦИЈЕ ОМБУДСМЕНА ЗА ЉУДСКА ПРАВА БиХ СА НЕВЛАДИНИМ СЕКТОРОМ

I - УВОД

Омбудсмен за људска права БиХ је национална институција за људска права успостављена са специфичним мандатом осигурања заштите и промовисања људских права. Успостављање ове институције засновано је на Споразуму о људским правима (Анекс 6 Општег оквирног споразума за мир у БиХ) и Закону о омбудсмену за људска права БиХ.⁹² Наведеним законом дефинисано је питања надлежности и функционисања Институције омбудсмена БиХ у смислу осигурања ефективног функционисања механизма за заштиту људских права и основних слобода, како је гарантовано Уставом БиХ и међународним споразумима уз додатак Уставу.

Широко успостављен мандат Институције захтијева посједовање способности за обављање функције мониторинга, савјетовања и издавања препорука по разним питањима која се односе на људска права, али и успостављање сарадње са регионалним и међународним организацијама, те промовисање људских права кроз подизање свијести у јавности и образовање и истраживања о људским правима. Како би се осигурала реализација мандата, ***један од приоритета Институције је свакако јачање односа и дијалога са невладиним сектором.*** Ово је посебно изражено, а на основу искустава Институције омбудсмена, у области осигурања правне помоћи, промоције људских права, што укључује потребу организовања обука, истраживања, издавање приручника и сл., те сачињавање прегледа законодавства са аспекта његове усклађености са међународним стандардима.

Цијенећи да сарадња са невладиним сектором треба да буде суштинска, а не формална, те заснована на партнерским основама, омбудсмени за људска права БиХ су 28. априла 2009. године одржали први консултативни састанак са представницима невладиних организација у Бањој Луци. Консултације су, уз подршку ОДИХР-а и Мисије ОЕБС-а у БиХ ,настављене и у 2010. години, и то 09. 06. 2010. у Сарајеву и 11. 06. 2010. године у Бањој Луци.

Разматрајући питање достигнуте сарадње између Институције омбудсмена и невладиних организација, закључено је да је ова сарадња још увијек на неком почетном нивоу и углавном усмјерена на реализацију парцијалних активности. Као позитивно, истакнута је независност националне институције за људска права, изграђени капацитети, враћен дигнитет Институције и постојање искрене спремности

⁹² "Службени гласник БиХ", бр. 32/00, 19/02 и 32/06

за заштиту и промовисање људских права са обје стране. Закључено је да формализацији сарадње између Институције омбудсмена и невладиних организација треба приступити тек након што се заједнички дефинишу области и модалитети те сарадње. Закључци са ових консултативних састанака били су основ за креирање ове платформе.

II - ОБЛАСТИ САРАДЊЕ

Институција омбудсмена за људска права БиХ сарађиваће првенствено са невладиним организацијама у областима које су у току консултативних састанака утврђене као приоритетне. Важно је истаћи да је током консултација наглашена важност **одржавања редовних периодичних састанака** између Институције омбудсмена и невладиних организација како би се заједнички расправљало о одређеним питањима из области људских права и по потреби редефинисали приоритети.

Као области у којима је изражена потреба сарадње између Институције омбудсмена и невладиних организација, дефинисана је **сфера заштите економских и социјалних права, посебно угрожених група**, при чему је истакнуто питање уживања људских права лица са инвалидитетом, дјеце, жена, мањина и повратничке популације. Исказана је и потреба осигурања сарадње у области заштите од насиља у породици и заштите жена у руралним срединама. **Слобода приступа информацијама, ефикасност судског система**, укључујући питања права на приступ суду обезбјеђивањем бесплатне правне помоћи, заштита свједока и извршење судских одлука такође су значајне области могуће сарадње између Институције омбудсмена и невладиних организација.

Консултативни процес показао је да је највише изражена потреба **за сарадњом у области спречавања дискриминације**, са посебним фокусом на осигурање примјене Закона о забрани дискриминације. Имајући у виду да је Институција омбудсмена централна институција за заштиту од дискриминације, а да у Закону нису јасно прецизирани начини реализације овог мандата, потребно је успоставити инструменте које би Институција омбудсмена требало да користи у остваривању ове законске обавезе. Ово се посебно односи на коришћење механизма медијације, давања мишљења, односа према судској заштити и сл.

Обавеза успостављања националног превентивног механизма (НПМ) у складу са одредбама Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и досадашња искуства да се као најефикаснији модел показао модел у којем је НПМ институција омбудсмена уз успостављену сарадњу са невладиним организацијама ствара обавезу даљег јачања сарадње између Институције омбудсмена и НВО.

III - ОБЛИЦИ САРАДЊЕ

Узимајући у обзир ставове изнесене у току консултативног процеса, Институција омбудсмена, намјерава да реализује сарадњу са невладиним организацијама организовањем заједничких догађаја као што су обиљежавања значајних датума везаних за људска права, организовањем конференција, радионица, семинара, круглих столова, размјеном информација, издавањем заједничких публикација, заједничких препорука о начину рада, формирањем заједничких група за анализирање одређених права, заједничким посјетама установама и сл.

IV - ПРИНЦИПИ САРАДЊЕ

Институција омбудсмена осигураће да **сарадња буде редовна, транспарентна, свеобухватна и садржајна**. С тим циљем, омбудсмени БиХ ће до краја сваке календарске године расписати јавни позив невладиним организацијама са сарадњу у којем ће бити дефинисане области и облици сарадње. Како би се обезбиједила транспарентност процеса, биће сачињени критеријуми за одабир невладиних организација са којима ће бити потписан меморандум о сарадњи. Овим меморандумом прецизно ће бити одређене заједничке обавезе обје стране.

Препознавши значај постојања перманентне комуникације са невладиним организацијама, омбудсмени су у Правилнику о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста систематизовали радно мјесто савјетника у оквиру чијег описа послова и радних задатака је и обавеза координирања сарадње са невладиним организацијама. На ово радно мјесто тренутно је распоређена Алмедина Карић.

ОМБУДСМЕНИ ЗА ЉУДСКА ПРАВА БиХ